

Luonnos Keski-Suomen hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palvelutasopäätökseksi 2024-2027

SAARIO JUHA PEL KS

Sisällysluettelo

1.	KESKEISET LINJAUKSET	3
1.1.	Painopisteet ja strategiset päämäärät	3
1.2.	Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen	5
1.3.	Tuottamistavan valinta	6
1.4.	Tuottamisen ohjaus ja valvonta	7
1.5.	Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät	7
1.6.	Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa	7
1.7.	Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa	8
2.	PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI	8
2.1.	Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	8
2.1.1.	Pelastustoimelle kuuluva ohjaus ja valvonta	9
2.2.	Pelastustoiminta	21
2.2.1.	Palvelutuotanto Keski-Suomessa	21
2.2.2.	Varautuminen päivittäisiin tilanteisiin ja toimintavalmiuden nykytila	24
2.2.3.	Yhteenveto riskiruutujen tavoittamisesta	33
2.3.	Varautuminen häiriötilanteisiin	34
2.4.	Pelastustoimen suunnitelmat	34
2.5.	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	35
2.6.	Väestönsuojeluun varautuminen	35
3.	RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	36
4.	PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN	37
4.1.	Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	37
4.1.1.	Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	38
4.1.2.	Palontutkinta	41
4.1.3.	Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä	42
4.1.4.	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	45
4.1.5.	Valvontatehtävät	45
4.1.6.	Valmiuden tarkastaminen	49
4.1.7.	Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)	50

4.2.	Pelastustoiminta ja siihen varautuminen	50
4.2.1.	Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä	50
4.2.2.	Pelastustoiminta	51
4.2.3.	Pelastustoiminnan johtaminen	68
4.2.4.	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	70
4.2.5.	Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille	70
4.2.6.	Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon	70
4.3.	Pelastustoiminnan suunnitelmat	71
4.3.1.	Hälytysohje	71
4.3.2.	Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat	73
4.3.3.	Eriyistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma	73
4.4.	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	75
4.4.1.	Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa	75
4.4.2.	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen	76
4.4.3.	Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset	77
4.4.4.	Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus	77
4.4.5.	Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämästä suunnittelu	79
4.4.6.	Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen	80
4.4.7.	Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio	81
4.4.8.	Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen	82
4.4.9.	Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve	83
4.4.10.	Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	84
4.4.11.	Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö	84
4.5.	Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)	85
5.	KEHITTÄMISSUUNNITELMA	86
5.1.	kehittämistoimenpiteet	86

1. KESKEISET LINJAUKSET

1.1. Painopisteet ja strategiset päämäärät

Palvelutasopäätöksellä tarkoitetaan hyvinvointialueen pelastustoimen päätöstä siitä, kuinka se järjestää pelastustoimelle kuuluvat lakisääteiset ja muut palvelutasopäätöksessä sovitut tehtävät alueellaan. Lakisääteisiä tehtäviä ovat pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä, pelastustoimen valvontatehtävät, väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa ja siihen tarvittava hälytysjärjestelmä, pelastustoimintaan liittyvät tehtävät sekä näihin tehtäviin liittyvä varautuminen. Palvelutasopäätöksessä päätettäviä muita tehtäviä ovat esimerkiksi vesisukellusvalmius ja ensihoitopalveluiden järjestäminen.

Hyvinvointialueen aluevaltuusto päättää pelastustoimen palvelutasosta. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on huomioitava kansallisesti merkittävät riskit, selvitettävä alueella esiintyvät uhkat ja arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet, niihin käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden tason. Palvelutasopäätöksessä on otettava huomioon myös pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 8 §:ssä tarkoitetut valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Palvelutasopäätökseen tulee sisältää suunnitelman palvelutason kehittämisestä. Päätöksen voimaolo hyväksytään lain edellyttämällä tavalla määräajaksi. Palvelutasopäätöksestä on pyydyttävä ennen sen hyväksymistä aluehallintoviraston lausunto. Aluevaltuuston hyväksymä palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle. (Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021, 6 §).

Pelastuslaissa (379/2011) säädetään hyvinvointialueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä ja ohjaavat osaltaan pelastustoimen palvelutasopäätöksen sisältöä. Palvelutasopäätöksen sisällön perusteista ja rakenteesta sekä aluehallintoviraston suorittamasta arvioinnista säädetään sisäministeriön asetuksessa pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022).

Pelastuslain 27 §:n mukaan hyvinvointialueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta ja pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista pelastuslaissa sille säädettyistä tehtävistä.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan

- pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen, varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja niiden seurausten rajoittamisesta.

- pelastustoimen valvontatehtävistä, joilla tarkoitetaan esimerkiksi valvontakäyntejä, asiakirjavalvontaa, poistumisturvallisuusselvitysten arviointia sekä neuvontaa ja muuta turvallisuusviestintää. Valvontaan liittyy myös viranomaisten välinen yhteistyö yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä niihin tarvittavasta hälytysjärjestelmästä.
- pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä, jollaisia ovat esimerkiksi erilaiset tulipalot, liikenneonnettomuudet ja vahingontorjuntatehtävät sekä toiminta ihmisten ja eläinten pelastamiseksi.

Edellä mainitun lisäksi pelastuslaitos

- voi suorittaa ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä, jos ensihoitopalvelun järjestämisestä niin kuin on hyvinvointialueella sovittu.
- tukea pelastustoimen alueen kuntien valmiussuunnittelua, jos siitä kunnan kanssa niin sovitaan.
- huolehtia muissakin laeissa pelastustoimelle säädetyistä tehtävistä.

Palvelutuotannon suunnittelun lähtökohtana on, että pelastuslaitokselle säädetyt tehtävät on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi toimenpiteet, joita tarvitaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa, tulee suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen (pelastuslaki 27 §:n 2 mom.). Palvelutaso tulee mitoittaa siten, että se vastaa toimintaympäristön tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa sekä Pelastuslain 64 §:n väestönsuojelutehtävät. Päätöksessä on selvitettävä toiminta-alueella esiintyvät uhat ja arvioitava niistä aiheutuvat riskit. Siinä on myös määriteltävä toiminnan tavoitteet, siihen tarvittavat voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutuotannon kehittämisestä. Pelastuslaitoksen on kuultava alueen kuntia ennen palvelutasosta päättämistä. Lainvoimainen palvelutasopäätös on voimassa määräajan. Päätöksen jälkeen palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle. (pelastuslaki 28 §).

Sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointia, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä. Lisäksi se yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa ja sen kehittämisessä sekä huolehtii muista sisäministeriölle Pelastuslaissa säädetyistä tehtävistä. Hyvinvointialueen pelastustoimen ja sen palvelujen saatavuuden tason ohjauksesta ja valvonnasta säädetään pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa (613/2021).

Aluehallintoviraston tehtävänä on myös valvoa, että hyvinvointialueen pelastustoimen palvelut järjestetään alueella riittävällä tasolla. Mikäli palveluissa havaitaan aluehallintoviraston arvion mukaan, huomattavia puutteita tai epäkohtia eikä niitä korjata määräajassa, voi aluehallintovirasto velvoittaa hyvinvointialueen saattamaan palvelun lainmukaiselle tasolle. Määräyksen tehosteeksi on mahdollista asettaa uhkasakko. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

Aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että pelastustoimen palvelutasopäätös on lain mukainen. Lisäksi aluehallintoviraston tehtävänä on arvioida, onko palvelutasopäätöksen sisältö laadittu sisäministeriön asetuksen pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022) edellyttämällä tavalla. Asetus ohjaa pelastuslain perusteella alueen pelastustoimen palvelutasopäätösprosessia ja määrittelee sen, millainen on palvelutasopäätöksen rakenne ja sisältö. Palvelutasopäätöksen tulee sisältää vähintään ohjeessa mainitut asiat. Palvelutasopäätöksessä voi olla myös muita asioita sen mukaan kuin alueen pelastustoimi katsoo sen tarpeelliseksi.

1.2. Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen

Valtioneuvosto on vahvistanut Pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet vuosille 2023-2026. Strategia ohjaa pelastustoimen kehittämistä määrittelemällä painopisteet ja keskeiset toimintalinjat, joilla pelastustoimi pyrkii kehittämään toimintaansa ja parantamaan vaikuttavuuttaan toimintaympäristössään. Strategian tarkoituksena on antaa yleisiä perusteita toiminnan kehittämiseen pelastustoimen tehtävistä vastaaville pelastuslaitoksille. Pelastustoimen strategia tarkistetaan hallituskausittain tai toimintaympäristön muutosten sitä edellyttäessä.

Toiminnan painopisteisiin ja strategisiin päämääriin liittyvät myös valtakunnallisesti määritetyt yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Pelastustoimen valtakunnalliset vaikuttavuustavoitteet määritellään sisäministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelmassa. Vaikuttavuustavoitteet pyritään määrittämään siten, että ne ovat konkreettisia ja mitattavia. Pelastustoimen tavoitteena on turvallinen ja kriisinkestävä Suomi, jossa pelastustoimen osaamisen kehittäminen ja palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti sekä ennakoivasti. Pelastustoimen tehtävänä on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja pelastustoiminta normaali- ja poikkeusoloissa sekä häiriötilanteissa, kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat väestönsuojelutehtävät sekä varautuminen näihin tehtäviin. Lisäksi pelastustoimi osallistuu yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa onnettomuuksien ehkäisytyöhön. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Tavoitteena on, että pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja valmius vastata niihin omalla toimialallaan. Tavoitteena on myös, että pelastustoimen turvallisuusviestintä on vaikuttavaa.

Keski-Suomen pelastuslaitos toteuttaa toimintaansa valtakunnallisen pelastustoimen strategian ja siinä määritettyjen vaikuttavuustavoitteiden sekä oman, vuonna 2018 laaditun Keski-Suomen pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelman mukaisesti. Siinä on päätetty, että Keski-Suomen pelastuslaitos tuottaa alueen ihmisille ja yrityksille korkeatasoiset pelastustoimen palvelut

onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja antaa nopeaa ja tuloksellista apua onnettomuustilanteissa, kaikissa olosuhteissa.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen toiminnan painopisteiksi ja strategisiksi päämääriksi vuoteen 2025 asti on määritelty seuraavat:

- Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä.
- Pelastustoimella on valmius vastata riskeihin omalla toimialallaan.
- Pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteen sovittaja ja luotettu yhteistyökumppani.
- Palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti.
- Jokainen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja yhteisönsä turvallisuudesta ja ympäröivästä turvallisuudesta.
- Pelastustoimi kehittää aktiivisesti toimintatapojaan.
- Henkilöstö voi hyvin.

Palvelutason määrittäminen perustuu edellä mainittuihin pelastustoimen strategiaan päämääriin ja tärkeimmät strategia-asiakirjat on esitetty seuraavaksi:

- Keski-Suomen hyvinvointialueen strategia.
- Pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet 2023–2026.
- Pelastuslaki 379/2011.
- Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021.
- Sisäministeriön asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 1225/2022.
- Keski-Suomen pelastuslaitoksen riskianalyysi.
- Keski-Suomen pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelma 2021-2024.

1.3. Tuottamistavan valinta

Pelastuslaitokselle kuuluvaan ohjaukseen ja valvontaan osallistuvat koko henkilöstö ja kaikki tuloyksiköt. Valvontatyöhön, valistukseen ja neuvontaan vuosittain tarvittavien resurssien määrä järjestetään siten, että vuosittain päivitettävässä valvontasuunnitelmassa toimintaan vaadittavat henkilötyövuoden resurssit toteutuvat.

Pelastustoimen toimintavalmius perustuu välittömässä lähtövalmiudessa olevaan henkilöstöön, sopimuspalokunnan henkilöstöön sekä 30 minuutin varallaoloon. Keski-Suomen pelastuslaitoksen koko henkilöstö osallistuu tarvittaessa kaikkien pelastustoimen lakisääteisten palveluiden tuottamiseen oman kelpoisuutensa ja käytettävyytensä mukaisesti. Välittömän lähtövalmiuden periaatteella toimivat 24/7- paloasemat Jyväskylässä, Jämsässä ja Äänekoskella sekä arkipäivisin painopistepaloasemat Keuruulla, Laukaassa, Saarijärvellä ja Viitasaarella. Pelastustoimen ja ensihoidon tehtäviä hoitavat monitoimiyksiköt Muuramessa, Laukaassa ja Karstulassa ovat myös välittömässä lähtövalmiudessa, mikäli eivät ole varattuna ensihoidon tehtäviin. Muissa pelastustoimen alueen kunnissa lähtövalmius perustuu sopimuspalokuntien lähtövalmiuteen.

1.4. Tuottamisen ohjaus ja valvonta

Palvelujen tuottamista ja valvontaa suoritetaan Hyvinvointialueen omavalvonnan toimesta, lisäksi toimialajohtaja valvoo palveluiden tasoa sille asetettujen tavoitteiden toteutumista. Keski-Suomen pelastuslaitoksen päivittäisen palvelutason puutteita korjataan siten, että jatkossa riskiruutujen tavoittamista kiireellisten tehtävien osalta valvotaan kaikkina vuorokaudenaikoina nykyistä aktiivisemmin ja sen perusteella valmiuden järjestämisessä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin niin lähtövalmiuden kuin paloasemaverkoston kehittämisen osalta. Toimintaympäristöä valvotaan jatkuvan riskienhallinnan menetelmien keinoin. Valvontatyöhön vuosittain tarvittavien resurssien määrää arvioidaan valvontasuunnitelman sekä vuosittain suoritettavien toimenpiteiden toteuman lukumäärän perusteella.

1.5. Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät

Pelastuslaitoksen suorituskyky perustuu osaavaan henkilöstöön ja tehtävien edellyttämään kalustoon, jotka on mitoitettu vastaamaan alueella esiintyviin riskeihin.

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on jatkuva analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja kyky vastata niihin vastuualueellaan. Keski-Suomen pelastuslaitos hankkii luotujen yhteistyöverkostojen kautta tietoa kokonaisturvallisuuden tilasta ja seuraa oman toimintaympäristönsä muutoksia analysoiden.

Analysoinnin pohjalta tehdään ennakkosuunnittelua toimialan johdolle, jota hyödynnetään edelleen pelastustoiminnan johtamisessa. Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä luo organisaation kyvykkyyden nopeisiin valmiuden muutoksiin ja varmistaa muutosten seurannan vaikutusten arvioinnin. Valmiutta kohotetaan portaittain, tilannekuvan ja ennalta määritettyjen parametrien täytyttyä.

1.6. Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa

Henkilöstöhallinnollisin toimenpitein varmistetaan riittävä resurssi koko maakunnassa, joka luo perustan myös häiriötilanteiden resursseille. Kaikkien esihenkilöiden tehtäviin kuuluu vastuu jatkuvuudenhallinnasta ja sen kehittämistä.

Pelastustoimen tukipalvelut tuottavat materiaalisen valmiuden suunnittelua, kehittämistä ja ylläpitoa koko organisaation tarpeisiin perustuen ajantasaiseen riskianalyysiin. Organisaation asiakirja-arkkitehtuuri rakentuu siten, että valmiuden ja jatkuvuudenhallinnan suunnitelman periaatteet jalkautuvat käytännön toimenpiteiksi myös muissa toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa.

1.7. Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa

Poikkeusoloihin varaudutaan edellä mainituin normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden periaattein. Poikkeusolojen osalta varmistetaan lisäksi henkilövarauksin resurssin riittävyys, huolehditaan suunnitelmien ajantasaisuudesta ja varmistetaan erityiskaluston saatavuus. Johtamisjärjestelmällä kohdennetaan resurssia poikkeusolojen normien raameissa tilanteen mukaisesti kriittisimpiin pelastustoimen tehtäviin.

2. PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI

Palvelutasoa määriteltäessä arvioidaan aluksi meneillään olevaa palvelutasokautta, jonka jälkeen arvioidaan mahdolliset muutostarpeet palvelutarjonnassa sekä riskianalyysin pohjalta alueella esiintyvissä onnettomuusuhissa tapahtuneet muutokset sekä palvelukyvyssä esiin nousseet epäkohdat.

Edellinen Keski-Suomen pelastuslaitosta koskeva palvelutasopäätös tehtiin vuosille 2021–2024. Keväällä 2023 pelastuslaitos päivitti vuoden lopussa riskiruutuaineiston vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia.

Palvelutarpeen arvioinnin lähtökohtana on sisäministeriön pelastuslaitoksille toimittama riskianalyysiaineisto, pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO (jatkossa Pronto) ja palotarkastusohjelmisto Merlot, joita on analysoitu yhdessä Keski-Suomen pelastuslaitoksen palvelujohtajien ja asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi palvelutasoa määriteltäessä huomioidaan Hyvinvointialueen turvallisuuslautakunnan, alueen kuntien ja aluehallintoviraston asettamat vaatimukset palvelujen järjestämiselle.

Meneillään olevaa palvelutasokautta arvioidaan tässä luvussa alueen pelastustoimen toiminnan painopisteiden ja edellisessä palvelutasopäätöksessä asetettujen tavoitteiden toteutumisen perusteella. Palvelutasokauden arvioinnissa mittarina käytetään palvelutasopäätöksessä päätettyjen konkreettisten tavoitteiden saavuttamista.

2.1. Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen, varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta

onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Lisäksi pelastusviranomaisen valvoo kemikaaliturvallisuuslaissa, nestekaasuasetuksessa sekä lukuisissa muissa alemman asteisissa säädöksissä esitettyjä turvallisuusvaatimuksia.

2.1.1. Pelastustoimelle kuuluva ohjaus ja valvonta

Yleisesti pelastustoimen ohjauksella tarkoitetaan niitä toimia, joilla pelastuslaitos palvelutuotannossaan edistää, tukee ja seuraa pelastuslain asettamien velvoitteiden toteutumista. Lakiin perustuva ohjausvelvoite kattaa ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden ohjaamisen pelastuslaissa säädettyjen velvoitteiden täyttämässä. Näiden lisäksi palvelutuotannossa tehdään palontutkintaa onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän sekä syiden kehityksen seuraamiseksi.

Onnettomuuksien ennaltaehkäisyn tavoitteena on pienentää onnettomuuksien todennäköisyyttä tunnistamalla riskejä sekä ohjaamalla asukkaita, yhteisöjä, yrityksiä ja kunnassa vierailijoita ennalta varautumalla vähentämään onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tehdään yhteistyötä eri viranomaisten, yhteisöjen ja muiden tahojen kanssa, viestitään turvallisuuteen liittyvistä asioista aktiivisesti sekä pyritään vaikuttamaan esimerkiksi kaavoitukseen ja olemaan mukana rakennushankkeiden suunnittelussa ja ohjauksessa. Pelastustoimella on tarvittaessa velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisytoiminta perustuu ajantasaiseen riskinarvioon toiminta-alueella esiintyvistä riskeistä ja niiden tasosta.

Pelastuslaitokselle pelastuslain perusteella kuuluvaan ohjaukseen osallistuvat lähtökohtaisesti koko henkilöstö ja kaikki organisaation tulosityksiköt. Valvontatyöhön vuosittain tarvittavien resurssien määrää on mitoitettu suoritettavien toimenpiteiden lukumäärän ja niiden suorittamiseen arvioidun ajan perusteella. Neuvontaan ja turvallisuusviestintään käytettäviä resursseja keskeisesti ohjaava asiakirja on Keski-Suomen pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma, joka päivitetään vuosittain.

Valvontatehtäviin käytettäviä henkilötyövuosia on arvioitu pelastuslaitoksen vuosittain tehtävässä valvontasuunnitelmassa, jossa on pyritty mitoittamaan henkilötyövuodet palvelujen kysyntää vastaavaksi. Pelastuslaitoksessa on yhteensä 47 sellaista asiantuntija-, päällystö- tai alipäällystövirkaa, joissa tehdään valvontatyötä. Suurimassa osassa edellä mainittuja virkoja tehdään kuitenkin valvontatyön ohella myös muita maakunnallisia, alueellisia ja paloasemakohtaisia vastuutehtäviä, esimerkiksi osallistutaan pelastustoimintaan sekä kehitetään pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien toimintaa ja kalustoa. Seuraavassa taulukossa 1 on esitetty valvontatyön suorittamiseksi vaadittava henkilöstöresurssi.

Tehtävä	Suoritemäärät	arvio henkilötyövuodet
Valvontatyön johto, toiminnan suunnittelu ja ohjaus, yleinen hallintotyö		1,5
Rakentamisen- ja maankäytön ohjaus	1500	3,9
A1-A6 kohteiden määräaikaiset valvontakäynnit	1246	5,8
Pelastussuunnitelmavelvollisten asuinkiinteistöjen paloturvallisuuden itsearviointi	1586	0,5
Pientalojen ja vapaa-ajan kiinteistöjen paloturvallisuuden itsearviointi	5858	2,4
Asuinkiinteistöjen tarkastukset	500	1,3
Paloriski-ilmoitukset	100	1,9
Ylimääräiset palotarkastukset	50	0,1
Eriyiset palotarkastukset	200	0,8
Kemikaalivalvonta ja ohjaus	520	1,6
Jälkivalvonta	50	0,1
Palontutkinta		1,2
Muu viranomaisyhteistyö ja asiantuntija tehtävät, neuvonta (sis. muut tarkastukset)	1500	3,9
Asiakirjavalvonta (palotekniset laitteet, poistumisturvallisuusselvitykset, muu asiakirjavalvonta)	760	2
Erheelliset palohälytykset (korjauskehotukset, laskutusperusteet)	365	1,2
Henkilötyövuodet yhteensä		28,2

Taulukko 1 Valvontatoiminnan laskennallinen resurssitarve vuonna 2023 (Lähde: Keski-Suomen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelma 2023)

Valvontatoiminta

Pelastuslain 78 §:n mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain 2. ja 3. luvun säännösten noudattamista. Valvontatehtävien toteuttamiseksi pelastuslaitoksen on suoritettava palotarkastuksia ja muita valvontatehtävien edellyttämiä toimenpiteitä. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.

Pelastuslain 79 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävien toteuttamisesta. Valvontasuunnitelmassa määritetään palotarkastettavat kohteet ja muut valvontatoimenpiteet paikallisten olosuhteiden ja alueella esiintyvien riskien perusteella. Suunnitelmassa kuvataan keskeiset valvontatoimenpiteet, kuten esimerkiksi palotarkastustoiminta, paloturvallisuuden itsearviointi ja asiakirjavalvonnan periaatteet sekä muu valvonta ja yhteistyö toisten viranomaisten kanssa. Lisäksi kuvataan pelastusviranomaiselle muissa laissa säädetyt valvontatehtävät kuten esimerkiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuuden valvonnasta, josta säädetään kemikaaliturvallisuuslaissa (390/2005).

Valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain ja siinä määritetään erityyppisten rakennusten säännölliset valvontavälit ja muut valvontatehtävien toteuttamiseen vaadittavat toimenpiteet. Valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon Keski-Suomen pelastuslaitoksen riskianalyysi, palvelutasopäätös sekä talouden vaikutukset. Valvontasuunnitelmassa kiinnitetään huomiota myös valvonnan laatuun, tehokkuuteen ja säännöllisyyteen.

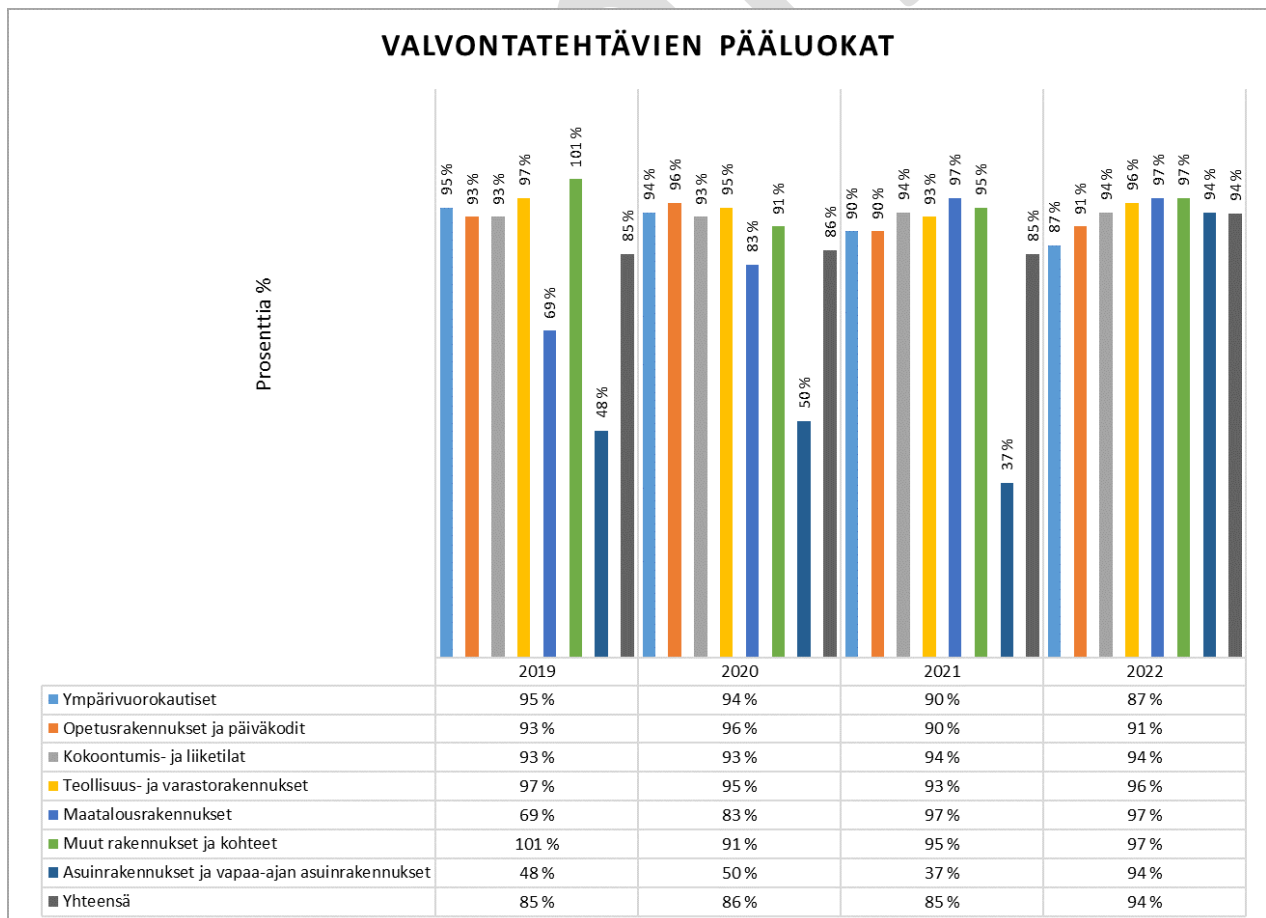
Valvontatyöhön osallistuvilla viranhaltijoilla on oltava lähtökohtaisesti riittävästi asiantuntemusta. Päätoimisesti valvontatyötä tekevilla on myös maakunnallisia, alueellisia ja paloasemakohtaisia vastuutehtäviä. Valvontatyöhön vuosittain tarvittavien resurssien määrää on arvioitu suoritettavien valvontatoimenpiteiden lukumäärän perusteella. Tarvittavien resurssien määrään vaikuttavat esimerkiksi alueen rakennuskanta ja toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Epäsäännöllistä valvontaa ei kyetä ennakoimaan, minkä vuoksi niihin liittyvät toimenpiteet huomioidaan valvontatyöhön tarvittavaa resurssia suunniteltaessa. Resurssien suorittemäärien arviointi perustuu aiempien vuosien toteutuneisiin valvontatehtäviin sekä niiden pohjalta määritettyihin henkilötyövuosiin.

Pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelmassa on myös esitetty, että koska vaativat valvontatehtävät jakautuvat aiempaa pienemmälle joukolle pelastustoimen asiantuntijoita, huomioidaan henkilöriskit työtehtävien järjestelyissä, lomasuunnittelussa sekä rekrytoinneissa. Valvontatoiminnan luotettavuuden vuoksi koko henkilöstölle on tehty turvallisuus selvitykset ja rekrytoitavalle henkilöstölle ne tehdään ennen viran vastaanottamista. Lomasuunnittelulla varmistetaan erityyppinen osaaminen myös vuosilomien aikana.

Toteuma

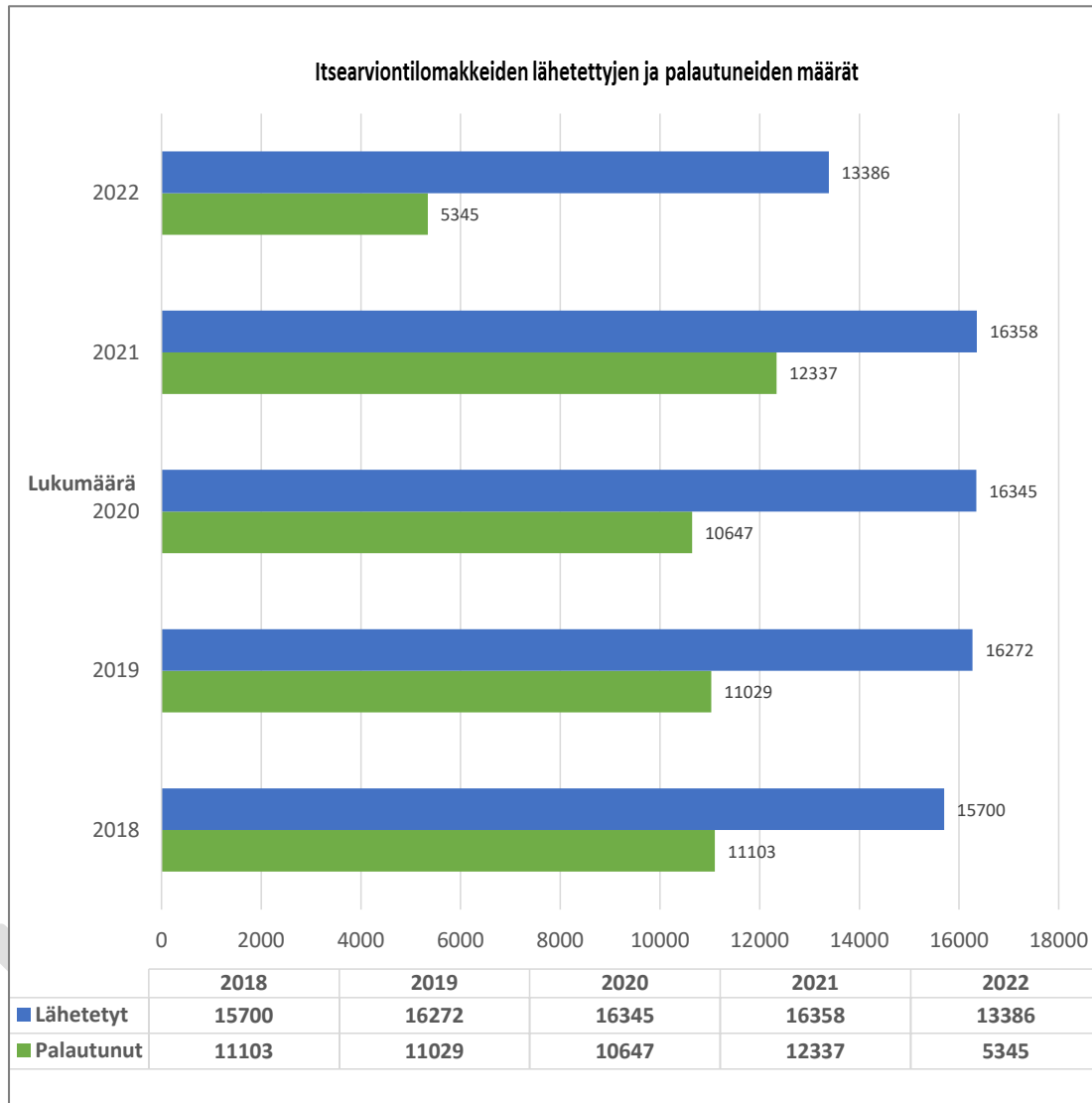
Pelastuslaitoksen valvontatyöt toteutetaan valvontasuunnitelman mukaisessa laajuudessa ja siinä esitettyjen toimintamallien mukaisesti. Valvonnan käsikirjan mukaisten toimenpiteiden perehdyttäminen on toteutettu henkilöstön sisäisellä koulutuksella. Koulutuksessa on kiinnitetty huomiota hyvään hallintotapaan, palotarkastuspöytäkirjan sisältöön ja jälkivalvonnan suorittamiseen. Pelastuslaitos edistää osaltaan muiden turvallisuusviranomaisten ja kuntien toimialojen edustajien yhteistyötä, jonka tarkoituksena on edistää tietojen vaihtoa ilmeisen palovaaran tai onnettomuusriskin pienentämiseksi. Käytännön työ on erilaisiin seminaareihin osallistumista, työryhmissä tehtävää valmistelua ja lausuntomenettelyä.

Keski-Suomessa on kyetty hoitamaan valvontatehtävät säädösten ja valvontasuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto Prontoon kirjattujen tietojen mukaan 94 % valvontasuunnitelman tarkastuksista on kyetty hoitamaan asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Seuraavassa kaaviossa 1 on esitetty pääluokittain eri valvontakohteiden tarkastusten toteutumisprosentit. Kaaviosta on nähtävissä, että neljän vuoden tarkastelujaksolla suunnitelman mukaisista tarkastuksista on hoidettu lähes 100 %.

Kaavio 1 Valvontasuunnitelman mukaisten valvontatehtävien suoritus % pääluokkien mukaan

Seuraavassa kaaviossa 2 on esitetty lähetettyjen ja takaisin palautuneiden paloturvallisuuden itsevalvontalomakkeiden määrät. Keskimääräinen palautusprosentti on 64 %. Itsevalvontalomakkeet on kyetty pääsääntöisesti lähettämään valvontasuunnitelman mukaisesti. Vuonna 2022 ei päästy lomakkeiden lähettämässä tavoitteeseen johtuen postituspalvelun palveluntuottajan ongelmista.

Kaavio 2 Itsearviointilomakkeiden lähetys ja palautustiedot 2018–2022

Asiantuntija- ja lausuntopalvelut viranomaisille

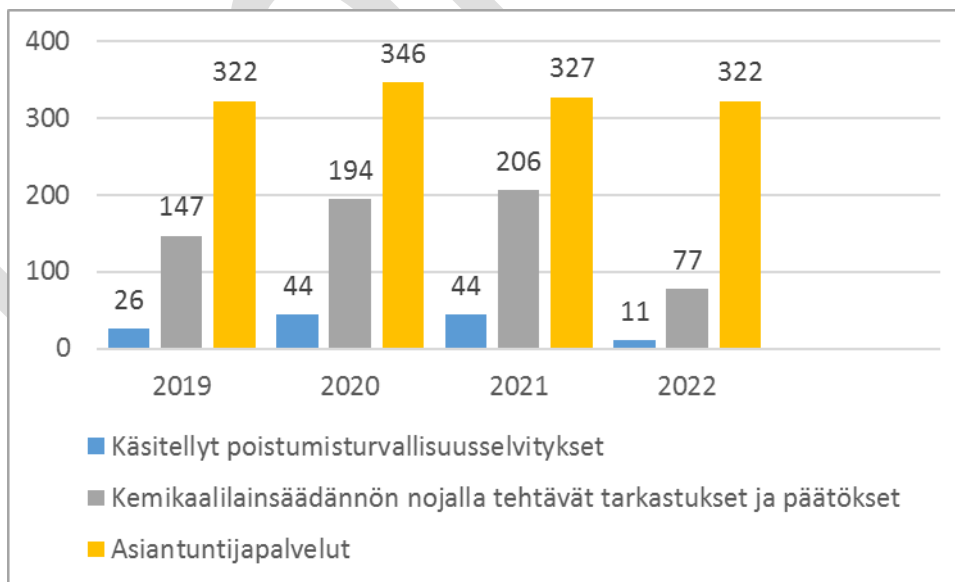
Pelastusviranomaisen osallistuu aktiivisesti maankäytön ja rakentamisen ohjaukseen lausunnonantajan roolissa. Lausuntojen antaminen perustuu pelastuslakiin (42 §).

Pelastusviranomaisen laatii lausuntoja valmisteilla oleviin yleiskaava- ja asemakaavaehdotuksiin maankäyttö- ja rakennusasetuksen 20 ja 28 §:n mukaisesti. Yleensä pelastusviranomaisen lausunnot rajautuvat henkilö- ja paloturvallisuuskäyttökohtien huomioon ottamiseen kaikessa rakentamisessa.

Pelastusviranomaisen antaa lausuntoja rakennuslupakäsittelyn yhteydessä. Tavoitteena on, että lausunnoissa esitetyt vaatimukset huomioidaan rakennusluvan myöntämisen yhteydessä. Lisäksi rakennusluvassa on tarpeen huomioida määräykset muista toimenpiteistä onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä ihmisten ja omaisuuden turvaamiseksi onnettomuuden varalta (pelastuslaki 379/2011, 81 §).

Pelastuslaitos osallistuu maankäytön ja rakentamisen ohjaukseen lausuvan viranomaisen roolissa. Rakennuslupien käsittelyn yhteydessä pelastusviranomaisen asiantuntemusta käytetään pääosin pelastushenkilöstön toimintamahdollisuuksien ja paloturvallisuuden huomioon ottamiseen rakentamisessa. Asiantuntija varmistaa suunnitelmista poistumisturvallisuutta, sammutusveden riittävyttä, pelastusteiden järjestelyjä ja pelastustoimenlaitteita koskevia yksityiskohtia. Lupaehtoihin sisältyy katselmuksia, joista pelastusviranomaisen valvontakäynti tehdään rakennuksen käyttöönoton yhteydessä. Pelastusviranomaiselle tulee varata mahdollisuus osallistua myös sammutus- ja pelastustoimintaa helpottavien laitteiden tarkastuksiin sekä antaa lausuntonsa väestönsuojia koskeviin suunnitelmiin.

Asiantuntija- sekä lausuntopalveluiden ohjaukseen liittyvien suoritteiden määrään vaikuttaa rakentamisen kulloinenkin tilanne kunnassa. Keski-Suomen pelastuslaitoksessa tehdään vuosittain noin 400–600 erilaista valvontasuoritetta, jotka jakautuvat siten, että suurin osa on edellä kuvattuja asiantuntijapalveluita ja toiseksi eniten on kemikaalilainsäädännön perusteella tehtäviä suoritteita. Lisäksi viranomaiset tekevät poistumisturvallisuuteen liittyviä päätöksiä. Suoritteet vuosilta 2019–2022 on esitetty seuraavassa kaaviossa 3.

Kaavio 3 Asiantuntijapalvelut ja erillistä hallintopäätöstä edellyttävät suoritteet vuosilta 2019–2022.

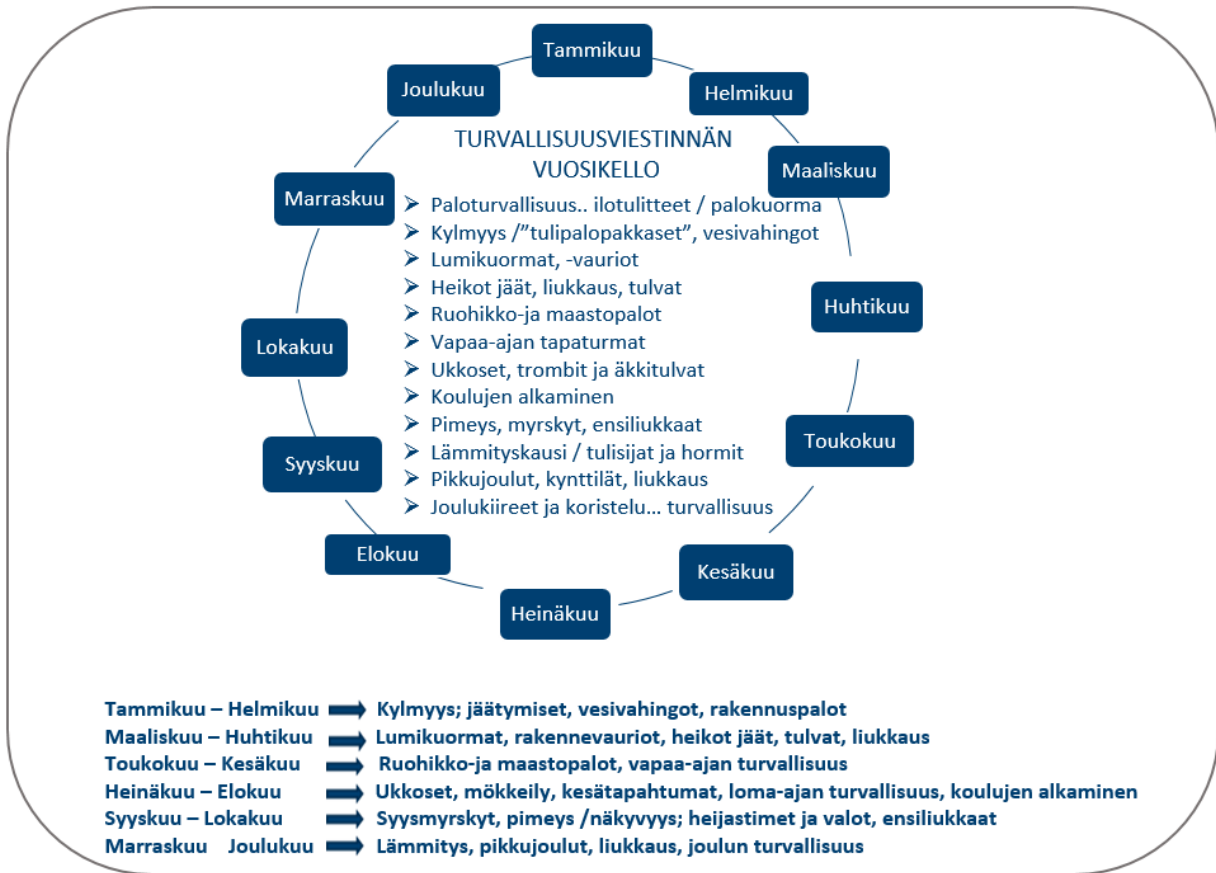
Keski-Suomen pelastuslaitoksen aiemmin palvelutasopäätöksen kehittämissuunnitelmassa asetettiin tavoitteita valvontatoiminnalle. Tässä luvussa esitetyn tarkastelun perusteella voidaan todeta, että Keski-Suomen pelastuslaitos on saavuttanut valvontatoiminnalle asetetut tavoitteet. Näitä saavutettuja tavoitteita olivat esimerkiksi valvontasuunnitelman vuosittainen päivittäminen sekä kaikkien valvontatyöhön osallistuvien perehdyttäminen valvonnan käsikirjan toimintatapoihin. Lisäksi valvontatyön tuloksien ja laadun arviointi on otettu pysyväksi käytänteeksi määrällisen raportoinnin ohkeen. Toiminnan laatua ja yhdenmukaisuutta on parannettu mm. sillä, että vaativia valvontatehtäviä on jaettu aiempaa pienemmälle joukolle pelastustoimen asiantuntijoita. Lomasuunnittelulla sekä rekrytoinneilla puolestaan varmistetaan palvelujen saatavuus kaikissa tilanteissa.

Turvallisuusviestintä

Pelastustoimen palvelutuotantoon kuuluu pelastuslain 27 §:n perusteella ohjaus ja neuvonta sekä turvallisuusviestintä. Turvallisuusviestinnän tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa.

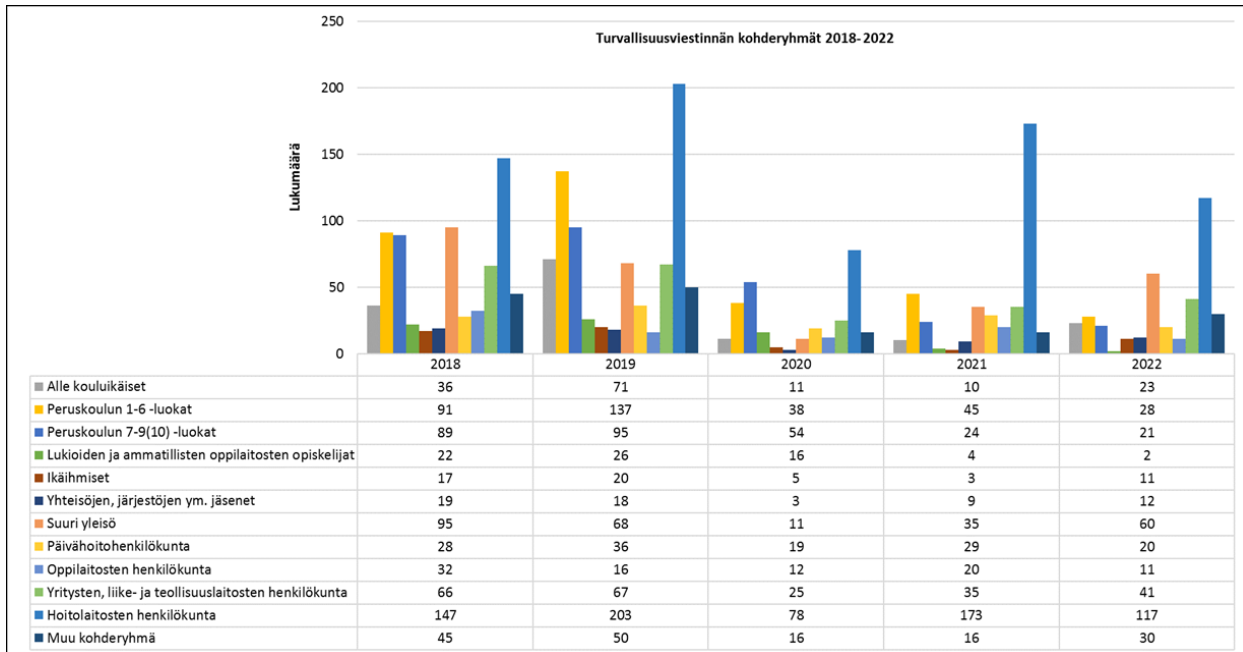
Keski-Suomen pelastuslaitoksen tehtävänä on tuottaa turvallisuusviestintäpalveluita alueellaan. Turvallisuusviestintä kohdistuu riskiperusteisesti erityisesti itsenäisesti asuvan ikääntyneen väestön ja muiden erityisryhmien asumisturvallisuuteen. Keskeisimpinä kohderyhminä ovat asukkaat ja kotihoidon, kotipalvelujen, perhekotien ja hoito- ja huoltolaitosten henkilökunta. Turvallisuusviestintää toteutetaan yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueen vanhus-, vammais- ja päihdetyön sekä eläkeläisjärjestöjen, asukasyhdistysten ja kylätoimikuntien kanssa hyödyntäen valtakunnalliset linjaukset ja kampanjat. Turvallisuusviestintätapahtumia on pidetty pelastuslaitoksen alueella vuosina 2018–2022 keskimäärin noin 750 tapahtumaa vuodessa, ja niiden avulla on tavoitettu vuosittain keskimäärin noin 10 % maakunnan väestöstä.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen palvelutuotannon yhtenä keskeisenä tavoitteena on ajantasainen turvallisuusviestintästrategia eli turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma. Se on pelastuslaitoksen turvallisuusviestintätyöhön liittyvä strategia, joka ohjaa paloasemaryhmien turvallisuusviestintää. Suunnitelma tarkastetaan vuosittain, ja sen perusteella vahvistetaan seuraavan vuoden vuosisuunnitelma. Paloasemaryhmien turvallisuusviestintävastaavat laativat paloasemakohtaiset turvallisuusviestinnän vuosisuunnitelmat Keski-Suomen pelastuslaitoksen toimintasuunnitelman mukaisesti. Pelastuslaitosten valistus- ja neuvontatehtävää suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään noudattaen pelastustoimen strategian, sisäisen turvallisuuden ohjelman ja pelastustoimen turvallisuusviestintästrategian painopisteitä ja keskeisiä toimintalinjoja. Kuvassa 1 on turvallisuusviestinnän vuosikello. Siinä näkyvät eri vuodenaikojen painotukset turvallisuusviestinnässä.

Kuva 1 Turvallisuusviestinnän vuosikello

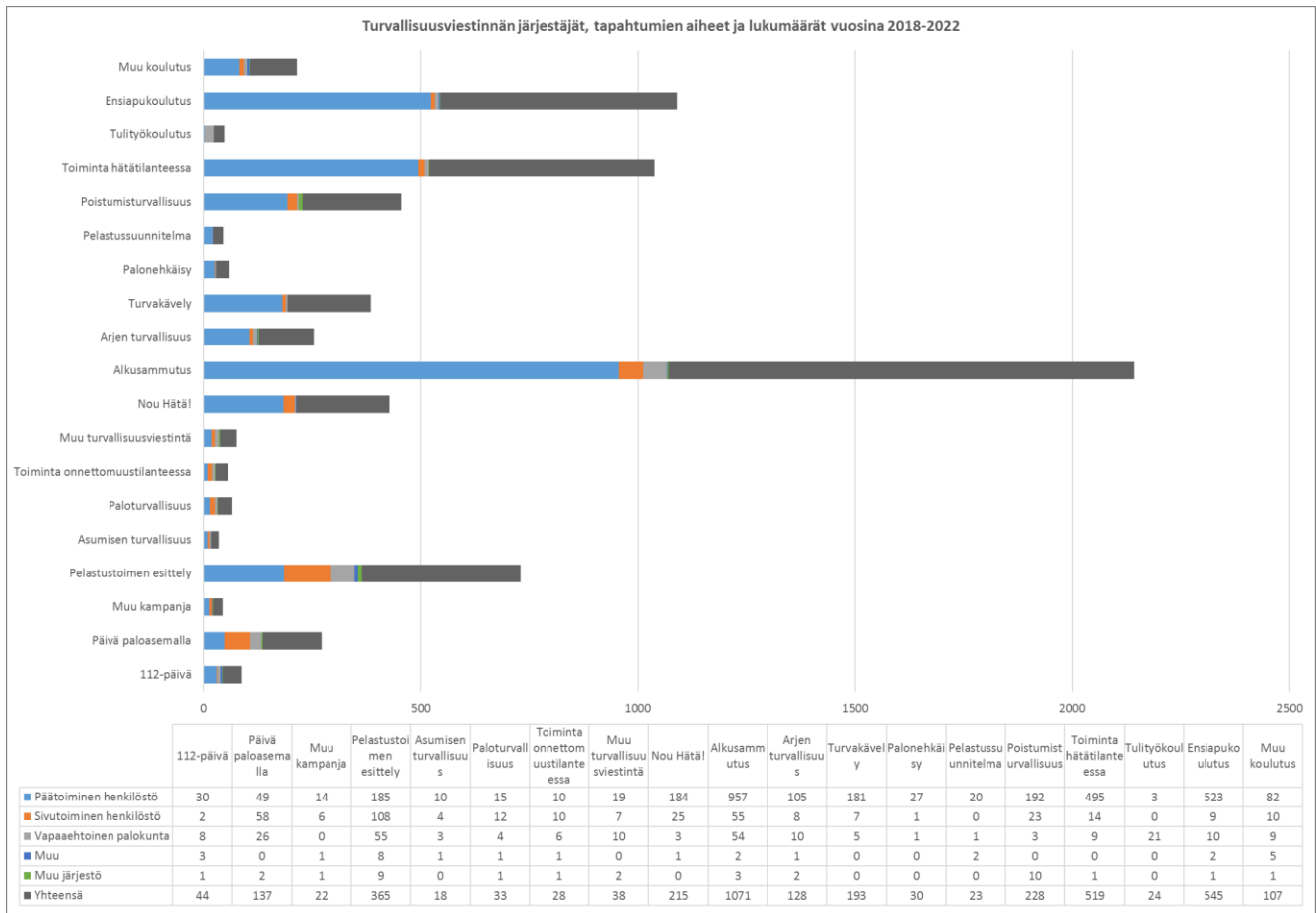
Keski-Suomen turvallisuusviestintätapahtumat on esitetty seuraavassa kaaviossa 4. Kaaviossa on esitetty ne tahot, joille on suunnattu turvallisuusviestintää vuosina 2018–2022. Kaaviosta näkyy, että suurin osa turvallisuusviestinnästä on kohdennettu riskiperustaisesti hoitolaitosten henkilökunnalle ja erilaisiin yleisötapahtumiin. Hoitolaitosten henkilökunnalle on järjestetty alkusammutusta, turvallisuuskävelyjä sekä toimimista hätätilanteessa. Peruskoulujen tapahtumat puolestaan ovat liittyneet valtakunnallisiin kampanjoihin, kuten Nouhätä! - tai 112-päivän-tapahtumiin. 1–6-luokille on järjestetty lisäksi Lapset pelastavat henkiä -tapahtuma, jossa lapsille opetetaan alkusammutusta, ensiapua sekä toimintaa hätätilanteissa. Alle kouluikäisten tapahtumat ovat sisältäneet pääasiassa arjen turvallisuuteen liittyviä asioita, toimimista hätätilanteissa sekä pelastustoimen esittelyä. Pelastuslaitokseen on myös perustettu SOME-tiimi, joka pyrkii tuottamaan aktiivisesti viestintää sosiaalisessa mediassa. Tätä viestintää ei kuitenkaan ole toistaiseksi tilastoitu.

Kaavio 4. Turvallisuusviestinnän kohderyhmät 2018-2022

Seuraavassa sivun kaaviossa 5 on puolestaan esitetty turvallisuusviestinnän järjestäjät, tapahtumien aiheet ja lukumäärät vuosina 2018-2022. Kaaviosta näkyy, että valtaosa turvallisuusviestinnästä tehdään päätoimisen koulutusyksikön henkilöstön voimin. Suurin osa kaikesta turvallisuusviestinnästä vaikuttaa keskittyvän alkusammutus-, ensiapu- ja poistumisturvallisuus- sekä toimiminen hätätilanteessa -kouluksiin. Operatiivinen päätoiminen henkilöstöä ei ole juurikaan osallistunut turvallisuusviestintää.

Sopimuspalokuntalaisten turvallisuusviestintä vaikuttaa keskittyvän alkusammutukseen, pelastustoimen esittelyyn sekä Päivä paloasemalla -tapahtumaan.

Kaavio 4 Turvallisuusviestinnän järjestäjät, tapahtumien aiheet ja lukumäärät vuosina 2018-2022

Keski-Suomen pelastuslaitoksen toiminnassa on pääosin saavutettu kehittämissuunnitelmassa asetetut turvallisuusviestinnän tavoitteet. Operatiivinen henkilöstön osuus turvallisuusviestinnässä on ollut vähäinen, vaikka siitä päätettiin edellisessä palvelutasopäätöksessä. Pelastuslaitoksen turvallisuusviestintä perustuu päivitettävään turvallisuusviestintäsuunnitelmaan.

Turvallisuusviestintään käytettävät voimavarat

Keski-Suomen pelastuslaitokselta puuttuu tällä hetkellä nimetty turvallisuusviestinnän vastuhenkilö, jonka työnkuviin kuuluisi turvallisuusviestinnän kehittäminen ja koordinointi. Sisäisenä riskin voidaan tällöin nähdä liittyvän toiminnan koordinointiin ja kehittämiseen. Turvallisuusviestintä on ohjausta ja neuvontaa. Se sisältää koulutusta, kampanjoita, mediaviestintää sekä neuvontaa puhelimitse, sähköisesti ja sosiaalisessa mediassa. Toiminnan ja kehittämisen tulee olla suunniteltua ja koordinoitua.

Maakunnallisen turvallisuusviestintävastaavan tehtävä on erittäin tarpeellinen ja tehtävänä olisi ohjata kahdeksan paloasemaryhmän alueilla toimivia turvallisuusviestinnän tekijöitä, jotka puolestaan huolehtivat oman alueensa turvallisuusviestinnästä. Nämä alueiden yhdyshenkilöt laativat paloasemaryhmän vuosittaisen turvallisuusviestintäsuunnitelman toimintasuunnitelman mukaisesti. Suunnitelman mukaan turvallisuusviestintään osallistuvat kaikki pelastuslaitoksen

palveluksessa olevat päätoimiset henkilöt, ja sopimuspalokuntalaiset osallistuvat siihen tarvittaessa.

Lisäksi pelastuslaitoksella on koulutusyksikkö, joka huolehtii kahden henkilötyövuoden voimin suurimmasta osasta pelastustoimen turvallisuuskoulutuksista. Tilastoihin pohjaavan tarkastelun perusteella vaikuttaa, että turvallisuusviestinnästä huolehtiminen jakaantuu osittain epätasaisesti: päiväpaloasemilla turvallisuusviestintää näkyy suoritettavan suhteessa aktiivisemmin kuin 24/7-paloasemilla. Palvelutuotannon vaikuttavuutta olisikin mahdollista parantaa hyödyntämällä 24/7-paloasemilla olemassa olevaa potentiaalista resurssia nykyistä enemmän turvallisuusviestintään.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslaitos on tunnistanut riskianalyysityössään keskeisiä viranomaisyhteistyötahoja, joita ovat esim. rakennusvalvonta, ympäristöterveydenhuolto, poliisi sekä sosiaali- ja terveystoimi. Pelastustoimialueella on lukuisia turvallisuustyön yhteistyöryhmiä ja foorumeita, joita ovat muun muassa paikallisen turvallisuussuunnittelun yhteistyöryhmät, paikalliset ja alueelliset liikenneturvallisuustyön työryhmät, kylien turvallisuutta edistävät työryhmät ja alueelliset valmiusfoorumit.

Viranomaisten välisestä yhteistyöstä säädetään hallintolain (434/2003) 10 §:ssä. Sen mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Pelastuslain 42 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten lisäksi myös alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön. Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen pelastuslain (379/2011) pykälässä 50.

Muiden viranomaisten tekemien paloriski-ilmoitusten johdosta pelastuslaitos ryhtyy osaltaan tarvittaviin toimenpiteisiin (pelastuslaki 379/2011, 42 §). Paloriskiasukkaiden turvallisuuden parantaminen edellyttää yleensä aina useamman viranomaisen, asukkaan ja hänen lähipiirinsä, asunnon omistajan ja haltijan sekä muiden toimijoiden hyvää yhteistyötä. Pelastuslain 42 §:n tehokas soveltaminen edellyttää koulutusta ja ohjausta alueellisille ja paikallisille yhteistoimintaviranomaisille ja -tahoille. Pelastusviranomaisen suorittamasta valvontatehtävästä (palotarkastuksesta) tulee aina tehdä oma tarkastuspöytäkirja. Paloturvallisuusriski-ilmoitukset muilta viranomaisilta Keski-Suomen pelastuslaitokselle kirjataan palotarkastussovellukseen, johon kirjataan suoritettavat toimenpiteet ja niihin osallistuneet tahot sekä esimerkiksi tarkastuksen kulku.

Palontutkinnan järjestelyt

Pelastuslain (379/2011) 41 §:n mukaan pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkintaa. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja sen toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnan avulla arvioidaan

tulipalon syttymissyy ja tarvittaessa selvitetään palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot sekä vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät. Lisäksi arvioidaan pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus. Tiedot palontutkinnasta tallennetaan pelastuslain 91 §:ssä tarkoitettuun Pronto-toimenpiderekisteriin.

Pelastuslain 43 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.

Palontutkintaa sekä onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän kehittymisen seurantaan tehdään Keski-Suomen pelastuslaitoksella asiantuntijatyönä muiden työtehtävien ohessa. Palontutkinta ja sen kehittäminen organisoidaan tavoitteen toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaisesti. Tällä hetkellä pelastuslaitoksessa on aktiivinen palontutkintaryhmä, johon kuuluu 8–10 pelastusviranomaista. Palontutkijoiden tavoittaminen on ollut ajoittain haasteellista virka-ajan ulkopuolella, joten toimintaan käytettävää resurssia on tarpeen huomioida johtamisjärjestelmäuudistuksessa sekä tarvittaessa lisätä palontutkijoiden määrää tulevan palvelutasopäätöskauden aikana.

Palontutkijat tekevät palontutkintaa oman työnsä ohessa ja osallistuvat jatko- ja täydennyskoulutus tilaisuuksiin tarpeen mukaisesti. Pelastuslaitoksen tavoitteena on, että palvelutasokaudella uusia palontutkijoita osallistuu Pelastusopiston järjestämälle Tuhotyörikosten tutkinta -kurssille.

Palontutkintaa pelastuslaitoksessa vuosina 2019–2022 on tehty yhteensä 67 kappaletta. Vuosittaiset tutkintamäärät ovat vaihdelleet 9:n ja 25 tutkinnan välillä. Palontutkintaa suoritetaan tiiviissä yhteistyössä Sisä-Suomen poliisilaitoksen kanssa sekä tarvittaessa toisten pelastuslaitosten kanssa.

Pelastuslaitos hyödyntää säännöllisesti palontutkintatyöryhmän raportteja pelastustoiminnan kehittämisessä ja vastaavien onnettomuuksien ehkäisytyössä. Palontutkinnan avulla on esimerkiksi varmistettu sähkölaitteiden syttyisyyttä ja tunnistettu uusissa taloissa rakenteellisia puutteita, joita on saatettu rakennusvalvonnan ja ympäristöministeriön tietoon. Tällaisesta esimerkkinä voi mainita kerrostalojen osastointiin liittyvät ongelmat, jotka tulivat esiin jyvaskyläläisen senioritalon tulipalon palontutkinnassa Jyväskylän Palokassa vuonna 2020.

Kaavio 5 Palontutkinnat lukumäärä Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella 2019-2022

Ilmoitusmenettely

Pelastuslain (379/2011) 41 §:n perusteella määritellään, että jos pelastustoimen tehtävissä on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen velvollisuutena on ilmoittaa asiasta poliisille. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista. Tällaisia ilmoituksia on viime vuosina tehty Keski-Suomen pelastuslaitoksessa vuosittain n. 200–250.

2.2. Pelastustoiminta

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvista tehtävistä. Tässä kappaleessa arvioidaan pelastustoimen tehtävien nykytilaa ja sen kehittämistarpeita.

2.2.1. Palvelutuotanto Keski-Suomessa

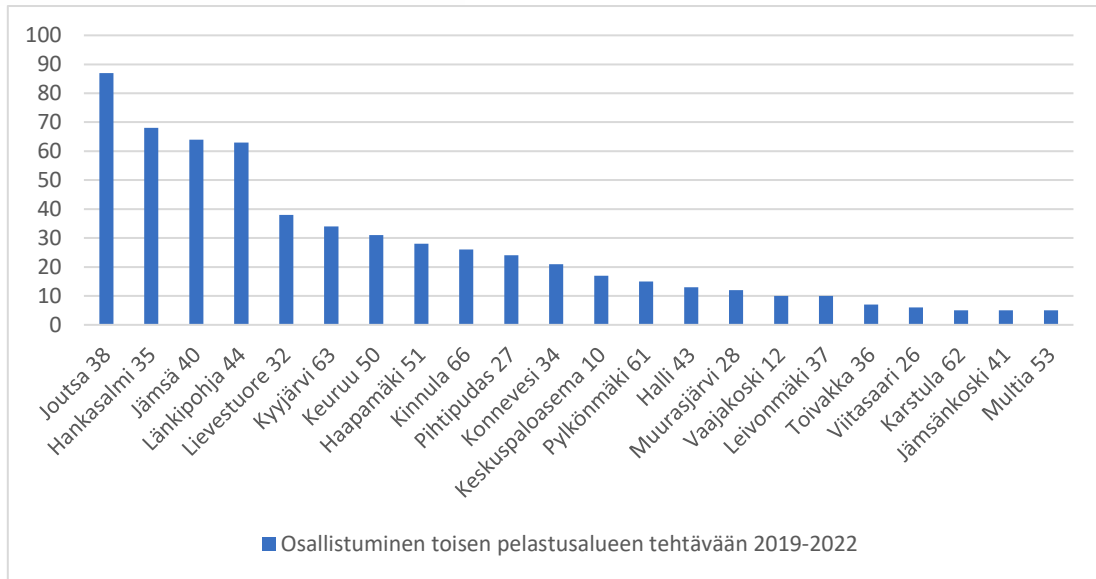
Keski-Suomen pelastuslaitos hälytetään keskimäärin noin 5000 kertaa vuodessa erilaisille tehtäville. Se tarkoittaa, että pelastuslaitoksen alueelle tulee keskimäärin 14 tehtävää joka päivä. Vuonna 2022 tehtävien lukumäärä on ollut keskimääräistä pienempi. Yhtenä tähän vaikuttavana tekijänä oli maastopalojen vähäinen määrä kesällä. Taulukossa 2 esitetään pelastuslaitokselle osoitetut tehtävät vuosina 2019–2022. Taulukosta 2 voidaan myös havaita, että suurin osa tehtävistä tulee suurimpiin kuntakeskuksiin Jyväskylään, Jämsään ja Äänekoskelle. Kaiken kaikkiaan tehtävien jakautuminen noudattelee kuntien kokoa. Pelastuslaitoksen päätoiminen pelastushenkilöstö päivystää 24/7 Jyväskylässä, Jämsässä ja Äänekoskella. Päiväpaloasemat sijaitsevat Laukaassa, Keuruulla, Saarijärvellä ja Viitasaarella. Lisäksi Muuramessa, Laukaassa ja Karstulassa on

monitoimiyksikkö. Taulukosta näkyy, että päätoimista pelastushenkilöstöä on pääosin niillä paikkakunnilla, joissa on enemmän tehtäviä.

Tapahtumakunta	2019	2020	2021	2022	Yhteensä
Jyväskylä	2026	2121	2151	1880	8178
Äänekoski	491	477	470	432	1870
Jämsä	502	457	415	425	1799
Laukaa	392	322	303	338	1355
Keuruu	250	251	291	201	993
Saarijärvi	221	258	201	168	848
Viitasaari	198	185	191	147	721
Joutsa	166	145	157	145	613
Muurame	123	104	144	100	471
Hankasalmi	113	112	90	112	427
Karstula	106	114	89	96	405
Pihtipudas	110	114	89	86	399
Petäjävesi	94	74	74	74	316
Konnevesi	55	80	74	45	254
Multia	66	67	67	47	247
Toivakka	76	57	64	49	246
Uurainen	68	51	54	54	227
Kannonkoski	46	46	47	40	179
Kinnula	45	61	37	32	175
Kivijärvi	38	57	47	23	165
Kyyjärvi	42	44	35	26	147
Luhanka	43	32	23	23	121
Yhteensä	5 412	5 308	5 113	4 543	20 376

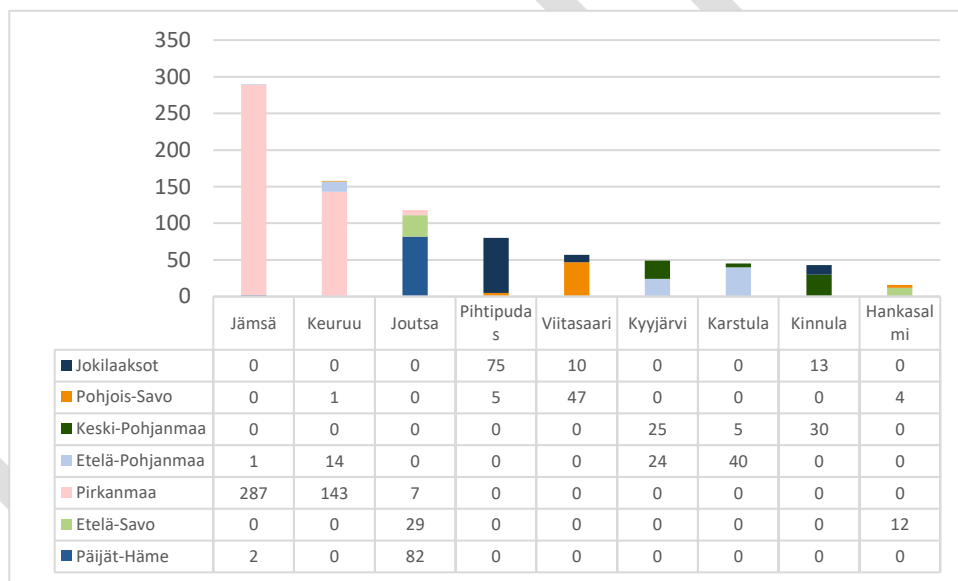
Taulukko 2 Pelastuslaitoksen tehtävät kuntiin 2019–2022

Kunnissa tapahtuneiden tehtävien lisäksi pelastuslaitos hälytetään myös ympäröivien pelastuslaitosten alueelle. Kaaviossa 6 esitetään pelastuslaitosten tehtävät, jotka ovat tapahtuneet ympäröivien pelastuslaitosten alueelle vuosina 2019–2022. Siitä näkyy, että Keski-Suomen pelastuslaitoksesta hälytetään useimmin toisella pelastusalueelle Joutsan, Hankasalmen, Jämsän ja Lievestuoreen paloasemat.

Kaavio 6 Yhteistyö ympäröivien pelastuslaitosten kanssa 2019-2022

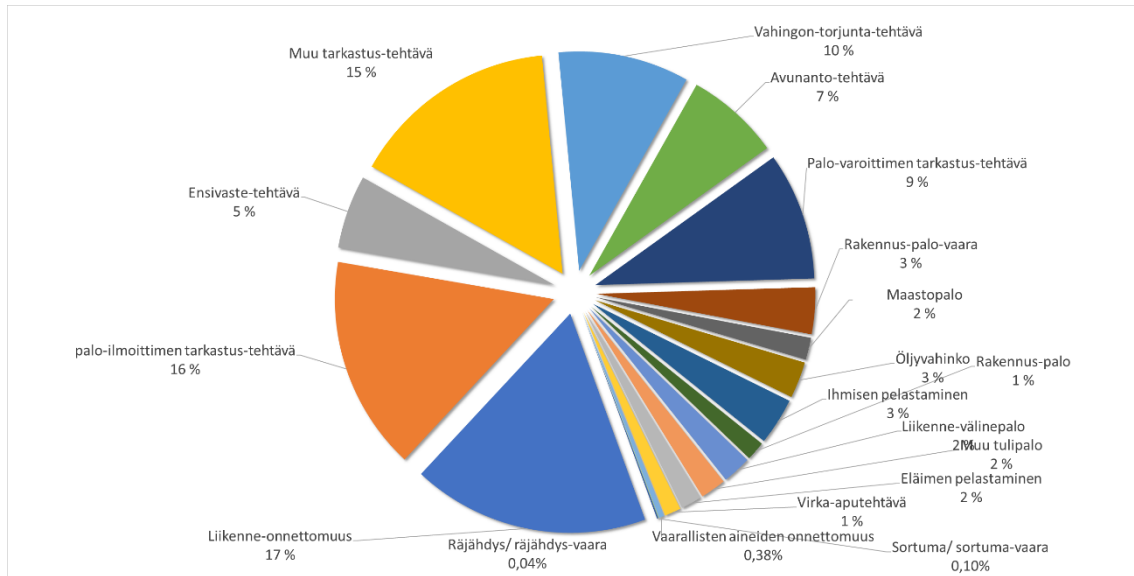
Pelastuslaitosta avustetaan myös ympäröivien pelastuslaitosten toimesta. Vuosina 2019–2022 vaikuttaisi, että Pirkanmaa, Päijät-Häme, Etelä-Savo ja Jokilaaksojen pelastuslaitos ovat osallistuneet useimmin Keski-Suomen alueen tehtäviin.

Kaavio 7 Yhteistyö ympäröivien pelastuslaitosten kanssa 2019-2022

Seuraavan sivun kaaviossa 8 on esitetty eri väreillä Pronton tietojen perusteella Keski-Suomen pelastuslaitokselle vuosina 2018–2022 osoitetut tehtävälajit. Tyypillisimpiä ovat olleet liikenneonnettomuudet ja erilaiset tarkastustehtävät: näitä tehtäviä on ollut keskimäärin yli 60 prosentti kaikista tehtävistä. Tulipaloon liittyviä tehtäviä on ollut keskimäärin noin 10 prosenttia. Yksittäisistä tehtävätyypeistä tyypillisimpiä puolestaan ovat olleet liikenneonnettomuustehtävät (17 %), erilaisten paloilmoittimien tarkastustehtävät (16 %) sekä muut tarkastustehtävät (15 %). Näistä on kertynyt yhteensä noin puolet kaikista tehtävistä. Tulipalotehtävistä eniten ovat

työllistäneet rakennuspalovaarat (4 %) sekä maasto- ja liikennevälinepalot (4 %). Erilaisia tulipaloja on ollut yhteensä suunnilleen saman verran kuin vahingontorjuntatehtäviä (10 %).

Kaavio 8 pelastustoimelle osoitetut tehtävälajit 2016–2019

Seuraavassa luvussa arvioidaan aluksi pelastustoimen tämänhetkistä suorituskykyä suhteessa toiminnan tavoitteisiin. Aluksi arvioidaan päivittäisiin tilanteisiin varautumista, sen jälkeen varautumista häiriötilanteisiin ja lopuksi poikkeusolojen varautumista sekä varautumista väestönsuojelutilanteisiin.

2.2.2. Varautuminen päivittäisiin tilanteisiin ja toimintavalmiuden nykytila

Päivittäisiin tilanteisiin varautumista arvioidaan pelastustoiminnan toimintavalmiuden näkökulmasta ja sitä mitataan riskiruutujen saavutettavuudella eri riskialueilla. Arvioinnin perusteella määritetään puutteet ja kehitystarpeet palvelutasossa.

Sisäministeriön julkaisema Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (2012) asettaa riskialueille seuraavat neljä pelastustoimintaan liittyvää tavoitetta:

- **Pelastusyksikölle** asetetut **saavutettavuustavoitteet** eli se, kuinka nopeasti ensimmäinen yksikkö saavuttaa sille osoitetun palvelutehtävän.
- **Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika** eli se, kuinka nopeasti kohteeseen osoitetut resurssit kykenevät aloittamaan tehokkaan pelastustoiminnan.
- **Pelastustoiminnan avunsaantiaika**, jolla tarkoitetaan sitä, milloin avun tarvitsija saa tarvitsemansa avun kohteeseen hälytetyiltä yksiköiltä.

- **Riskiluokittaiset aikamääreet**, joiden aikana tulisi tavoittaa kohde pelastusjoukkueella suuremmissa onnettomuuksissa ja tulipaloissa.

Seuraavassa taulukossa 3 on esitetty edellä esitettyihin pelastustoimen tavoitteisiin liittyvät toimintavalmiusajat¹. Riskiluokka 4 poikkeaa muista siinä, että sille ei ole asetettu erillistä saavutettavuusaikatavoitetta. Pelastuslaitoksen pitäisi kuitenkin palvelutuotannossaan huomioida erityisesti riskiluokan 4 asukkaiden omatoimisen varautumisen tukeminen, mikäli avunsaantia ei voida taata 40 minuutissa.

Tavoite	I	II	III	IV
Ensimmäinen yksikkö tavoittaa kohteen	6 min	10 min	20 min	ei vaatimusta
Pelastustoiminnan toimintavalmius	11 min	14 min	22 min	
Avunsaantiaika	13 min	16 min	24 min	40 min*
Pelastusjoukkue kohteessa	20 min	30 min	30 min	

* mikäli ei kyetä saavuttamaan 40 minuutissa, tulee pelastustoimen kiinnittää huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen

Taulukko 3 Toimintavalmiusohjeen mukaiset ajat kohteiden tavoittamiseen

Taulukossa 4 esitetään Prontosta saatujen tietojen perusteella se, miten Keski-Suomen pelastuslaitos on vuosina 2019–2022 pystynyt vastaamaan toimintavalmiusohjeen vaatimukseen kiireellisten tehtävien osalta. Taulukkoon on merkitty punaisella ne ajat, joita ei ole keskimäärin saavutettu tavoitteiden mukaisesti. Taulukosta käy ilmi, että nykyisellä palvelurakenteella riskialueet II–IV kyetään keskimäärin saavuttamaan toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti. Sen sijaan riskialueella I esiintyy puutteita tavoitteiden saavuttamisessa. Ensimmäisen yksikön tavoiteaika viivästyy keskimäärin 19 sekuntia, pelastustoiminnan toimintavalmius saavutetaan, mutta avunsaantiaika on keskimäärin 13 sekuntia pitempi kuin tavoiteaika. Toimintavalmius- ja avunsaantiajat eivät kuitenkaan ole täysin täsmällisiä, koska niiden tarkkaan kirjaamiseen ei ole aiemmin kiinnitetty huomioita. Viime aikoina tavoiteaikojen täsmällisen kirjaamisen merkitystä on korostettu, ja tämän seurauksena toimintavalmius- ja avunsaantiajat ovat pääsääntöisesti vaatimusten mukaisia kaikilla riskialueilla. Tämän tarkastelun perusteella vaikuttaa, että ongelmia riskiruutujen tavoittamisessa on lähinnä I riskialueella.

Riskiluokka tapahtumahetkellä	I	II	III	IV
Ensimmäisen yksikön tavoiteaika keskimäärin	6:19	7:10	9:34	15:02
Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika keskimäärin	10:44	11:30	12:25	18:02
Avunsaantiaika keskimäärin	13:16	14:04	15:07	21:06
Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika	09:52	14:12	17:26	31:32

Taulukko 4 Kiireellisten tehtävien keskimääräiset tavoittamisajat 2019–2022

¹ Taulukoissa 3 ja 4 sekä niihin liittyvissä teksteissä ja alaluvuissa 2.3.1.1–2.3.1.4 käytetään poikkeuksellisesti merkintätapaa *riskialue I–IV*, joilla viitataan riskiluokkien 1–4 ruutuihin.

Edellisessä palvelutasopäätöksessä määriteltiin kaikkien kiireellisten tehtävien keskimääräiseksi toimintavalmiusaikatavoitteeksi 12 minuuttia. Aikaa aletaan laskea ensimmäisen kiireellisen yksikön hälyttämisestä ja sen laskeminen päättyy, kun vähintään neljä henkilöä on kohteessa ja tehokas pelastustoiminta alkaa. Prontoon syötettyjen tietojen perusteella Keski-Suomen pelastuslaitoksen kaikkien kiireellisten hälytystehtävien ensimmäisen yksikön keskimääräinen toimintavalmiusaika vuosina 2019–2022 on 10 minuuttia ja 58 sekuntia. Tämän perusteella pelastuslaitos on kyennyt saavuttamaan edellisessä palvelutasopäätöksessä asetetun tavoitteen. Edelliseen tarkasteluun verrattuna 2016–2019 riskiruutujen saavutettavuus parantunut, sillä Pronto tietojen perusteella se oli aiemmin 11 min 38 sekuntia. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin kunkin riskialueen tavoitettavuutta toimintavalmiuden suunnitteluohjeen tavoitteiden mukaisesti, mikä on yksi keino arvioida pelastustoiminnan palvelutuotannon suorituskykyä. Kohde pitäisi saavuttaa vähintään 50 prosentissa tehtävistä tavoiteajoissa.

Riskialueen I ruutujen tavoittaminen

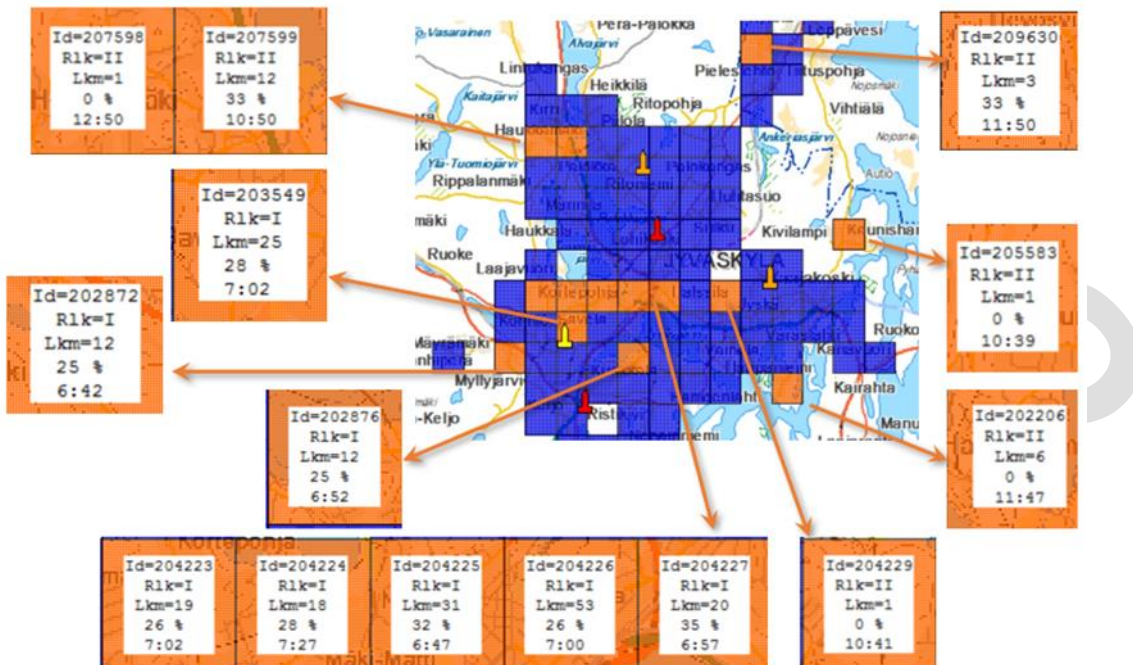
Taulukossa 5 on esitetty prosentteina riskialueen I kiireellisten tehtävien tavoitteiden keskimääräistä saavuttamista 2019–2022. Taulukosta näkyy, että ensimmäiselle yksikölle eli pelastusryhmälle on haasteellista tavoittaa 50-prosenttisesti sille osoitetut tehtävät toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti. Sen sijaan pelastusjoukkueelle osoitetuille tehtäville ehditään lähes aina tavoiteajassa. Avunsaantiajan saavuttaminen vaikuttaa olevan matalalla tasolla. Siihen liittyy edelleen tilastoinnin puutteet Pronto järjestelmässä.

Tavoite	Ensimmäinen yksikkö tavoittaa kohteen	Pelastustoiminnan toimintavalmius	Avunsaantiaika	Pelastusjoukkue kohteessa
1. Riskiluokka tavoite	< 6 min	< 11 min	< 13 min	< 20 min
Kiireelliset tehtävät, joissa riskiruutu saavutetaan	43 %	57 %	30 %	97 %

Taulukko 5 Riskialueen I keskimääräinen tavoittaminen toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti

Seuraavassa kuvassa 2 tarkastellaan yksityiskohtaisemmin saavuttamisen kannalta ongelmallisten 1-riskiruutujen tavoitettavuutta. Kuvassa esitetään Jyväskylän kaupungin alueelta ne riskiruudut, joita ei ole tavoitettu vaatimusten mukaisesti. Siitä voidaan havaita, että ongelmia on ollut Jyväskylän Keskustassa ja sellaisilla alueilla, joiden tavoittaminen on ollut vaikeaa puutteellisen paloasemaverkoston ja/tai alueen liikennejärjestelyjen vuoksi. Ongelmat tunnistettiin edellisessä palvelutasopäätöksessä 2021 ja näiden korjaamiseksi päätettiin liikennevalo-ohjauksen käyttöönotosta, uuden liittymän rakentamisesta keskuspaloasemalle sekä lähtöaikojen seurannan käyttöönotosta. Uusi liittymä on vireillä, mutta se ei ole vielä toteutunut, sen sijaan liikennevalo-

ohjausjärjestelmä on otettu käyttöön keväällä 2023. Seuraavassa kaaviossa esitetään ongelmallisten riskiruutujen saavutettavuustietoja.

Kuva 2 Ensimmäisen yksikön tavoitettavuus riskialueella I

Seuraavassa taulukossa 6 esitetään edellisten riskiruutujen täyttymisprosenttia, riskiruutuun tulleiden tehtävien lukumääriä sekä saavutettavuuden ajan mediaania. Taulukosta voidaan ensinnäkin havaita, että Jyväskylän keskustan ruutujen tavoitettavuudessa on ollut ongelmia pidemmän aikaa. Tarkastelujakson aikana riskiruutuja saavuttamisajat eivät ole merkittävästi muuttuneet viime vuosien aikana, osan riskiruutujen tavoittamisajat ovat jopa viivästyneet lisää. Syitä voi nähdä useita, ensinnäkin muutokset palvelutasopäätöksessä 2021 päätetyissä liikennejärjestelyissä eivät olleet toteutuneet tarkastelujaksolla, toiseksi erilaiset tietyöt ja uuden kapeammat väylät (esim. Puistokatu) ovat hidastaneet mahdollisuutta saavuttaa riskiruudut. Liitteenä olevan riskianalyysin perusteella vaikuttaa lisäksi, ettei esihenkilötyössä ja erityisesti johtajien viestinnässä kiinnitetä riittävästi huomiota sisäiseen toimintaan, jotta riskiruudut tavoitettaisiin nykyistä nopeammin.

Riski-luokka	Alue	Vuosi	Tunniste	Tehtävien lukumäärä	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
1	Ainola	2019	202876	16	25 %	7:04
1	Ainola	2020	202876	18	17 %	7:07
1	Ainola	2021	202876	11	36 %	6:39
1	Ainola	2022	202876	12	25 %	6:52
1	Jkl keskusta	2019	204223	44	20 %	7:30
1	Jkl keskusta	2020	204223	39	13 %	7:27
1	Jkl keskusta	2021	204223	34	32 %	6:51
1	Jkl keskusta	2022	204223	19	26 %	7:02
1	Jkl keskusta	2019	204224	35	14 %	7:58
1	Jkl keskusta	2020	204224	37	16 %	7:35
1	Jkl keskusta	2021	204224	25	16 %	8:12
1	Jkl keskusta	2022	204224	18	28 %	7:27
1	Jkl keskusta	2019	204225	44	20 %	6:41
1	Jkl keskusta	2020	204225	46	39 %	6:11
1	Jkl keskusta	2021	204225	51	31 %	7:04
1	Jkl keskusta	2022	204225	31	32 %	6:47
1	Jkl keskusta	2019	204226	52	27 %	6:34
1	Jkl keskusta	2020	204226	45	56 %	5:55
1	Jkl keskusta	2021	204226	53	28 %	6:36
1	Jkl keskusta	2022	204226	53	26 %	7:00
1	Jkl keskusta	2019	204227	18	44 %	6:10
1	Jkl keskusta	2020	204227	25	44 %	6:05
1	Jkl keskusta	2021	204227	36	36 %	6:44
1	Jkl keskusta	2022	204227	20	35 %	6:57
1	Jkl keskusta	2019	204229	5	80 %	8:31
1	Jkl keskusta	2020	204229	3	33 %	11:55
1	Jkl keskusta	2021	204229	8	100 %	7:04
1	Jkl keskusta	2022	204229	1	0 %	10:41
1	Keltinmäki	2019	202872	24	12 %	7:24
1	Keltinmäki	2020	202872	18	28 %	7:08
1	Keltinmäki	2021	202872	15	27 %	6:58
1	Keltinmäki	2022	202872	12	25 %	6:42

Taulukko 6 Jyväskylän alueen riskiruudut, joita ei ole tavoitettu toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti vuosina 2019-2022

Tämän palvelutasopäätöksen liitteenä olevassa riskianalyysissä on tehty yksityiskohtaisempi tarkastelu, jonka perusteella selvisi, että riskialueen I riskiruutujen tavoittaminen vaihtelee huomattavasti eri vuorokauden aikoina. Tiettyinä kellonaikoina riskiruudut on kyetty tavoittamaan toimintavalmiusohjeen vaatimusten mukaisesti. Taulukossa on esitettyä Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (SM 21/2012) vaatimusten mukaisesti tavoittamisen

kannalta muita ruutuja haasteellisemmiksi osoittautuneet riskiruudut. Kaikkein vaikeimmin tavoiteajassa saavutettavia ovat Kortepohjan ja osittain Nisulan alueet. Riskianalyysin perusteella vaikuttaa siltä, että kyseisten riskiruutujen saavutettavuutta voidaan parantaa sisäisin järjestelyin esimerkiksi lähtönopeuksia parantamalla. Riskiruutujen parempaan tavoittamiseen tulevaisuudessa vaikuttavat myös keskuspalosemalla toteutettavat uudet liikennejärjestelyt ja huhtikuussa 2023 käyttöön otettu liikennevalo-ohjaus. On kuitenkin todennäköistä, että näistä toimista huolimatta Jyväskylän keskustaan jää riskiruutuja, joita ei saavuteta tavoiteajassa.

Riskialueen II ruutujen tavoittaminen

Seuraavassa taulukossa 7 on esitetty prosentteina Keski-Suomen pelastuslaitoksen kiireellisten tehtävien tavoitteiden saavuttaminen riskialueella II. Taulukosta näkyy, että riskialueen ruudut tavoitetaan toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti keskimäärin varsin hyvin. Erityisesti joukkue tehtävillä riskiruudut tavoitetaan hyvin.

Tavoite	Ensimmäinen yksikkö tavoittaa kohteen	Pelastustoiminnan toimintavalmius	Avunsaantiaika	Pelastusjoukkue kohteessa
2. Riskiluokka tavoite	10 min	14 min	16 min	30 min
Kiireelliset tehtävät, joissa tavoiteaika saavutetaan	80 %	79 %	89 %	95 %

Taulukko 7 Riskialueen II keskimääräinen tavoittaminen toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti

Keski-Suomessa on yhteensä 164 riskiluokan 2 riskiruutua, ja niitä on lähes jokaisessa kunnassa (ks. riskianalyysi, taulukko 3). Kuten taulukosta 7 näkyy, valtaosassa tehtävistä riskiruutu on onnistuttu tavoittamaan toimintavalmiusohjeen mukaisessa tavoiteajassa. Liitteenä olevasta riskianalysistä käy ilmi, että tavoitettavuuden haasteet liittyvät yhtäältä eri vuorokaudenaikoina käytettävissä oleviin resursseihin ja toisaalta yksittäisten riskiruutujen kaukaiseen sijaintiin. Usein riskialueen II riskiruutujen saavuttaminen tavoiteajassa on yhteydessä myös siihen, että riskiruutuihin ei tule tehtäviä yöaikaan, jolloin pelastusyksiköiden lähtöajat ovat pidemmät.

Seuraavassa taulukossa 8 esitetään Jyvässeudun alueita, joiden saavutettavuudessa toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti on ollut haasteita. Taulukosta on havaittavissa ensinnäkin Vaajakosken Haapaniemen ja Lievestuoreen tavoittamisen haasteet. Vaikuttaa, että Vaajakosken paloasemalta tavoittaminen on haasteellista ja Lievestuoreen tavoittaminen on riippuvaista sopimuspalokunnan lähtönopeudesta. Liitteenä olevassa riskianalysissä arvioitiin, että tulevaisuudessa Vaajakosken uuden moottoritien ja 9-tien liikennejärjestelyt tulevat parantamaan riskiruutujen saavutettavuutta. Riskiruutujen tavoittamiseksi yhtenä mahdollisena ratkaisuna voisi olla Vaajakosken paloaseman siirto Kanavuoren alueelle, joka parantaisi laajemmin niin Vaajakosken kuin Jyväsjärven itäpuolen tavoitettavuutta. Vaajakosken paloaseman nykyinen sijainti on ylipäättänsä ongelmallinen riskiruutujen tavoittamisen kannalta. Esimerkiksi Lähtöaika

huomioiden paloasemalta kestää lähes 4 minuuttia tavoittaa suuret väylät, joten riskiruutujen tavoittamiseen jää aikaa noin 6 minuuttia.

Taulukosta on myös havaittavissa, että Jyväskylän Tikkakoski on osoittautunut haasteelliseksi tavoittaa. Siitä huolimatta, vaikka uusi moottoritie on nopeuttanut alueen riskiruutujen tavoittamista. Myöskään alueen sopimuspalokunta ei välttämättä ehdi riittävän nopeasti kohteeseen kaikkina vuorokauden aikoina. Taulukosta voi kuitenkin pääteltävissä, että Tikkakosken riskiruutujen tavoittaminen ei ole mahdollista nykyisellä paloasemaverkostolla. Ongelma ei ole uusi ja sen vuoksi edellisessä palvelutasopäätöksessä arvioitiinkin, että uuden paloaseman perustaminen Kirrin alueelle, parantaisi mahdollisuuksia, Tikkakosken tavoittamiseen ja samalla paloasema palvelisi pohjoista Jyväskylää.

Taulukossa esiin nousseen Tiituspohjan ruutujen tavoittaminen on sijainnin vuoksi haasteellista, niin Seppälän kuin Laukaan paloasemalta. Tavoittamista hankaloittaa myös se, että alueella johtava Laukaantie on usein ruuhkainen, etenkin Jyväskylän suunnalta. Alueen tavoitettavuutta voisi parantaa Laukaan paloaseman miehittäminen päätoimisella henkilöstöllä ympärivuorokautisesti.

Riski-luokka	Alue	Vuosi	Tunniste	Tehtävien lukumäärä	Täyttymis-%	Ajan mediaani
2	Haapaniemi	2019	202206	6	33 %	10:47
2	Haapaniemi	2020	202206	4	25 %	10:20
2	Haapaniemi	2021	202206	5	40 %	10:14
2	Haapaniemi	2022	202206	6	0 %	11:46
2	Lievestuore	2022	204924	4	0 %	11:50
2	Lievestuore	2021	204924	2	100 %	4:53
2	Lievestuore	2020	204924	5	20 %	12:26
2	Lievestuore	2019	204924	7	0 %	11:55
2	Lievestuore	2022	205600	4	0 %	11:46
2	Lievestuore	2021	205600	2	0 %	10:32
2	Lievestuore	2020	205600	1	100 %	4:19
2	Lievestuore	2019	205600	1	100 %	1:18
2	Tiituspohja	2021	209630	2	0 %	13:49
2	Tiituspohja	2022	209630	3	33 %	11:50
2	Tikkakoski	2019	214346	4	50 %	11:08
2	Tikkakoski	2020	214346	3	100 %	2:28
2	Tikkakoski	2022	214346	1	0 %	18:55
2	Tikkakoski	2019	214347	3	0 %	12:59
2	Tikkakoski	2020	214347	2	0 %	12:42
2	Tikkakoski	2021	214347	1	0 %	19:49
2	Tikkakoski	2022	214347	5	0 %	12:03

2	Tikkakoski	2019	215020	1	100 %	9:41
2	Tikkakoski	2020	215020	4	50 %	9:51
2	Tikkakoski	2022	215020	1	0 %	16:23
2	Tikkakoski	2019	215021	10	60 %	9:28
2	Tikkakoski	2020	215021	10	70 %	8:16
2	Tikkakoski	2021	215021	10	50 %	10:16
2	Tikkakoski	2022	215021	5	20 %	13:07
2	Tikkakoski	2020	215022	1	0 %	13:01
2	Tikkakoski	2021	215022	3	0 %	14:37
2	Tikkakoski	2022	215022	2	0 %	13:48

Taulukko 8 Jyväseudun riskiruudut, joita ei ole tavoitettu toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti vuosina 2019-2022

Edellä esitettyjen alueiden lisäksi on Keuruun ja Saarijärven alueella havaittu haasteita riskiruutujen tavoitettavuudessa. Riskiruutujen tavoittaminen näissä kunnissa riippuu voimakkaasti vuorokauden ajasta. Molemmilla alueilla on päiväpalokunta, joka tavoittaa päivisin riskiruudut. Sen sijaan ilta -ja yöaikaan riskiruutujen tavoittaminen on haasteellista. Lisäksi riskianalyysin perusteella vaikuttaa, että muutokset varallaoloon, ovat heikentäneet riskiruutujen tavoitettavuutta viimeisen kahden vuoden aikana.

Riski-luokka	Alue	Vuosi	Tunniste	Tehtävien lukumäärä	Täyttymis-%	Ajan mediaani
2	Keuruu	2022	205522	7	29	15:12
2	Keuruu	2021	205522	12	8	13:30
2	Keuruu	2020	205522	8	50	10:25
2	Keuruu	2019	205522	6	50	8:39
2	Keuruu	2022	206197	10	40	10:51
2	Keuruu	2021	206197	21	62	6:18
2	Keuruu	2020	206197	10	80	5:54
2	Keuruu	2019	206197	10	40	12:56
2	Saarijärvi	2022	237279	4	0	12:54
2	Saarijärvi	2021	237279	4	0	16:24
2	Saarijärvi	2020	237279	3	67	9:36
2	Saarijärvi	2019	237279	2	0	15:30
2	Saarijärvi	2022	237953	2	0	18:43
2	Saarijärvi	2020	237953	2	0	13:20
2	Saarijärvi	2019	237953	2	100	0:34

Taulukko 9 Keuruun ja Saarijärven riskiruudut, joita ei ole tavoitettu toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti vuosina 2019-2022

Edellä esitellyn perusteella voidaan todeta, että riskialueen II ruutujen tavoittaminen kymmenessä minuutissa on haasteellista sopimushenkilöstön voimin, mikäli tehtävät tulevat esimerkiksi yöaikaan tai silloin, kun sopimuspalkon henkilöstö on omassa työssään. Kaiken kaikkiaan riskialueeseen II liittyvä toimintavalmiusohjeen mukainen toiminta-aikavaatimus on varsin tiukka, etenkin ilta- ja yöaikaan, jolloin henkilöstö lähtee usein kotoaan. Nykyisten varallaolo juridisen tarkastelun perusteella kiireellisen pelastustoimintaa ei voida myöskään varmistaa perinteisin keinoin. Huomionarvoista on myös se, että riskialueen II lähtövalmiuden vahvistaminen vähentäisi todennäköisesti onnettomuuksista ja tulipaloista aiheutuneita vahinkoja, etenkin taajamissa ja niiden välittömässä läheisyydessä.

Riskialueen III ruutujen tavoittaminen

Kuten edellä taulukossa 4 esitetyistä tiedoista näkyy, riskialueen III ruudut tavoitetaan keskimäärin huomattavasti alle tavoiteajan (ka 9:34 min. vs. tavoite alle 20 min.) koko maakunnan alueella. Alla olevassa taulukossa 10 on esitetty Pronto-tietojen perusteella yksityiskohtaisemmin kiireellisten tehtävien tavoitteiden saavuttaminen prosentteina. Taulukosta käy ilmi, että riskialueen III ruudut kyetään tavoittamaan toimintavalmiusohjeen tavoitteiden mukaisesti hyvin: ensimmäinen yksikkö saavuttaa kohteen tavoiteajassa lähes 100-prosenttisesti ja pelastusjoukkuekin 95-prosenttisesti.

Tavoite	Ensimmäinen yksikkö tavoittaa kohteen	Pelastustoiminnan toimintavalmius	Avunsaantiaika	Pelastusjoukkue kohteessa
3. Riskiluokka tavoite	20 min	22 min	24 min	30 min
Kiireelliset tehtävät, joissa saavutetaan tavoite	97 %	96 %	97 %	95 %

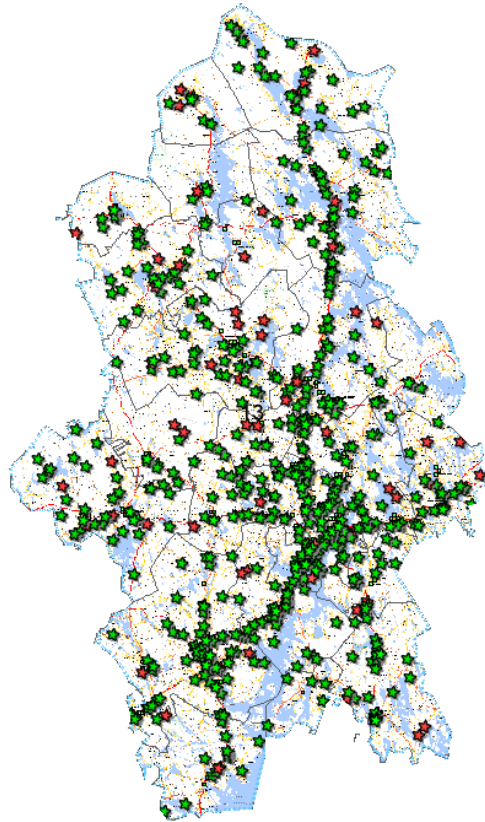
Taulukko 10 Riskialueen III ruutujen tavoittaminen prosentteina

Riskianalyysin perusteella selviää, että pelastusjoukkueelle kohteen tavoittaminen on luonnollisesti haasteellista erityisesti kunnissa, jotka sijaitsevat etäällä, esimerkiksi Kyyjärvelle tai Pihtiputaalle pelastusjoukkueen kokoaminen naapurikunnista 30 minuutissa on haasteellista.

Riskialueen IV ruutujen tavoittaminen

Riskialueelle IV on Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa asetettu tavoite ainoastaan tehokkaalle pelastustoimen alkamiselle. Aiemmin esitetystä taulukossa 4 esitetyistä tiedoista käy ilmi, että riskialueella IV avunsaantiajan tavoite alittuu selkeästi (ka. 21:06 min. vs. tavoite 40 min.). Pronto-tietojen perusteella avunsaantiajan tavoite saavutetaan 100-prosenttisesti. Taulukosta 4 käy myös ilmi, että esimerkiksi ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskialueen IV kohteet keskimäärin noin 15 minuutissa ja pelastusjoukkuekin noin 31 minuutissa. Kuten seuraavasta kuvasta 3 voi päätellä, pelastusjoukkueella kohteen tavoittaminen vaikuttaa haasteelliselta haja-

asutusalueilla, jotka sijaitsevat etäällä alueen taajamista. Kuvasta näkyy myös, että riskialueen IV tehtävät painottuvat maakunnan pääteiden varsille sekä taajamien lähetyville.

Kuva 3 Kiireellisten tehtävien saavutettavuus pelastusjoukkueella riskialueella III ja IV 2016–2019

2.2.3. Yhteenveto riskiruutujen tavoittamisesta

Yhteenvetona tämän luvun tarkasteluista voidaan todeta, että eri riskialueiden ruudut saavutetaan keskimäärin hyvin tavoitteiden mukaisesti. Erityisen hyvin tavoiteajat saavutetaan joukkueen tehtävissä. Ensimmäiselle yksikölle joidenkin riskiruutujen tavoittaminen määritellyssä tavoiteajassa vaikuttaa kuitenkin haasteelliselta nykyisellä paloasemaverkostolla. Suurimmat haasteet liittyvät riskialueen I joihinkin ruutuihin, joiden saavuttaminen 6 minuutin tavoiteajassa on nykyisillä liikennetkaisuilla vaikeaa. Kuten edellä jo mainittiin, alueet on kuitenkin mahdollista pääosin tavoittaa noin kuudessa minuutissa nopeammilla lähdöillä paloasemilta sekä muutoksilla liikennejärjestelyissä.

Riskialueista II ja III voi todeta kokoavasti, että niiden ruudut tavoitetaan keskimäärin alle tavoiteaikojen. Prosentuaalisesti riskialueen II ruudut tavoitetaan hieman riskialueen III ruutuja harvemmin, mikä johtuu tavoiteaikojen eroista. Riskialueella II vaikutusta on myös sillä, mihin aikaan vuorokaudesta tehtäviä tulee. Riskialueella III tavoiteaikojen saavuttamisen haasteet liittyvät etäisyyksiin ja suurempiin onnettomuuksiin. Riskialueella IV tavoitteen mukainen avunsaanti-aika saavutetaan lähes aina (97 %), joten asukkaiden omatoimisen varautumisen tukemiseen ei ole välitöntä vaatimusta.

2.3. Varautuminen häiriötilanteisiin

Normaaliolojen häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan turvallisuutta, toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Tällaisia ovat esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet kuten myrskytuhot ja säteilyonnettomuudet tai suuronnettomuus. Pelastustoimen tehtävät häiriötilanteissa eivät poikkea sisällöllisesti siitä, mitä ne ovat päivittäisessä toiminnassa. Pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä myös häiriötilanteissa.

Pelastuslain (379/2011) 47 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia pelastustoimen alueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Pelastuslain 48 §:n mukaan pelastuslaitoksen on lisäksi laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma erityistä vaaraa aiheuttaviin kohteisiin, joissa suuronnettomuus on mahdollinen.

Pelastuslain (379/2011) 46 §:n mukaan valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun siten kuin pelastuslain 47 §:ssä säädetään sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Esimerkiksi hyvinvointialueen sosiaalitoimen viranomaisilla oli velvollisuus suunnitella tulipalossa asuntonsa menettäneiden majoittaminen.

Pelastustoimen varautumisen ja valmiussuunnittelun uhkakuvina käytetään riskianalyyseiden skenaarioita. Keski-Suomen pelastuslaitos on huomionnut häiriötilanteet pelastustoimen eri suunnitelmien tasoilla ja varautunut siihen, että se kykenee normaaliolojen häiriötilanteissa huolehtimaan pelastustoimelle kuuluvista tehtävistä.

Suuronnettomuuksissa, häiriötilanteissa tai tilanteissa, joissa Keski-Suomen alueella on useita yhtäaikaista onnettomuuksia, valmiutta kohotetaan myös pelastustoiminnan tilanne- ja johtokeskuksessa. Johtokeskuksen sijainti, hälyttäminen ja työjärjestys on ennalta suunniteltu.

2.4. Pelastustoimen suunnitelmat

Sisäministeriö on antanut asetuksen (1363/2018) pelastustoimen suunnitelmista. Asetuksen mukaan pelastustoimen suunnitelmat jaetaan kahteen osaan, yleisjärjestelyihin ja pelastustoimintaan vaativissa tilanteissa. Asetuksessa on mainittu tarvittavat suunnitelmat ja niiden keskeinen sisältö.

Keski-Suomen pelastuslaitos on laatinut pääosin asetuksen mukaiset suunnitelmat ja ne pitävät sisällään asetuksessa annetut sisällöt. Suunnitelmat päivitetään ja ylläpidetään rakenteen osalta edellä mainitun asetuksen mukaiseksi.

Kansainvälisen avun vastaanottamiseen liittyvät suunnitelmat ovat päivitystyön alla ja vaativat vielä tarkennuksia. Nämä suunnitelmat saatetaan valmiiksi mahdollisimman pian.

2.5. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on 18 palokuntasopimusta vapaaehtoisten palokuntayhdistyksen (VPK) kanssa. Suurin osa näistä yhdistyksistä toimii omalla alueellaan niin sanottuna ensilähdön palokuntana ja näin sopimuksen piirissä olevat palokunnat ovat osana pelastuslaitoksen normaalia valmiutta. Pelastuslaitos vastaa sopimuksen mukaisesti yhdistysten puolesta palkanmaksusta, vakuuttamisesta, työterveyshuollon järjestämisestä sekä henkilöstön kouluttamisesta.

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on voimassa oleva sopimus Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) kanssa. Sopimus on laadittu yhdessä Suomen Punaisen Ristin Länsi-Suomen piirin kanssa ja mahdollistaa laajasti vapaaehtoisten käytön pelastustoiminnan erilaisissa tukitehtävissä. Tämä sopimus on tarkoituksenmukaista päivittää Keski-Suomen hyvinvointialueen kattavaksi.

Vapepan kanssa laaditun pääsopimuksen lisäksi pelastuslaitoksella on sopimukset seitsemän paikallisen järvipelastusyhdistyksen kanssa. Nämä yhdistykset ovat Ala-Keiteleen Järvipelastajat ry, Jyväskylän Järvipelastajat ry, Jämsän Järvipelastajat ry, Konneveden Järvipelastajat ry, Korpilahden Järvipelastajat ry, Laukaan Järvipelastajat ry sekä Viitasaaren Järvipelastajat ry. Näiden yhdistysten kanssa laaditut sopimukset päivitetään vuoden 2023 aikana.

2.6. Väestönsuojeluun varautuminen

Keski-Suomen pelastuslaitos on huomionnut suunnitelmissaan pelastustoimen väestönsuojelutehtävät ja aiempien riskianalyysojen johtopäätökset. Tehtävien yhteensovittamista on tehty pitkäjänteisesti Keski-Suomen viranomaisten ja kuntien kanssa. Yhteensovittamista on tehty muun muassa Keski-Suomen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan rakenteita hyödyntäen. Maakunnallisissa suuronnettomuus- ja valmiusharjoituksissa on testattu suunnitelmia ja harjoitettu yhteistoimintaa.

Lisäksi Keski-Suomen pelastuslaitoksen evakuointisuunnitelma on luovutettu kuntiin suunnitteluperusteeksi edelleen yksityiskohtaisempien toimialasuunnitelmien laatimiseksi muun muassa siirretyn väestön huollon osalta. Hyvinvointialueuudistuksen johdosta väestönsuojelun tehtävien yhteensovittamiseen tuli vuoden 2023 alusta muutoksia. Väestönsuojeluun liittyviä tehtäviä siirtyi kunnilta hyvinvointialueen vastuulle. Toimenpiteet alueellisen sosiaali- ja terveystoimen varautumisen yhteensovittamisessa ovat hyvinvointialueella käynnistyneet, jossa pelastuslaitoksen edustus on ollut tiiviisti mukana.

3. RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Liitteenä olevan riskianalyysin perusteella Keski-Suomen pelastuslaitos kykenee vastaamaan kohtuullisesti toimintaympäristössä havaittuihin riskeihin. Riskeihin kyetään vastaamaan hyvin suurissa kunnissa, mutta pienissä kunnissa palvelukyvyssä on haasteita. Riskianalyysin perusteella suurimmat tunnistetut riskit liittyvät pelastuslaitoksen sisäiseen suorituskyykkyyteen tarjota Keski-Suomen asukkaille pelastustoimen lakisääteisiä palveluja.

Merkittävin riski liittyy juridisessa käsittelyssä olevan varallaoloon. Riski liittyy talouteen ja työvoiman saatavuuteen. Pelastuslaitosten perinteisellä järjestelmällä ei voida taata kiireellisiä tehtäviä tulevaisuudessa, taloudellisen riskin vuoksi. Samanaikaisesti päätoimisten työntekijöiden saanti pieniin kuntiin vaikeutuu. Kiireellisten tehtävien hoitaminen päätoimisella henkilöstöllä lisää myös palvelun järjestämisen kustannuksia, nykyisessä vaikeassa taloustilanteessa. Mikä palveluja ei kyetä järjestämään luotettavasti, saattaa laillisuusvalvoja asettaa uhkasakon palvelun lainmukaisuuden varmistamiseksi.

Suorituskyvyn riskeihin liittyvät Jyväskylän haasteet riskiruutujen tavoittamisessa, sekä henkilöstön kykenevyys vaativiin tehtäviin pienissä kunnissa ja etenkin Koillisessa Keski-Suomessa. Tulevaisuudessa toimivan paloasemaverkoston rakentaminen on haasteellista, koska Jyväskylässä kilpaillaan paloasema sijainneista yksityisten toimijoiden kanssa, kun taas haja-asutusalueella paloasemien pitäisi kyetä palvelemaan mahdollisimman laajaa-aluetta. Lisäksi pelastuslaitoksen nykyiset paloasemat ovat vanhoja ja korjaustarve on suuri. Poikkeusoloissa riskinä on paloasemakiinteistöjen omistussuhteet, mikäli kiinteistöt ovat yksityisen toimijan omistuksessa.

Sopimuspalokunnat ovat tärkeässä roolissa pitkäkestoisissa tilanteissa, esimerkiksi laajoissa maastopaloissa ja suurissa tilanteissa päätoimisen henkilöstön rinnalla. Mikäli tulevaisuudessa sopimuspalokuntatoiminta vähenee, uhkaa se suurten ja pitkäkestoisten tilanteiden hallintaa. Lisäksi työsuojeluviranomaisten tiukentuneet lupaehdot pitkiin työvuoroihin liittyviä lepoaikoja kohtaan uhkaavat pitkäkestoisten tilanteiden hoitamista.

Edellä mainitun työvoiman saatavuuden lisäksi huomionarvoisin maakunnallisessa riskiarviossa esitetty ulkoinen riski on sähköenergian saannin ja ICT-järjestelmien häiriintyminen. Edelleen tulevaisuudessa pelastuslaitoksella tulee olla omaa suorituskyykyä ja riippumatonta resurssia ICT-järjestelmien hankintaan sekä ylläpitoon. Lisäksi pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmän tulee olla sellainen, joka tosiasiallisesti tukee sekä koko alueellisen pelastustoimen tehtävien, että pelastustoiminnan suorituskyykyjen johtamista kaikissa tilanteissa

Riskienhallintaan käytettävät resurssit eivät ole tällä hetkellä riskiperusteisella, lainsäädännön mukaisella tasolla. Riskinä on viranomaispäätösten viivästyminen ja hallintopakkokeinojen käyttöönotto, joka toteutuessaan kestää kuukausia ja pahimmassa tapauksessa jopa vuoden.

Hyvinvointialueuudistuksen vuoksi alueellisen varautumisen yhteensovittamiseen liittyen on tapahtunut uusia järjestelyitä, joilla voi olla vaikutusta nykyisiin maakunnallisiin toimintamalleihin. Pelastuslaitos on tehnyt pitkäjänteistä työtä alueen yhteisen varautumisen kehittäjänä ja todennut nykyisten verkostorakenteiden tukevan yhteisten päämäärien saavuttamista. Mikäli alueen siviilivalmiuden yhteensovittamiseen ei osoiteta riittävää resurssia, pelastustoimen maine luotettavana yhteistyökumppanina kärsii. Tällä voi olla vaikutuksia myös alueellisen ja paikallisen varautumisen tason heikkenemiseen haasteellisessa toimintaympäristössä.

Kalustoon liittyy merkittävänä riskinä nykyisestä tilanteesta johtuva materiaalipula, joka aiheuttaa riskiä palvelukyvykkyyteen sekä kustannusten nousuista johtuva taloudellista riski.

Palvelujen järjestämiseen häiriö- ja poikkeusoloissa keskeisiä riskejä liittyvät jatkuva tilannekuvan ylläpitoon sekä kyvykkyyteen kohottaa valmiutta koko Keski-Suomen alueella välittömin toimenpitein. Tehokas toiminta puolestaan edellyttää toimivaa ja riittävä laajaa pelastustoiminnan johtamisjärjestelmää. Muita häiriö- ja poikkeusoloihin havaittuja riskejä ovat omaisuuden hallintajärjestelmä, materiaallinen varautuminen uhkakuviin, kansalaisviestinnän tehostaminen ja lisäksi tarkemmat suunnitelmat erilaisten tilanteiden varalle.

Seuraavassa luvussa arvioidaan riskianalyysin ja toiminnan arvioinnin pohjalta palvelutasoon liittyvät päätöksiä ja kehitystarpeita.

4. PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN

Tässä kappaleessa esitetään palvelutasoon liittyvät päätökset liittyen pelastuslaitoksen lakisäätöisiin tehtäviin. Palvelualueet, joista päätöksiä tehdään ovat pelastuslaitoksen suorittama turvallisuusviestintä, onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta, pelastustoiminnan palvelut sekä varautuminen ja väestönsuojelu palvelut.

4.1. Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Pelastuslain 27 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä. Pelastuslain 27 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia valvontatehtävistä, jota lain 78 §:ssä tarkennetaan; pelastuslaitokselle on säädetty velvoite lain 2. ja 3. luvun säännösten noudattamisen valvonnasta. Lisäksi pelastusviranomaiselle on säädetty valvontavelvoitteita mm. kemikaaliturvallisuuslaissa ja muissa alemman asteen säädöksissä. Ohjauksella, neuvonnalla, turvallisuusviestinnällä ja valvontatoiminnalla pelastusviranomaisen pyrkii tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseen ja mm. kansalaisten, yritysten, erilaisten yhteisöjen, julkishallinnollisten organisaatioiden ja muiden viranomaisten turvallisuuskulttuurin kehittämiseen ja siinä tukemiseen. Tavoitteena on omatoiminen varautuminen, onnettomuuksien torjumiseen varautuminen, tarkoituksenmukaisen toiminnan hallitseminen onnettomuus- ja vaaratilanteessa sekä kyky onnettomuuksien seurausten rajoittamiseen.

Lisäksi pelastuslain 41 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkintaa, jonka tavoitteena vastaavanlaisten onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

4.1.1. Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslain (379/2011) mukaisesti pelastustoimelle kuuluvan ohjauksen tavoitteena on pienentää onnettomuuksien todennäköisyyttä ja ohjata ennalta varautumalla vähentämään onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja. Ohjauksen ja neuvonnan yleisenä tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen sekä varautuminen onnettomuuksien torjuntaan ja asianmukaiseen toimintaan onnettomuus- tai vaaratilanteen tapahduttua.

Pelastuslaitoksen ohjaus- ja valvontatoiminta perustuu laadukkaaseen riskiarviotyöhön; riskianalyyssityössä tunnistettuihin onnettomuusriskeihin, ja viestintää pyritään kohdistamaan riskiperusteisesti. Ohjaukseen ja valvontaan liittyviä tehtäviä ovat mm. kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten neuvonta, turvallisuusviestintä, säännölliset ja epäsäännölliset valvontatehtävät, viranomaisyhteistyö eri viranomaisten kanssa turvallisemman ympäristön rakentamiseksi sekä yhteistyö muiden tahojen kanssa.

Pelastuslaitoksen valistus- ja neuvontatehtäviä sekä sosiaalisen median viestintää suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan sekä kehitetään pelastustoimen strategian, sisäisen turvallisuuden ohjelman ja pelastustoimen turvallisuusviestinnän strategian painopisteiden ja keskeisten toimintalinjojen mukaisesti.

Pelastuslaitoksen alueella tuotetaan turvallisuusviestintäpalveluita kaikissa paloasemaryhmissä ja turvallisuusviestintään osallistuvat tarvittaessa kaikki pelastuslaitoksen palveluksessa olevat päätoimiset henkilöt, ja sitä toteutetaan tehtävään soveltuvien henkilöiden voimin. Sopimuspalokuntalaisten suorittamaa turvallisuusviestintää mahdollistetaan, tuetaan, kannustetaan ja ohjataan.

Turvallisuusviestinnän kohderyhmät valitaan riskiperusteisesti pelastuslain määrittämistä varautumisvelvollisista hyödyntäen mm. tunnistettuja onnettomuusriskejä, valtakunnallisia linjauksia ja kampanjoita. Turvallisuusviestinnän tilaisuuksia järjestetään turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelman mukaisesti esimerkiksi koulutuksina ja osana erilaisia tapahtumia ja valtakunnallisia kampanjoita. Vuosittain pelastuslaitos pyrkii tavoittamaan 10 % pelastuslaitoksen alueen väestöstä turvallisuusviestinnän keinoin. Tavoitteen toteutumista arvioidaan vuosittain Pronto-tilastojen perusteella.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen toiminnassa on tavoitteena osoittaa resursseja turvallisuusviestintämenetelmien sekä sosiaalisen median viestinnän kehittämiseen ja vaikuttavuuden mittaamiseen.

Pelastuslaitoksen tavoitteena on, että Keski-Suomen pelastuslaitoksella on ajantasainen turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma. Turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma toimii Keski-Suomen pelastuslaitoksen strategisena asiakirjana, jolla ohjataan paloasemaryhmien turvallisuusviestintätöitä. Turvallisuusviestinnän tavoitteena on opastaa ihmisiä tunnistamaan vaaran aiheuttajia, ehkäisemään omatoimisesti onnettomuuksia, toimimaan oikein onnettomuustilanteissa sekä varautumaan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen organisoitumisen aikana ei turvallisuusviestinnän maakunnallisesti vastaavaa koordinoijan tehtävää ole täytetty, vastuuhenkilön jäätyä eläkkeelle vuonna 2021. Tämä on aiheuttanut puutteita turvallisuusviestinnän suunnittelussa ja ylläpidossa, sen kehittämisessä ja koordinoinnissa. Näihin puutteisiin pyritään vastaamaan palvelutasokaudella ja sen onnistumiseksi pelastuslaitos tarvitsee maakunnallisen turvallisuusviestinnän asiantuntijan.

Turvallisuusviestinnässä on tarve osallistua vahvemmin valtakunnallisten näkemysten muodostamiseen ja linjausten määrittämiseen sekä valtakunnallisen yhteistyön kehittämiseen eri pelastuslaitosten välillä.

Pelastuslaitoksen tavoitteena on päivittää turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma vastaamaan tämän hetken tarpeisiin; ohjaamaan maakunnallisen turvallisuusviestinnän kehittämistä sekä paloasemaryhmien turvallisuusviestinnän toteuttamista. Turvallisuusviestinnässä pyritään saavuttamaan hallittu ja koordinoitu maakunnallinen turvallisuusviestinnän kokonaisuus, kehittämään uusia keinoja tavoittaa erilaisia kohderyhmiä sekä osallistaa enemmän 24/7 paloasemien henkilöstöä erilaisiin tapahtumiin ja luoda uusia turvallisuusviestinnän keinoja heidän käyttöön. Tavoitteena on, että turvallisuusviestintään käytetään laskennallisesti vuosittain vähintään 8 henkilötyövuoden voimavara. Pelastuslaitokselle kuuluvaan ohjaukseen ja valvontaan osallistuvat koko päätoiminen henkilöstö ja kaikki tulosityksiköt.

Pelastuslaitoksella on vaikeuksia vastata yleisen neuvonnan ja asiakaspalvelun tarpeisiin valvontatoiminnan eli palotarkastusten ulkopuolella pienemmistä paloasemaryhmistä Jyväskylään saakka. Jotta pelastuslaitos pystyy vastaamaan lakisääteiseen yleisen neuvonnan ja asiakaspalvelun kasvavaan tarpeeseen on pelastuslaitokselle tarve perustaa uusi päivystävän palotarkastajan virka.

Päätös palvelutasosta

- Lakisääteisen turvallisuusviestinnän tehostamiseksi pelastuslaitokselle perustetaan uusi tehtävä turvallisuusviestinnän asiantuntijalle, joka toimii maakunnallisena asiantuntijana turvallisuusviestinnän toteuttamiseksi, huolehtii pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän kehittämisestä, suunnittelusta ja turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelman päivittämisestä ja ylläpidosta sekä osallistuu valtakunnallisen yhteistyön kehittämiseen ja ylläpitoon.
- Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelma päivitetään vastaamaan tämän päivän tarpeisiin. Suunnitelma tarkastetaan vuosittain ja sen perusteella vahvistetaan seuraavan vuoden vuosisuunnitelma.
- Turvallisuusviestinnän yksityiskohtaisempi suunnittelu ja toteutuksen ohjaus sisältyvät turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelmaan, jonka toteutumisesta vastaa palvelualueen päällikkö ja johtava palotarkastaja. Turvallisuusviestintään kohdennettava työmäärä on noin 8 htv (riskienhallinnan ja pelastustoiminnan palvelualueet yhteensä). Pelastuslaitoksen järjestämä turvallisuusviestintä on lähtökohtaisesti maksutonta.
- Pelastuslaitokselle nimetään turvallisuusviestintävastaavat, joiden tehtävänä on laatia toimintasuunnitelman mukaisesti vuosittain paloasemaryhmäkohtaiset turvallisuusviestintäsuunnitelmat.
- Turvallisuusviestinnässä osallistutaan vahvemmin valtakunnalliseen pelastustoimen turvallisuusviestinnän yhteistyöhön. Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän huomioidaan valtakunnallisia linjauksia.
- Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän kohderyhminä ovat erityisesti lapset ja nuoret, nuoret aikuiset, sosiaalihuollon asiakkaat ja henkilökunta sekä asumisturvallisuuden erityisryhmät ja itsenäistä asumista tukevat palvelut. Asumisturvallisuutta ja väestönsuojelua käsittelevää turvallisuusviestintää järjestetään myös muille kohderyhmille.
- Pelastuslaitoksen ohjausta ja neuvontaa toteutetaan myös osana päivittäistä perustyötä, kuten valvontatehtäviä suorittaessa. Ohjausta ja neuvontaa annetaan myös pyydettyä.
- Pelastuslaitokselle perustetaan päivystävän palotarkastajan virka, jonka tehtävänä on vastata asiakaspalvelun ja kansalaisviestinnän sekä yleistä turvallisuutta koskevan neuvonnan ja ohjauksen tarpeisiin koko maakunnan alueella sekä osaltaan valvontatoimintaan ja turvallisuusviestintään ja näiden kehittämisen ja kohdentamisen kehitystarpeisiin.

Kehittämistarve

Laadukkaan onnettomuuksien ehkäisytön varmistamiseksi on välttämätöntä perustaa virka-aikana palveleva päivystävän palotarkastajan virka, jonka resursseilla vastataan kasvavaan asiakaspalvelun ja kansalaisviestinnän tarpeeseen sekä yleistä turvallisuutta, paloturvallisuutta, rakenteellista paloturvallisuutta koskevan neuvonnan ja ohjauksen tarpeisiin. Lisäksi päivystävän palotarkastajan tehtävänä on osaltaan osallistua pelastuslaitoksen valvontatoimintaan ja turvallisuusviestintään sekä niiden kehittämiseen mm. asiakaspalautteiden ja -kokemusten analysointia ja niistä kerättyjä tuloksia hyödyntäen. Tehtäväkuvaan sisältyy myös paloturvallisuuden itsearvioinnin toteutuksen koordinoimista.

Turvallisuusviestinnän tehostamiseksi tulee perustaa tehtävä turvallisuusviestinnästä vastaavalle maakunnalliselle turvallisuusviestinnän asiantuntijalle, jonka tehtävänä on toimia maakunnallisena asiantuntijana turvallisuusviestinnän vastuualueella, huolehtia pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän kehittämisen, suunnittelun ja ylläpidon koordinoimisesta, turvallisuusviestinnän toteuttamissuunnitelmasta sekä osallistua valtakunnalliseen yhteistyöhön.

4.1.2. Palontutkinta

Pelastuslain 41 §:n mukaan pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkintaa. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Palontutkinnasta vastaa pelastustoiminnan johtaja. Pelastustoiminnan yhteydessä suoritettu palontutkinta on niin sanottua 1-tason tutkintaa. Vakavissa tulipaloissa, joissa vahinkojen määrä on suuri tai syttymissyy ei ole pelastustoiminnan johtajan arvioitavissa, suoritetaan erillinen palontutkinta pelastuslaitoksen koulutettujen palontutkijoiden toimesta. Palontutkijoiden suorittama tutkinta on pääosin 2-tason tutkintaa

Vakavien tulipalojen osalta pelastuslaitos hyödyntää säännöllisesti palontutkintatyöryhmän raportteja pelastustoiminnan kehittämisessä ja vastaavien onnettomuuksien ehkäisytyössä. Pelastuslaitos ylläpitää tarpeellista määrää (8–10) koulutettuja palontutkijoita, millä turvataan palontutkinnan aloittaminen tarvittaessa vuoden jokaisena päivänä. Pelastuslaitoksen palontutkintaa tekeviä jatkokoulutetaan. Ryhmään kuuluvat henkilöt tekevät palontutkintaa omien tehtäviensä ohella.

Päätös palvelutasosta

- Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.
- Kaikki rakennuspalot tutkitaan. Palontutkinnasta vastaa pelastustoiminnan johtaja (1-tason tutkinta). 1-tason tutkinnan tukemista ja vaativien tutkintojen suorittamista varten ylläpidetään valmiutta 2- ja 3-tason tutkintaan. Palontutkinta suoritetaan 2- tai 3-tason tutkintana, jos tulipalosta on aiheutunut vakavia henkilövahinkoja, arviolta yli 200 000 € vahingot tai jos vakavan tulipalon syttymissyy on epäselvä. Tutkintaan kutsutaan tarpeen mukaan pelastuslaitoksen omia tai ulkopuolisia asiantuntijoita.
- Palot, jotka ylittävät poliisin tutkintakynnyksen tutkitaan yhteistyössä poliisin johdolla. Jos pelastuslaitos havaitsee pelastustoiminnan tai palontutkinnan yhteydessä, että paloon liittyy poliisin tutkintakynnyksen ylittäviä tekijöitä, ilmoitetaan siitä poliisille kyseistä tarkoitusta varten laaditulla valtakunnallisella lomakkeella.
- Palontutkinnan tulokset kirjataan ja tallennetaan valtakunnalliseen onnettomuustietojärjestelmään (Pronto). Kuva-aineistot ja muu tutkintamateriaali tallennetaan kyseistä tarkoitusta varten perustettuun tiedostokansioon.
- Palontutkinnan teemat valitaan valtakunnallisten linjausten sekä onnettomuuskehityksen seurannan tarpeiden mukaisesti
- Vuosien 2024-2025 aikana kehitetään erityisesti palontutkinnan tulosten hyödyntämisen prosesseja sekä palontutkintaan kuuluvaa pelastustoiminnan tutkintaa

Kehittämistarve

- Asiantuntijuutta kehitetään osallistumalla palontutkintaseminaareihin ja tukemalla sekä ohjeistamalla I-tason palontutkintaa pelastuslaitoksella.

4.1.3. Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä

Pelastuslain 42 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastustoimialueella on lukuisia turvallisuustyön yhteistyöryhmiä ja foorumeita. Esimerkkejä näistä ovat muun muassa paikallisen turvallisuussuunnittelun yhteistyöryhmät, paikalliset ja alueelliset turvallisuustyön työryhmät, kylien turvallisuutta edistävät työryhmät ja alueelliset valmiusfoorunit. Hyvinvointialueiden perustamisen myötä on tullut myös uusia turvallisuustyön yhteistyörakenteita.

Keski-Suomen maakunnassa ylimmän johdon suunnittelu- ja tiedonvaihtofoorumina toimi Keski-Suomen turvallisuustoimikunta (KSTURVA). Turvallisuustoimikunta koostuu tällä hetkellä seuraavista organisaatioista:

- Keski-Suomen liitto (puheenjohtaja maakuntajohtaja Pekka Hokkanen)
- Keski-Suomen hyvinvointialue
- Keski-Suomen pelastuslaitos
- Sisä-Suomen poliisilaitos
- Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- Huoltovarmuuskeskus
- Keski-Suomen ELY-keskus
- Keski-Suomen aluetoimisto
- Ilmasotakoulu
- Keski-Suomen kuntien edustus
- Suomen Punainen Risti (SPR)
- Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa)
- Maahanmuuttovirasto (Migri)
- Lapuan hiippakunta
- Keski-Suomen sosiaali- ja kriisipäivystys
- Ympäristöterveydenhuolto
- Kyberturvallisuuden tutkimus-, kehitys- ja koulutuskeskus JYVSECTEC
- Elinkeinoelämän alueellinen varautumisyhteistyötoimikunta (Elvar)
- Leijona Catering Oy
- Fingrid Oyj

Yhteistyöryhmien ja foorumeiden lisäksi pelastuslaitos on sosiaalihuollon kanssa välttämättömän yhteistyön kehittämiseksi järjestänyt koulutusta ohjataksaan sosiaalihuollon henkilökuntaa pelastuslain 42 §:ssä säädetyistä velvollisuuksista ilmoittaa ilmeisen palon vaarasta tai muusta onnettomuusriskistä pelastusviranomaiselle (paloriski-ilmoitus). Asumisturvallisuuden kehittämiseksi sekä palovaaran ja muiden onnettomuusriskien ehkäisemiseksi pelastusviranomaisen toteuttaa yhteistyötä monen eri viranomaisen sekä näiden erityisryhmien edustajien ja heidän läheistensä kanssa. Tätä yhteistyötä kehitetään aktiivisesti. Paloriski-ilmoitusten määrä on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana merkittävästi ja ilmoitusmäärien kasvun odotetaan jatkuvan myös tulevana vuosina. Tämä on lisännyt painetta valvontatoiminnan päätoimisen resurssin riittävydelle.

Pelastuslaitos toimii eri tahojen kanssa aktiivisessa yhteistyössä alueellaan muiden viranomaisten kanssa pyrkimyksenään kehittää turvallisempaa ympäristöä kaikille. Pelastuslaitos ohjaa muiden viranomaisten rinnassa mm. tapahtumaturvallisuudessa, asumisen turvallisuudessa ja rakentamisen suunnittelussa. Näitä yhteistyökumppaneita ovat muun muassa:

- Sisä-Suomen poliisi
- Rakennusvalvontaviranomaiset
- Ympäristöterveysviranomaiset
- Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
- Ensihoito
- Sosiaalihuolto
- Pelastusviranomaiset
- Suunnittelijat
- Tapahtumajärjestäjät
- Yksityiset organisaatiot
- Järjestöt ja yhdistykset
- Nuohoojat
- Tarkastuslaitokset

Tarpeet ja tavoitteet

Rakennetun ympäristön turvallisuuden, kemikaalien ja räjähteiden käytön turvallisuuden asumisturvallisuuden ja tapahtumaturvallisuuden kehittämiseksi pelastuslaitoksen on jatkettava monipuolista yhteistyötään alueella toimivien muiden viranomaisten, yritysten ja yhteisöjen kanssa. Resurssia on myös jatkossa kohdennettava erilaisiin valtakunnallisiin yhteistyöfoorumeihin ja pelastuslaitosten asiantuntijaverkostoihin, joiden työpanoksella pelastustoimen valtakunnallisia näkemyksiä ja toimintatapoja yhtenäistetään.

Pelastuslaitoksen valvontatoiminnan resursseja on myös jatkossa kohdennettava paikallisiin yhteistyöfoorumeihin eri viranomaisten yhteistyön tiivistämiseksi ja valvontatoiminnan kehittämiseksi entistä paremmin asiakkaiden tarpeita vastaaviksi mm. ohjauksen ja neuvonnan keinoin.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitos jatkaa kohdentaen valvontatoiminnan resursseja valtakunnallisiin turvallisuuden kehittämistä tavoitteleviin yhteistyöfoorumeihin ja pelastustoimen asiantuntijaverkostoihin, joiden pyrkimyksenä on onnettomuuksien ehkäisytyön; turvallisuusviestinnän ja valvontatoiminnan yhtenäistäminen.
- Pelastuslaitos jatkaa kohdentaen valvontatoiminnan resursseja paikallisiin eri viranomaisten välisiin yhteistyöfoorumeihin ja -palavereihin. Paikallista yhteistyötä eri viranomaisten kesken tiivistetään ja kaikkien valvontatoiminnassa yhteistyön kokonaisuutta kehitetään vastaamaan paremmin asiakkaiden ohjauksen ja neuvonnan tarpeisiin.
- Pelastuslaitos jatkaa aktiivista moniviranomaisyhteistyötä aluehallintoviraston ja sosiaalihuollon kanssa asumisen erityisryhmien turvallisuuden parantamisesti.

4.1.4. Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Keski-Suomen pelastuslaitos ei ole sopinut hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonnasta muiden hyvinvointialueiden kanssa.

4.1.5. Valvontatehtävät

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslain 78 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain 2:n ja 3:n luvun säädösten noudattamista. Lisäksi pelastusviranomaiselle on säädetty valvontatehtäviä myös laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta eli kemikaaliturvallisuuslaissa (390/2005). Valvontatehtäviä voi suorittaa pelastusviranomaisiksi nimetty henkilö. Pelastusviranomaisen suorittama valvonta perustuu riskienarviointiin ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. Keski-Suomen pelastuslaitoksen valvonta perustuu riskianalyysiin, joka on perusteena pelastustoimen palvelutasopäätökselle. Valvontasuunnitelma tarkoittaa palvelutasopäätöksessä valvonnalle osoitettuja velvoitteita. Valvonnan toteutusta seurataan ja arvioidaan neljännesvuosittain sekä tehdään tarvittavat suunnitelmien tarkistukset ja muut toimenpiteet palveluiden varmistamiseksi ja niiden kehittämiseksi. Kuvassa 4 on esitetty pelastuslaitoksen valvontaprosessia.

Kuva 4 Keski-Suomen pelastuslaitoksen valvontaprosessi

Valvontatoiminnalla pyritään siihen, että onnettomuuksia ehkäistään ja onnettomuuden sattuessa vahingot jäisivät pieneksi. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitos suorittaa palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Tavoitteeseen pääsemiseksi pelastuslaitos valvoo valvontatoiminnan yhteydessä mm. seuraavia asioita:

- Omatoiminen turvallisuusvalvonta- ja kulttuuri on riittävällä tasolla.
- Tulipalot ja muut onnettomuudet havaitaan ajoissa ja onnettomuustieto saadaan nopeasti välitettyä. Palonilmaisulaitteet ja muut palotekniset laitteet ovat kunnossa.
- Henkilöstön osaamisella mahdollistetaan tulipalon tehokas sammuttaminen tai rajoittaminen. Alkusammutukseen tarvittavat välineet, osaaminen ja vastuut ovat vaaditulla tasolla.
- Rakennuksen turvallisuutta valvotaan mm. palo-osastoinnin, poistumisturvallisuuden ja pelastustoiminnan mahdollisuuksien varmistamisella kiinteistöissä.

Pelastuslaitoksen valvontatehtävän prosessia on valtakunnallisesti kehitetty ja myös Keski-Suomen pelastuslaitoksen valvontatoiminnan päätoiminen henkilöstö on osallistunut tähän kehitystyöhön. Valvonnan prosessissa on nykyisin paremmin huomioitu valvontatoiminnan laatu ja hallintolaissa (434/2003) säädetyt velvoitteet. Valvonnan laadun ja prosessin kehittymisen myötä resurssitarve valvontatoiminnassa on viime vuosina kasvanut.

Pelastuslain 42 §:ssä säädetyt velvollisuuden mukaiset ilmoitukset ilmeisestä palovaarasta tai muusta onnettomuusriskistä (paloriski-ilmoitukset) ovat merkittävästi lisääntyneet ja tämän kasvavan kehityksen odotetaan jatkuvan myös tulevana vuosina. Osaltaan mm. sosiaalihuoltolain (1301/2014) muutoksen odotetaan johtavan paloriski-ilmoitusten kasvuun. Paloriski-ilmoitusten kasvu on aiheuttanut painetta valvontatoiminnan päätoimisen henkilöstön resursseihin.

Pelastuslaitos on osana valvontatoimintaa toteuttanut tiivistä yhteistyötä rakennusvalvontaviranomaisten kanssa rakentuvan ympäristön palo- ja poistumisturvallisuuden sekä pelastustoiminnan edellytysten varmistamiseksi. Tästä pelastusviranomaisen valvonnasta ei ole säädetty erikseen pelastuslaissa vuoden 2011 lakimuutoksen jälkeen tai maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), eikä pelastusviranomaiselle ole säädetty nimenomaisia toimivaltuuksia rakentamisen aikaiseen valvontaan ja ohjaukseen. 1.1.2024 astuu voimaan pelastuslain muutos, jossa lakiin lisätään pykälä 81 a§. Tässä pykälässä säädetään menettelystä, miten pelastusviranomainen osallistuu rakentamisen viranomaisvalvontaan. Rakentamista ja

rakentamisen lupia koskevilla kysymyksissä ratkaisulta säilyy edelleen selkeästi rakennusvalvonnalla ja pelastusviranomaisen kirjaa suoritetusta tarkastuksesta lausunnon rakennusvalvonnalle myös jatkossa. Keski-Suomen pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa on (2023) arvioitu 200 rakennuksen käyttöönottoaiheessa suoritettavaa palotarkastusta. Muita rakennusvalvontaviranomaisen kanssa toteutettavan yhteistyön suoritteita, kuten rakennuslupalausuntoja, ei valvontasuunnitelmassa ole eriytetty. Valvontasuunnitelma ei tällä hetkellä kerro koko totuutta rakennusvalvontaviranomaisen kanssa toteutettavan yhteistyön edellyttämistä resursseista.

Pelastuslain 79 §:n mukaisesti pelastuslaitos on laatinut valvontasuunnitelman sille säädetyn valvontatehtävän toteuttamisesta ja päivittänyt suunnitelman vuosittain. Valvontasuunnitelmassa määritetään palotarkastettavat kohteet ja muut valvontatoimenpiteet paikallisten olosuhteiden ja alueella esiintyvien riskien perusteella. Keskeiset valvontatoimenpiteet kuvataan valvontasuunnitelmassa.

Valvontasuunnitelmassa on vuosittain arvioitu valvontatyöhön tarvittavien resurssien määrää. Arvioinnin perusteena käytetään suoritettavien toimenpiteiden perusteella. Muutokset esim. rakennuskannassa ja toimintaympäristössä sekä ennakoimattomien valvontatehtävien määrä ja jälkivalvonnan toimenpiteet vaikuttavat valvontatyöhön tarvittavien resurssien määrään. Valvontasuunnitelmassa vuosittain esitetty arvio resurssien suorittemääristä perustuvat aiempien vuosien toteutuneisiin valvontatehtäviin sekä niistä muodostuneisiin henkilötyövuosiin. Tällä hetkellä resurssitarve on reilu 28 henkilötyövuotta, kun käytettävissä oleva resurssi on maksimissaan vajaa 27 henkilötyövuotta. Kasvavan asiakaspalvelun ja turvallisuusviestinnän tarpeiden sekä paloriski-ilmoitusten määrän kasvun odotetaan tulevana vuosina kasvattavan tarvittavan resurssin määrää.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen keskeinen tavoite valvontatoiminnassa on laadukas valvontaprosessi ja asiakkaan turvallisuuskulttuurin kehittäminen onnettomuuksien ehkäisemiseksi, niihin varautumiseksi ja niissä toimimiseksi. Pelastuslaitoksen valvontatoimintaan käytettävät resurssit eivät tälläkään hetkellä ole riittävät. Valvontatoiminnan kokonaisuuden ja prosessin kehittyessä valtakunnallisesti sekä turvallisuusviestinnän resurssitarpeiden kasvaessa kasvaa myös ero käytettävissä olevan resurssin ja tarvittavan resurssin välillä. Toimintaympäristön muuttuessa ja asumisen turvallisuuden tarpeiden kasvaessa on välttämätöntä lisätä valvontatoiminnan käytössä olevien resurssien määrää, jotta pelastuslaitos pystyy tuottamaan lakisääteiset valvontatehtävät laadukkaasti ja tehokkaasti.

Päätös palvelutasosta

- Valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain. Suunnitelman laadinta ja sisältö perustuu laadukkaaseen, säännölliseen ja tehokkaaseen riskianalyysityöhön. Valvontasuunnitelmassa määritetään riskiperusteisesti eri riskikohteiden säännöllisten palotarkastusten suorittamisen ajankohdat eli valvontavälit.
- Valvontatyön kokonaisuus kirjataan valvontasuunnitelmaan, jonka toteutumisen seurannasta vastaa palvelualueen päällikkö ja johtava palotarkastaja.
- Laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005) pelastusviranomaiselle säädetyt valvontavelvoitteet ja tarvittavat resurssit (2 htv 2023) huomioidaan valvontasuunnitelmassa.
- Valvontasuunnitelmassa määritellään valvontatehtävän toteuttamiseen vaadittavat resurssit ja toimenpiteet (28 htv 2023). Pelastuslain muutoksen myötä rakentamisen aikaisesta pelastusviranomaisen valvonnasta laaditaan selkeämpi prosessi ja ohjeet suoritteiden tilastoimiseksi. Lisäksi tarvittavat resurssit avataan tarkemmin valvontasuunnitelmassa. Pelastuslaitos kohdentaa valvontasuunnitelman mukaisesti valvontatoiminnan resursseja yhteistyöhön muiden viranomaisten ja eri tahojen kanssa.
- Pelastuslaitokselle perustetaan päivystävän palotarkastajan virka, jonka tehtävänä on vastata asiakaspalvelun ja kansalaisviestinnän sekä yleistä turvallisuutta koskevan neuvonnan ja ohjauksen tarpeisiin koko maakunnan alueella sekä osaltaan valvontatoimintaan ja turvallisuusviestintään ja näiden kehittämisen ja kohdentamisen kehitystarpeisiin.
- Yritys- ja laitoskohteiden valvonnassa käytetään ensisijaisesti auditoivaa (arvioivaa) valvontamenetelmää, jossa korostuu kohteen omatoimisen turvallisuustyön arviointi ja edistäminen.
- Pelastuslaitos valvoo väestönsuojien asianmukaista ylläpitoa ja suorittaa suojan yleisluontoisen tarkastuksen valvontakäyntien yhteydessä. Pelastuslaitos ei suorita järjestelmällisiä väestönsuojien tarkastuksia, joihin sisältyy myös suojan tiiveyskoe.
- Pelastuslaitoksen määrävälein suorittama paloturvallisuuden valvonta ja kemikaalivalvonta ovat maksullisia. Keski-Suomen pelastuslaitos noudattaa aluevaltuuston vahvistamaa palveluhinnastoa. Palveluhinnasto sisältää palotarkastusmaksut sekä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) mukaisista valvontakäynneistä perittävät maksut. Paloturvallisuuden itsearviointi ja muutamat muut valvonnan osa-alueet (pelastuslaki 96 §) ovat maksuttomia.

Kehittämistarve

Valvontatyöhön käytettävät henkilöstöresurssit ovat riittämättömät laadukkaan valvontatyön toteuttamiseksi. Valvontasuunnitelmaa laadittaessa on todettu liki kahden henkilötyövuoden vajaus ja resurssitarpeen odotetaan kasvavan tulevina vuosina. Asiakasrajapintaan on välttämätöntä perustaa päivystävän palotarkastajan virka, jonka tehtävä on huolehtia asiakaspalvelusta ja pelastuslaitokselle kuuluvista yleistä turvallisuutta, palo- ja poistumisturvallisuutta sekä rakenteellista paloturvallisuutta koskevista kysymyksistä. Päivystävän palotarkastajan tehtävä on myös osaltaan osallistua valvontatoimintaan ja turvallisuusviestintään sekä näiden kehittämisen ja kohdentamisen kehitystarpeisiin vastaamiseen.

Laadukkaan turvallisuusviestinnän toteuttamiseksi ja sen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi on pelastuslaitokselle perustettava maakunnallisen turvallisuusviestinnän asiantuntijan tehtävä. Turvallisuusviestinnän asiantuntijan tehtävänä on koordinoida maakunnallisten turvallisuusviestinnän kokonaisuutta ja kehittämistä sekä huolehtia pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän toimintasuunnitelman laadinnasta ja ylläpidosta. Turvallisuusviestinnän asiantuntija toimii myös valtakunnallisessa turvallisuusviestinnän kehittämisessä ja pelastuslaitosten välisessä yhteistyössä.

4.1.6. Valmiuden tarkastaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Keski-Suomen pelastuslaitos ei ole tehty pelastuslain 84 §:n mukaisia valmiustarkastuksia erikseen kuluneella palvelutasopäätöskaudella. Valmiuden tarkastelua on suoritettu kuitenkin valvontasuunnitelmien mukaisilla valvontakäynneillä liittyen muun muassa pelastuslain 14 §:n omatoimisen varautumisen velvoitteeseen. Esimerkiksi väestönsuojan varusteiden kunnossapitoa ja pelastussuunnitelman sisältöä on valvottu yleisten palotarkastusten yhteydessä.

Tarpeet ja tavoitteet

Jatkossa tavoitteena on suorittaa valmiustarkastuksia pelastuslaitoksen toimipisteisiin oman varautumisen varmistamiseksi. Lisäksi valmiustarkastuksia suoritetaan tarpeen mukaan hyvinvointialueen muiden toimialojen toimipisteisiin evakuointitehtävään liittyen.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitoksen riskienhallinnan palvelualueella on kyky suorittaa toimialan toimipisteisiin valmiustarkastuksia ennalta suunnitellun prosessin mukaisesti.
- Valmiustarkastukset huomioidaan vuoden 2024 valvontasuunnitelmassa.

Kehittämistarve

Valvonnan lisäresurssi (palotarkastaja) tukisi myös valmiustarkastusten suorittamista palvelutasopäätöksen mukaisesti.

4.1.7. Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)

Pelastuslaitoksen koulutusyksiköstä suoritetaan laskutettavia ensiapu-, ensihoito- ja turvallisuuskoulutuksia erilaisille julkisille organisaatioille ja yrityksille. Koulutuksista räätälöidyt turvallisuuskoulutukset voivat sisältää alkusammutuskoulutusta, erityisiä kulloiseenkin kohteeseen liittyviä paloturvallisuusasioita, turvallisuuskävelyitä ja poistumisharjoituksia. Ensihoitokoulutuksia toteutetaan hyvinvointialueen sisällä sekä erilaisille oppilaitoksille. Ensiapukoulutukset ovat myös kohderyhmälle räätälöityjä erilaisia koulutuksia, kuten ensiapuvastaavien koulutuksia, hätäensiapukertauksia tai defibrillaattorin käyttökoulutuksia.

4.2. Pelastustoiminta ja siihen varautuminen

4.2.1. Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä

Nykytila

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on välitön kyky laatia vaaratiedote viiveittä välittömästä vaarasta johtamisjärjestelmän myötä. Kiinteät suurtehohälyttimet on sijoitettu Keski-Suomessa 33:n taajaman alueelle siten, että arvion mukaan yli 60 % ulkona liikkuvista kuulee yleisen vaaran merkin. Lähes kaikki väestönhälyttimet ovat elektronisia ja niissä on puheenantomahdollisuus. Pelastuslaitoksen siirreltävän väestönhälytinjärjestelmän nykyaikaistaminen on aloitettu.

Tarpeet ja tavoitteet

Väestön varoittaminen on pelastuslaitoksen tehtävä (pelastuslaki 27 §). Pienimuotoisimmissa tehtävissä alueen kiinteistöjä voidaan varoittaa yksinkertaisimmillaan hyödyntämällä ajoneuvojen kuulutusjärjestelmää, käymällä kiinteistöjen ovella tai soittamalla kiinteistön omistajalle. Varsinainen väestön varoitusjärjestelmä koostuu pelastustoiminnan valmiuden lisäksi viranomaisviestinnästä, vaaratiedotteesta sekä kiinteiden ja siirreltävien väestönhälyttimien järjestelmästä.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen tavoitteena on, että 1. ja 2. riskialueen taajamassa ulkona liikkuva kuulee yleisen vaaramerkin. Lisäksi kiinteitä hälyttimiä ylläpidetään yli 300 asukkaan taajamissa. Olemassa olevaa järjestelmää voidaan täydentää tarvittaessa siirreltävillä laitteilla uhkakuvan mukaan. Väestönhälyttimien huolto- ja kunnossapito tuotetaan pääosin omin resurssein.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitos ylläpitää väestövaroittamisen suorituskykyä käytössä olevilla järjestelmillä
- Kaikki hälyttimet ovat elektronisia ja niissä on puheenantomahdollisuus
- Elinkaarensa päässä olevia hälyttimiä uusitaan kaksi vuosittain
- Pelastuslaitoksella on siirrettävää väestöhälytin laitteistoa

Kehittämistarve

Rikkoutuneita laitteistoja huolletaan ja päivitetään kiireellisyysjärjestyksessä. Jyväskylän kaupungin alueella on tunnistettu yhden väestöhälyttimen katvealue, joka tarkoitus korjata vuoden 2024 loppuun mennessä. Siirrettävien laitteistojen tekniikkaa on päivitettävä vuosina 2024 ja 2025.

4.2.2. Pelastustoiminta

Pelastustoimintaan kuuluvat pelastuslain 32 §:n perusteella hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön sekä omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen sekä tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen. Pelastustoimintaan kuuluvat myös edellä mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta silloin, kun tulipalo tai muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi, eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi. Pelastuslaitoksen tulee varautua hoitamaan tehtävänsä päivittäisissä tilanteissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Pelastuslaitos on laatinut hälytysohjeet yhteistyössä hätäkeskuslaitoksen ja toisten pelastuslaitosten kanssa.

Päivittäinen pelastustoiminta

Päivittäisen pelastustoiminnan yhtenä keskeisenä mittarina käytetään sitä, kuinka Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa (2012) asetetut saavutettavuustavoitteet eri riskialueilla toteutuvat. Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella riskiruudut on tavoitettu pääosin ohjeen tavoitteiden mukaisesti. Pelastuslaitoksen riskianalyysityössä on kuitenkin havaittu ongelmia yksittäisten riskiruutujen tavoittamisessa pelastuslaitoksen alueella. Näiden riskiruutujen tavoittamista on syytä seurata nykyistä aktiivisemmin seuraavalla palvelutasokaudella ja mikäli puutteita vielä esiintyy, tulee arvioida paloasemarakenteen kehittämistä sekä parantaa palokuntien lähtövalmiutta. Lisäksi palvelutasokauden aikana on syytä seurata taajamien kasvualueilla ja ryhtyä tarvittaessa toimiin riskiruutujen tavoittamiseksi.

Viime vuosina pelastuslaitoksen perinteisen palvelutuotannon järjestämiselle on tullut uhkia. Ensinnäkin Keski-Suomen pelastuslaitoksen päätoimisen ja sopimuspalokuntalaisten varallaolojärjestelmä on jouduttu järjestämään varallaolo-ohjeen mukaan siten, että pelastushenkilöstön saaminen pelastuslaitoksen käyttöön pyritään varmistamaan 30 minuutin kuluessa hälytyksestä. Pelastuslaitos ei voi taata nopeaa toimintaa kaikkialla nykyisen järjestelmän voimin. Lisäksi pelastustoimintaan käytettävissä olevan resurssin määrää uhkaa sopimuspalokuntien tila osassa Keski-Suomen kuntia. Pelastustoiminnan päivittäistoiminnan pitäminen nykyisellä tasolla edellyttää jatkossa palvelutason kehittymisen aktiivista seurantaa ja taloudellisia lisäpanostuksia palvelukyvyyn takaamiseksi. Pelastustoiminnan palvelutasoa arvioidaan vuosittaisen riskianalyysin ja palvelutasopäätöksen toteutumisen yhteydessä. Analyysi tehdään samalla, kun arvioidaan toiminnan ja talouden toteumaa.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa (2012) edellytetään pelastustoimen alueelta tehokasta ja toimivaa johtamisjärjestelmää. Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmän avulla täytyy kyetä selviytymään pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä viranomaisyhteistyöstä kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastustoimen alueella sovellettavasta johtamisjärjestelmästä päätetään palvelutasopäätöksessä.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitos mitoittaa suorituskyvyn siten, että se kykenee hoitamaan tehtävänsä päivittäisissä onnettomuuksissa, normaaliajan häiriötilanteissa, poikkeusoloissa ja väestönsuojelutilanteissa.
- Pelastuslaitos varmistaa kyvyn tuottaa kiireellistä pelastustoimintaa koko maakunnan alueella
- Pelastuslaitos kiinnittää erityistä huomiota ongelmaksi osoittautuneiden riskiruutujen tavoittamiseen
- Pelastuslaitoksen alueen riskiarviointi päivitetään vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä, kun arvioidaan toiminnan, talouden ja palvelutasopäätöksen toteumaa.

Toimintavalmiusaikatavoitteet

- Pelastustoiminnan toimintavalmius on järjestetty siten, että ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite saavutetaan vuosittain vähintään 50 %:ssa tehtävistä riskiruuduissa 1–3.
- Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite toteutuu vuosittain vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä riskiruuduissa 1–3.
- Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikatavoite toteutuu vuosittain vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä riskiruuduissa 1–3.
- Pelastustoiminnan keskimääräinen toimintavalmiusaikatavoite asetettiin vuosien 2021–2024 palvelutasopäätöksessä 12 minuuttiin. Seuraavalle palvelutasokaudelle 2023–2027 tavoiteajaksi asetetaan 12 minuuttia 00 sekuntia.

Kehittämistarve

Pelastuslaitos seuraa aktiivisesti palvelujen tuottamisen suorituskykyä ja pyrkii systemaattisesti kehittämään pelastuslaitoksen palveluja koko pelastuslaitoksen alueella.

Valmiuden säätelyn toimintamallit

Pelastustoimen toimintavalmius perustuu välittömässä lähtövalmiudessa olevaan henkilöstöön, sopimuspalokunnan henkilöstöön sekä 30 minuutin varallaoloon. Keski-Suomen pelastuslaitoksen koko henkilöstö osallistuu tarvittaessa kaikkien pelastustoimen lakisääteisten palveluiden tuottamiseen oman kelpoisuutensa ja käytettävyytensä mukaisesti.

Välittömän lähtövalmiuden periaatteella toimivat 24/7-paloasemat Jyväskylässä, Jämsässä ja Äänekoskella ja päivisin painopistepaloasemat Keuruulla, Laukaassa, Saarijärvellä ja Viitasaarella. Pelastustoimen ja ensihoidon tehtäviä hoitavat monitoimiyksiköt Muuramessa, Laukaassa ja Karstulassa ovat myös välittömässä lähtövalmiudessa, mikäli eivät ole varattuna ensihoidon tehtäviin. Muissa pelastustoimen alueen kunnissa lähtövalmius perustuu sopimuspalokuntien lähtövalmiuteen.

24/7-paloasemilla valmiuden tasoa ohjaa pelastuspäällikön ohje Pelastustoiminnan vahvuuden suunnittelusta. Ohjeessa on määritelty 24/7-paloasemien tavoite- ja minimivahvuudet sekä resurssien jakautuminen yksiköittäin eri vahvuustilanteissa. Painopistepaloasemilla tavoitevahvuus arkipäivisin on kolme palomiestä ja minimivahvuus kaksi palomiestä.

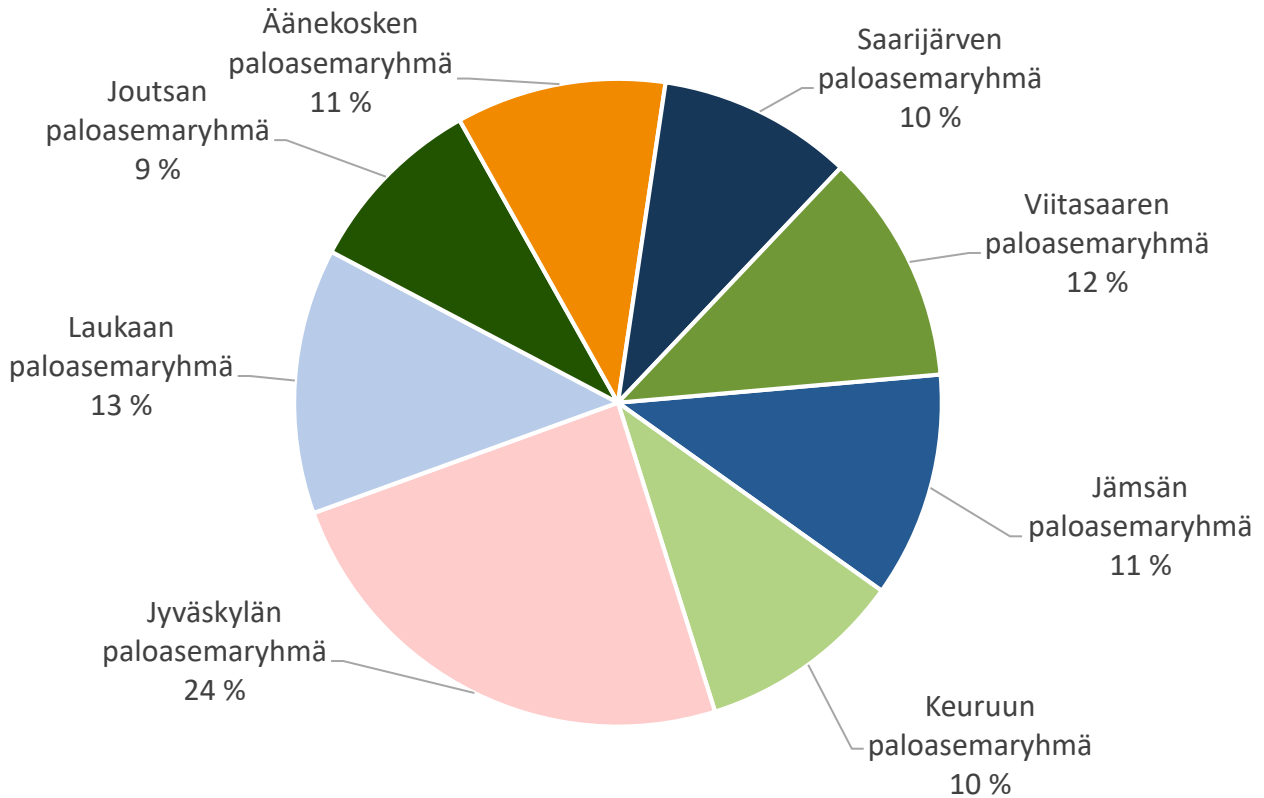
Valmiutta kohotetaan portaittain, kun erikseen määriteltyjen uhkakuvien raja-arvot ylittyvät. Valmiuden säätely tapahtuu neliportaisella asteikolla, jotka muodostuvat: perusvalmiudesta, tehostetusta seurannasta, tehostetusta valmiudesta ja täysvalmiudesta. Valmiuden säätämiseen on tehty toimintakortteja eri johtamistasoille.

Päätös palvelutasosta

- Valmiutta ylläpidetään pelastuslaitoksen suunnitelmien ja ohjeiden mukaisesti
- 24/7-paloasemien vahvuutta määrittelee ohje Pelastustoiminnan vahvuuden suunnittelusta. Ohje päivitetään tarvittaessa.
- Valmiuden säätelyn parametrit pidetään ajan tasalla ja yhteensovitetään yhteistyöalueen pelastuslaitosten kanssa

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa

Keski-Suomen pelastuslaitoksen operatiiviseen toimintaan osallistuu koko maakunnan alueella noin 1050 henkilöä. Henkilöstö koostuu päätoimisesta, sivutoimisesta ja vapaapalokuntien henkilöstöstä. Henkilöstön jakautuminen paloasemaryhmittäin on esitetty alla olevassa kuvassa 5. Siitä on havaittavissa, että suurin osa henkilöstöä on Jyvässeudun alueella. Lisäksi kuvasta voi päätellä, että palokuntien henkilöstö on lukumäärällisesti jakautunut laajasti koko Keski-Suomen alueelle.

Kuva 5 Operatiivisen henkilöstön jakautuminen seutukunnittain

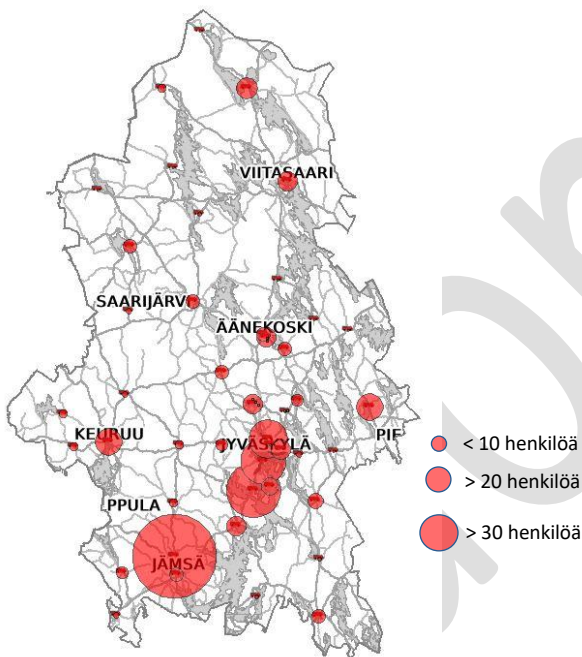
Pelastustoimen palveluiden suorituskykyä voidaan arvioida henkilöstön kelpoisuudella suorittaa pelastustoimen tehtäviä. Pelastustoimen tehtävät voidaan jakaa vaativiin tehtäviin, savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin, perustehtäviin, sekä muihin pelastustoimen tehtäviin².

Vaativiin tehtäviin kykenevillä on kelpoisuus tehdä kaikkia sellaisia pelastustoimen tehtäviä, joissa vaaditaan fyysistä toimintakykyä ja riittävää terveydentilaa. Savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin kelpoiset kykenevät tekemään kaikkia muita tehtäviä paitsi vaativiksi määritellyjä. Perustehtäviin kelpoiset pystyvät tekemään muita kuin vaativia tai savusukellusta edellyttäviä perustehtäviä. Muihin pelastustoimen tehtäviin nimetyt kykenevät osallistumaan vain tukitehtäviksi luokiteltaviin tehtäviin.

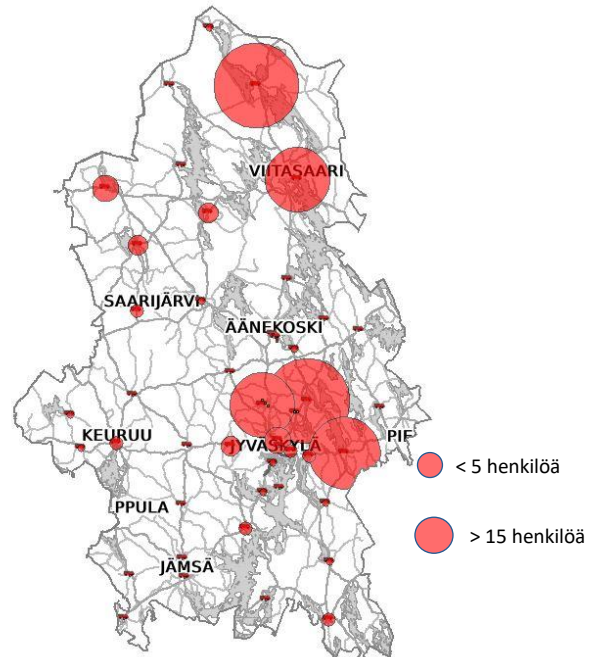
Seuraavissa kuvissa 6–7 on esitetty Keski-Suomen pelastuslaitoksen pelastustoiminta palveluiden suorituskykyä fyysisen toimintavalmiuden kontekstissa. Huomionarvoista on, että havainnollisuuden vuoksi päätoimisten 24/7-paloasemien kelpoisuutta kuvaavat määrät on jaettu

² [Ohje fyysisen toimintakyvyn arvioinnista](#)

neljällä, jotta kyetään arvioimaan pienempiä kuntia. Aluksi tarkastellaan pelastuslaitoksen kykyä tuottaa savusukellustehtävien edellyttämää palvelua. Näissä tehtävissä vaaditaan fyysisistä toimintakykyä ja riittävää terveydentilaa. Kuvassa 6 on esitettyä savusukelluksen vaativien tehtävien suorituskykyä. Siitä on havaittavissa, että kelpoisuus on hyvä Jyväskylässä, Jämsässä ja Äänekoskella. Lisäksi tilanne on hyvä maakuntakeskuksissa Hankasalmella, Keuruulla, Pihtiputaalla ja Viitasaarella. Muualla vaativiin tehtäviin kykeneviä on vain muutamia, joka tarkoittaa, että vaativiin tehtäviin kyetään vastaamaan, mutta toiminta voi häiriintyä esimerkiksi loma-aikana tai palokuntien jäsenten sairastuttua. Pienillä paikkakunnilla tilanne on pääosin heikko, kuten esimerkiksi Muurasjärvellä, Kivijärvellä ja Kyyjärvellä, joissa vaativia tehtäviä ei kyettä aloittamaan paikallisen henkilöstön voimin. Kuvassa 7 on esitetty savusukelluksen perustehtävien kyvykkyytilanne Keski-Suomessa. Siitä voidaan havaita, että perustehtäviin kykenevien tilanne on pienillä paikkakunnilla parempi. Kriittisiltä savusukelluskyvyn kannalta puolestaan vaikuttavat esimerkiksi Leivonmäki, Multia, Pylkönmäki, Kyyjärvi, Kivijärvi, Konginkangas, Muurasjärvi ja Sumiainen.

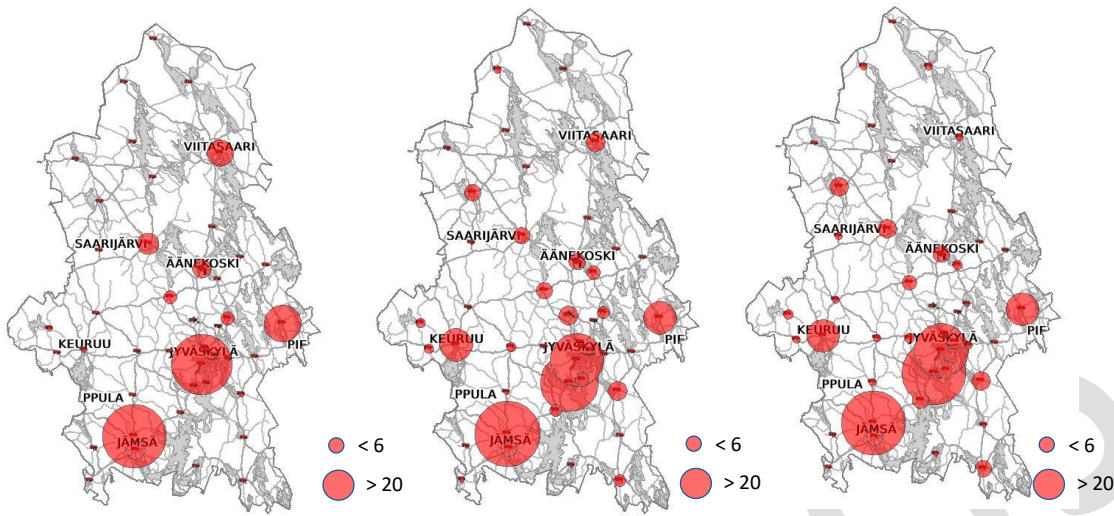
Kuva 7 kyky suorittaa vaativia savusukellustehtäviä 4/2023

Kuva 6 Kyky suorittaa savusukelluksen perustehtäviä 4/2023

Seuraavaksi arvioidaan pelastuslaitoksen suorituskykyä vaativissa kemikaalisukellus-, korkealla työskentelyn- ja pintapelastustehtävissä. Kuvissa 8–10 on esitetty pelastuslaitoksen kykyä tuottaa vaativiksi tehtäviksi määriteltyä suorituskykyä. Kuvista on havaittavissa, että kyky tuottaa palveluja vaihtelee. Suorituskyky kemikaalisukelluksen vaativiin tehtäviin on hyvä Jyvässeudulla, Jämsässä, Äänekoskella, Saarijärvellä, Hankasalmella sekä Viitasaarella (kuva 8). Kyky korkealla työskentelyn vaativiin tehtäviin on myös pienemmissä kunnissa (kuva 9). Kyky pintapelastuksen vaativiin tehtäviin on etenkin suurissa- ja keskisuurissa kunnissa Jyväskylässä, Jämsässä, Äänekoskella, Hankasalmella ja Keuruulla (kuva 10). Kuvien perusteella vaikuttaa, että pohjoisen Keski-Suomen alueella on yleisesti heikko suorituskyky vaativiin tehtäviin. Huomionarvoista on kuitenkin, että

osassa paloasemista on vaativiin tehtäviin kykeneviä, mutta heiltä puuttuu vaadittavat harjoitteet tai terveystarkastukset.

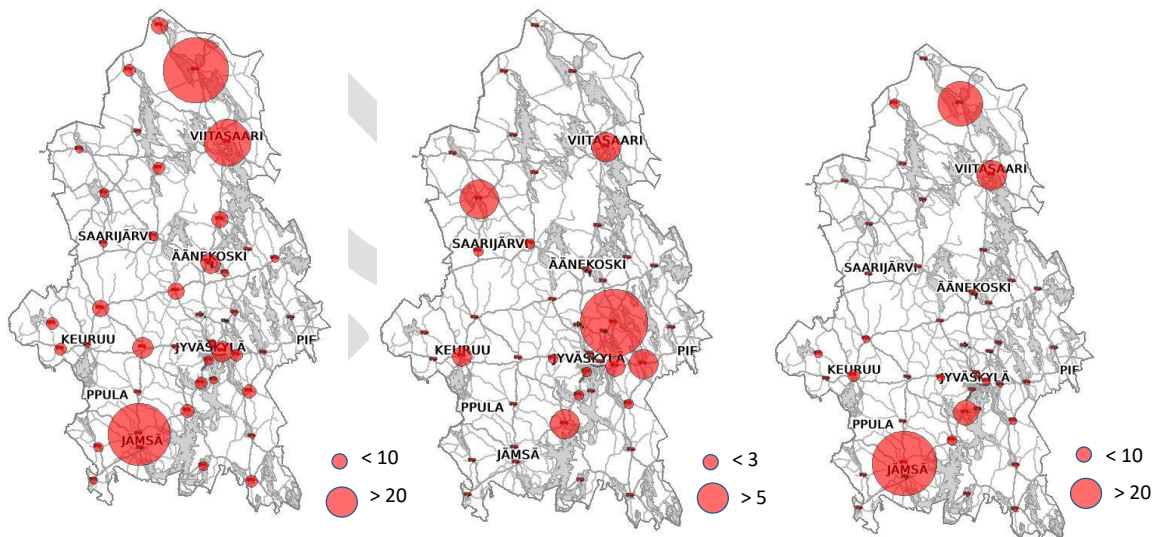

Kuva 8 Kyky suorittaa vaatia kemikaalisukellustehtäviä 4/2023

Kuva 10 Kyky suorittaa vaativia korkealla työskentelyn tehtäviä 4/2023

Kuva 9 kyky suorittaa vaativia pintapelastustehtäviä 4/2023

Seuraavaksi arvioidaan pelastuslaitoksen kykyä tuottaa suorituskykyä perustehtäviin ja pelastustoimen muihin tehtäviin. Kuvista 11–13 voidaan havaita, että perustehtävien suorituskyky on vahvaa erityisesti pohjoisen Keski-Suomen alueella sekä Jämsän seudulla. Pintapelastuksen perustehtävien suorituskyky on vahvinta Hankasalmella, Laukaassa sekä Karstulassa.

Kuva 11 Kyky suorittaa pelastustoimen perustehtäviä

Kuva 12 Kyky suorittaa pintapelastuksen perustehtäviä

Kuva 13 Kyky osallistua pelastustoimen muihin tehtäviin

Pelastuslaitoksen pelastuspalveluiden kyky tuottaa lainsäädännön mukaisia palveluita, vaikuttaa olevan vahvaa pääsääntöisesti Jyväseudulla ja lisäksi keskisuuren kuntien alueilla. Savusukelluksen

vaativien tehtävien osalta pienissä kunnissa on pääsääntöisesti vain muutamia vaativiin tehtäviin kykenevä, muissa vaativissa tehtävissä suorituskyvykkyys keskittyy suuremmille paikkakunnille. Pelastuslaitoksen perustehtäviin ja muihin tehtäviin henkilöstöä vaikuttaa riittävän kohtuullisen hyvin. Heikoimmalta suorituskyky vaikuttaa tämän tarkastelun perusteella koillisessa ja luoteisessa Keski-Suomessa.

Tarpeet ja tavoitteet

Edellä esitetyn perusteella Keski-Suomen pelastuslaitoksen tulee jatkossa huolehtia erityisesti vaativiin tehtäviin kykenevän henkilöstön riittävydestä koko maakunnan alueella. Lisäksi riittävästä henkilöstömäärästä tulee huolehtia, jotta kyetään toimimaan pitkäkestoisissa ja suurissa tilanteissa koko maakunnan alueella.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitoksen henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu mitoitetaan paloasemaluokituksen ja suorituskykyvaatimusten mukaisesti
- Pelastuslaitos pyrkii kehittämään työnantajankuvaa sekä keinoja henkilöstön houkuttelevuuden ja pitovoiman lisäämiseksi
- Nykyinen henkilöstöresurssi pyritään pitämään ja lisäämään sopimushenkilöstön määrää koko pelastuslaitoksen alueella

Kehittämistarve

Selvityksen perusteella pelastuslaitoksen sopimushenkilöstön harjoituksiin ja terveystarkastuksiin sujuvuuteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteet

Keski-Suomen pelastuslaitoksen henkilövoimavarojen osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä ohjaa henkilöstökoulutuksen yleissuunnitelma, joka laaditaan vuosittain. Tämän henkilöstökoulutuksen yleissuunnitelman tarkoituksena on linjata Keski-Suomen pelastuslaitoksen henkilöstökoulutuksen yleiset tavoitteet, painopistealueet ja toimintaperiaatteet kalenterivuodeksi kerrallaan.

Pelastuslaitoksella on käytössä pääkouluttajajärjestelmä. Pääkouluttajat vastaavat oman osa-alueensa osalta osaamisen kehittämisestä laatimalla 3-vuotissuunnitelman ja tämän jälkeen toteuttamissuunnitelmat vuosittain. Tällä hetkellä pääkouluttajia on seuraavilla osaamisen eri alueilla:

- PVAT (putoamisvaarallisella alueella toimiminen)
- Tieliikenne pelastaminen
- Savusukellus
- Vesipelastus
- Johtaminen
- Ensivaste
- Vaaralliset aineet

Tällä järjestelyllä varmistetaan tasalaatuinen koulutustapahtuma koko pelastuslaitoksen alueella ja saadaan koulutuksiin suunnitelmallisuutta sekä progressiota. Päiväpalveluohjelma, jolla ohjataan työvuoron toimintaa, mahdollistetaan riittävä ajallinen resurssi osaamisen kehittämiseksi. Osaamisen kehittämisen painotus päiväpalveluohjelmassa on osoitus siitä, että pelastuslaitoksen johtoa myöden arvostetaan osaamista ja sen kehittämistä.

Keski-Suomen pelastuslaitos on profiloitunut valtakunnallisesti henkilöstön osaamisen kehittäjänä. Pelastuslaitoksen Koulutusyksikkö on ollut pitkään tärkeässä osassa henkilöstön osaamisen kehittämisessä monella eri tasolla.

Tarpeet ja tavoitteet

Yhteiskunnan muutokset ja teknologian kehittyminen haastavat pelastuslaitoksen osaamisen kehittämistä alati kiihtyvällä tahdilla. Uusi teknologia, mm. aurinkoenergiajärjestelmät, sähkö-, vety- ja kaasuautot luovat pelkästään työturvallisuudelle todellisia haasteita, joihin pitää reagoida osaamisen kehittämistä suunniteltaessa.

Koulutusyksikön kehittäminen ja nostaminen uudelle tasolle on pelastuslaitoksen selkeä yhteinen tavoite ja sen kautta pystymme tarjoamaan työntekijöille lisämahdollisuutta kehittää omaa ja koko pelastuslaitoksen osaamista valtakunnallisesti korkealle tasolle.

Päätös palvelutasosta

- Ylläpidetään ja kehitetään nykyistä pääkouluttajajärjestelmää vastaamaan sisäisen ja ulkoisen koulutuksen haasteisiin muuttuvassa toimintaympäristössä
- Kehitetään koulutusyksikön toimintaa niin, että voimme tarjota pelastustoimen osaamisen kehittämisen palveluita myös kansallisesti
- Kehitetään Tikkakosken harjoitusaluetta yhteistyössä puolustusvoimien kanssa kohti kokonaisvaltaista harjoituskeskusta, jossa voimme kouluttaa pelastusalan ammattilaisia sekä eri viranomaistahoja ja yhteistyökumppaneita laadukkaassa ympäristössä

Kehittämistarve

Kehittämistarpeita on osaamisen mittaamisessa ja laadun kehittämisessä. Meidän tulee kehittää sellaiset mittarit ja palautejärjestelmät, joilla voimme seurata osaamisen kehittymistä sekä koulutustapahtuman laatua. Tällä tavoin voimme luoda harjoitteluun progressiota ja antaa työntekijöille mahdollisuuden kehittää osaamistaan sisäisen koulutuksen toimesta sekä vastata yhteiskunnan muutosten meille luomiin haasteisiin. Kouluttajien ja koulutustapahtuman järjestelyt luovat osaamisen kehittämiselle pohjan. Kouluttajien osaamiseen tulee panostaa ja harjoitteluolosuhteet on rakennettava vastaamaan tämän päivän haasteisiin.

Valmistuvien pelastajien kädentaitojen heikkeneminen ja käytännön harjoitustuntien väheneminen opiskelun aikana on valtakunnallisesti tunnustettu seikka. Tähän haasteeseen tulee reagoida jo perehdytysvaiheessa ja siihen tulee kyetä luomaan selkeä suunnitelma, kuinka osaamisen kehittyminen jatkuu työelämässä.

Pelastuslaitoksissa on osaamista, joka on kasaantunut vain tietyille osalle henkilöstöä ja tulevaisuudessa tällainen osaamisen keskittyminen tulee lisääntymään. Erikoistuminen ei saa kuitenkaan olla itsetarkoitus, sillä yhdessä lisääntyvän työvoimapulan kanssa se voi asettaa isoja haasteita palvelutason ylläpitämisen suhteen.

Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistaso

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön fyysisen toimintakyvyn vaatimukset perustuvat sisäministeriön julkaisuun 5/2016 Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä. Keski-Suomen pelastuslaitokselle on laadittu pelastuspäällikön tarkentava ohje täydentämään toimintakykyvaatimuksia.

Vaativiin tehtäviin sekä savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin nimetyt henkilöt suorittavat polkupyöräergometrillä tehtynä hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintaa mittaavat osiot sekä lihasvoimaa ja -kestävyyttä mittaavat osiot vuosittain. Perustehtäviin nimetyt henkilöt suorittavat nämä testit joka toinen vuosi. Vaativiin tehtäviin ja savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin vaaditaan sisäministeriön julkaisun 5/2016 mukaiset indeksit. Perustehtävissä toimimiseen ei ole asetettu indeksivaatimusta. Terveiden ja toimintakyvyn säilymisen näkökulmasta fyysisen toimintakyvyn tason tulisi vähintään vastata FireFit-indeksin arvoa 2.

Päätös palvelutasosta

- Fyysisen toimintakyvyn vähimmäistasona on, että henkilö on nimetty perustehtäviin ja osallistunut terveystarkastuksiin työterveyshuollon toimintasuunnitelman mukaisesti
- Perustehtäviin nimeäminen edellyttää toimintakykyä mittaavien testien suorittamista joka toinen vuosi
- Henkilöstön fyysistä toimintakykyä seurataan säännöllisesti

Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain alueen eri osissa

Kalustoon liittyvät riskit koskevat ennen kaikkea ajoneuvojen ja kaluston ikääntymistä, jotka ilmenevät kunnossapitotarpeen lisääntymisenä ja kaluston toiminnallisena epävarmuutena. Kunnossapitoa vaikeuttavat erilaisten varaosien vaikeutunut saanti esimerkiksi koronasta, Ukrainan sodasta ja kustannusten noususta johtuen. Lisäksi uusien ajoneuvojen toimitusajat ovat merkittävästi pidentyneet edellä mainituista syistä.

Kalustoriskien seurauksena voidaan nähdä palvelukyvyn osittainen heikkeneminen tai lamaantuminen, mikäli kalusto rikkoontuu ja niiden korjaaminen ei onnistu varaosasaatavuuden vuoksi. Ikääntyneen kaluston korjaus- ja ylläpito kustannukset kasvavat. Lisäksi työturvallisuusriskit kasvavat ikääntyneestä kalustosta johtuen sekä aiheuttavaa mahdollisesti heikentävää työnantajakuva.

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on käytössä 92 raskasta ajoneuvoa. Sammutus- ja säiliösammutusautojen keski-ikä on 21 vuotta ja säiliöautojen 22 vuotta. Johtamiskäyttöön varusteltuja ajoneuvoja on seitsemän ja näiden keski-ikä on yhdeksän vuotta.

Tarpeet ja tavoitteet

Ajoneuvokaluston järjestelmällinen uusiminen on perusteltua toimintavarmuuden turvaamiseksi. Tämä edellyttää investointitason säilyttämistä vähintään vuoden 2023 tasolla. Suurin korjausvelka on sammutus- ja säiliöautoissa sekä miehistöautoissa. Näitä tuleekin uusia vähintään viisi kappaletta vuosittain.

Päätös palvelutasosta

- Kaluston sijainti ja laatu määritellään paloasemaluokituksen perusteella
- Kaluston toimintavarmuus ja soveltuvuus varmistetaan kaluston kierrätysuunnitelmalla ja riittävällä investointitasolla
- Raskaita ajoneuvoja uusitaan vuosittain vähintään viisi kappaletta
- Henkilö- ja miehistöautoja uusitaan vuosittain vähintään viisi kappaletta
- Keski-Suomen pelastuslaitos ylläpitää omaa korjaamotoimintaa varautumisen ja valmiusorganisaation näkökulmasta

Kehittämistarve

Ajoneuvokaluston kierrättämistä on syytä tehostaa jatkossa. Ajoneuvojen kierto on huomioitava jo uutta ajoneuvoa hankittaessa niin, että erilaiset rakenneratkaisut mahdollistavat ajoneuvon monipuolisen käytön pelastuslaitoksen eri asemapaikoilla.

Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet

Tilariskeinä voidaan nähdä rakennusten käyttöikä, mahdolliset sisäilmaongelmat, kiinteistöjen hallinta ja ylläpito. Toimipisteriskeinä puolestaan voidaan nähdä tilaturvallisuuslaitteiden ajantasaisuus, kiinteistön omistussuhteet sekä toimistotilojen ahtaus. Myös paloasemien sijainti suhteessa asetettuihin tavoitteisiin voidaan nähdä palvelutuotantokykyyn liittyvänä riskinä niin normaalitilanteessa kuin häiriö- ja poikkeusoloissa. Lisäksi sopimuspalokuntatoiminnan jatkuvuuden ja houkuttelevuuden kannalta on erityisen tärkeää, että paloasemat ovat viihtyisiä ja niissä on erilaisia harrastusmahdollisuuksia.

Päätös palvelutasosta

- Paloasemakiinteistöjen peruskorjaukset ja uudisrakentaminen toteutetaan suunnitelmallisesti niin, että henkilöstöllä on käytössään terveysturvalliset ja toiminnan kannalta asianmukaiset tilat
- Tilaturvallisuuden ja sen jatkuvuuteen kiinnitetään erityistä huomiota
- Pelastuslaitos selvittää ratkaisuja hallinnon toimitilojen ahtauteen
- Pelastuslaitos pyrkii vaikuttamaan omalla toiminnallaan siihen, että avainkiinteistöt siirtyvät Hyvinvointialueen omistukseen
- Pelastuslaitos kehittää toimintaansa vastaamaan vakavien häiriötilanteiden ja sotilaallisen voimankäytön riskianalyseissä esiin nousseita suorituskykyvaatimuksia

Kehittämistarve

Pelastuslaitos on palkannut koordinaattorin uusien paloasemahankkeiden kustannustehokkuuden ja tila- ja käyttötarkoituksen sekä elinkaaren hallinnan varmistamiseksi. Koordinaattorin tehtävänä on huolehtia uusien paloasemien asianmukaisesta rakentamisesta pelastuslaitoksen etujen näkökulmasta. Tarkoituksen mukaista olisi vakinaistaa kyseinen tehtävä, koska uusia paloasemahankkeita valmistellaan vuosittain.

Savusukellusvalmiudet alueen eri osissa

Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella valmius savusukelluksen vaativiin tehtäviin pyritään lähtökohtaisesti pitämään kaikilla paloasemilla. Toimintakykyvaatimusten tiukentuminen ja henkilöstön väheneminen aiheuttaa kuitenkin sen, että valmiutta ei pystytä takaamaan jokaisella asemilla. Paloasemaluokitus ja suorituskykyvaatimukset tulevat jatkossa ohjaamaan vaatimuksia kunkin aseman osalta. Sopimushenkilöstölle mahdollistetaan kouluttautuminen vaativiin tehtäviin asemapaikasta riippumatta.

Päätös palvelutasosta

- Kyky pelastustoimen vaativiin tehtäviin määräytyy suorituskykyvaatimusten mukaisesti kullakin paloasemalla
- Kyky savusukelluksen vaativiin tehtäviin pyritään järjestämään kaikilta Keski-Suomen pelastuslaitoksen paloasemilta
- Pelastuslaitoksessa kehitetään ja koulutetaan vaihtoehtoisia sammutusmenetelmiä

Kehittämistarve

Savusukellusvalmiuden vaihtelun vuoksi on tarkoituksenmukaista kouluttaa koko henkilöstölle vaihtoehtoisia sammutusmenetelmiä. Näiden menetelmien kouluttaminen tukee henkilöstön kykyä toimia alueilla, joissa toimintakykyisen henkilöstön määrä aiheuttaa haasteita.

CBRNE-onnettomuuksien valmiudet alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

Keski-Suomen pelastuslaitoksen voimassa olevan vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelman mukaisesti valmius on määritelty neljälle eri tasolle. Tasojen sijoituksessa on huomioitu alueella vallitsevat riskit sekä maantieteellinen etäisyys.

Vaativin 4. tason valmius on sijoitettu Jyväskylän, Jämsän ja Äänekosken päätoimiselle henkilöstölle. Näiden asemien yhteydessä toimivia sopimuspalokuntien henkilöstöä on myös koulutettu vaativiin CBRNE-tehtäviin.

Tason 3 paloasemilla tulee suoriutua kemikaalisukellustehtävistä. Tason 3 asemia ovat Joutsa, Hankasalmi, Laukaa, Keuruu, Saarijärvi, ja Viitasaari.

Muut paloasemat sijoittuvat tasoille 1 ja 2. Näiden tasojen kykyvaatimuksena on henkeä pelastavat ensitoimenpiteet, kohteen tiedustelu sekä tukitoimintojen ylläpito.

Tasoille on määritelty erityiset koulutus- ja kalustovaatimukset, jotka huomioidaan koulutussuunnittelussa ja kalustohankinnoissa. Pelastuslaitoksen kalustollinen ja koulutuksellinen valmius CBRNE-tehtävien osalta on hyvällä tasolla. CBRNE-onnettomuuksiin varaudutaan yhteistyössä muun muassa puolustusvoimien, poliisin ja toiminnanharjoittajien kanssa.

Päätös palvelutasosta

- Keski-Suomen pelastuslaitoksen kemikaalisukellusvalmius järjestetään siten, että vaativiin 4. tason kemikaalitehtäviin vaadittava suorituskky pyritään järjestämään Jyväskylän, Jämsän ja Äänekosken paloasemilta
- Hankasalmen, Joutsan, Keuruun, Laukaan, Saarijärven ja Viitasaaren paloasemilla pyritään järjestämään suorituskkyvaatimusten mukainen 3. tason kemikaalisukellusvalmius
- Perustason (tasot 1 ja 2) valmius pyritään järjestämään muilta paloasemilta
- Vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelma päivitetään osaksi ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmaa
- Yhteistyötä puolustusvoimien ja poliisin kanssa ylläpidetään ja kehitetään

Kehittämistarve

Vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelmaan liittyy päivitystarve. Tarkoituksenmukaista olisi yhdistää samalla öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma sekä vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelma yhdeksi ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmaksi. CBRNE-valmiuden kehittämistä on tarpeen yhteistyössä puolustusvoimien ja Ilmasotakoulun kanssa.

Vesipelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella sijaitsee paljon vesistöjä. Tämän vuoksi on syytä järjestää valmius pintapelastuksen ja pyrkiä ylläpitämään sitä kaikilla pelastuslaitoksen paloasemilla. Välitön vesisukellusvalmius Järjestetään pääsääntöisesti Jyväskylässä.

Venekalustoa on sijoitettuna kaikille suurempien vesistöjen äärellä oleville paloasemille. Venekalusto perustuu pääasiassa öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisiin sijoituksiin ja luokituksiin. E-luokan vene on sijoitettu Jyväskylään. D-luokan veneet löytyvät Jyväskylästä, Laukaasta, Äänekoskelta ja Kivijärveltä. A- ja B-luokan veneitä on sijoitettu tasaisesti maakunnan alueelle.

Vesialueiden valmiutta vahvistetaan paikallisten järvipelastusyhdistysten kanssa laadittujen yhteistoimintasopimusten mukaisesti. Järvipelastajien tukikohdat sijaitsevat Jyväskylässä, Jämsässä, Korpilahdella, Laukaassa, Suolahdessa, Konnevedellä ja Viitasaarella.

Päätös palvelutasosta

- Keskuspaloasemalla pyritään järjestämään kaikissa tilanteissa Pelastussukellusohjeen (sisäministeriön julkaisu 48/2007) mukainen välitön vesisukellusvalmius, mikäli olosuhteet huomioiden se on välttämätöntä.
- Pintapelastusvalmius järjestetään paloasemaluokituksen mukaisilla paloasemilla
- Yhteistyötä järvipelastusyhdistysten kanssa ylläpidetään ja kehitetään
- Venekaluston laatu ja sijoitus tarkastellaan palvelutasopäätöskaudella. Venekalusto sijoitetaan tarvittaessa uudelleen huomioiden alueen tarpeet.

Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Keski-Suomen pelastuslaitokselle on laadittu öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma. Öljyntorjuntavalmius paloasemilla perustuu kolmeen tasoon. Tason 1 valmius järjestetään jokaiselta paloasemalta. Valmius mahdollistaa pienen öljyvahingon torjunnan itsenäisesti sekä laajemman vahingon ensitoimenpiteiden aloittamisen. Tason 2 paloasemat kykenevät vastaamaan keskisuuriin onnettomuuksiin ja valmius tällaisiin tehtäviin järjestetään Hankasalmen, Joutsan, Jämsän, Keuruun, Laukaan, Pihtiputaan, Saarijärven ja Äänekosken paloasemilla.

Öljyvahinkojen torjunnan korkein taso järjestetään Jyväskylän ja Viitasaaren paloasemille. Tasolla 3 tarkoitetaan valmiutta, jossa puomi- ja imetyskalusto on sijoitettu erillisiin kontteihin ja on näin ollen nopeasti siirrettävissä maakunnan alueella sekä tarvittaessa myös toisen pelastuslaitoksen alueelle.

Suuret öljyn varastoijat ovat varautuneet pelastuslain (379/2011) mukaisesti öljyvahinkojen torjuntaan. Toiminnanharjoittajien varautuminen tapahtuu pelastuslaitoksen ohjauksen mukaisesti. Öljyn varastoijat harjoittelevat torjuntatoimenpiteitä säännöllisesti yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa.

Öljynsuojarahasto on pääsääntöisesti rahoittanut öljyntorjunnan hankintoja, koulutusta ja harjoittelua, sekä vahingontorjuntakuluja vuoden 2022 loppuun saakka. Öljynsuojarahasto lakkautetaan vuoden 2023 loppuun mennessä. Tilalle on perustettu uusi ympäristövahinkorahasto. Ympäristövahinkorahasto myöntää korvauksia ainoastaan sattuneisiin vahinkoihin. Tämä aiheuttaa jatkossa haasteita öljyntorjuntavalmiuden ylläpidon ja kehittämisen osalta.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitos ylläpitää öljyntorjuntavalmiutta öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisesti, sekä suorittaa siihen tarvittavat kalustohankinnat erillisen hankintasuunnitelman mukaisesti.
- Öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma päivitetään osaksi ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelmaa palvelutasopäätöskauden aikana.
- Pelastuslaitos varautuu öljyvahinkoihin riskikohteissa yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa sekä valvoo suurien öljyvarastojen torjuntavalmiutta pelastuslain (379/2011, 22 a § ja 22 b §) mukaisesti.

Korkealta pelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

Korkealta pelastamisen valmius määräytyy putoamisvaarallisella alueella työskentelyn ohjeohjeiden (PVAT) mukaan. Pelastuslaitoksen PVAT-taso mukailee sisäministeriön julkaisun (2021:6) mukaisia tasoja. PVAT-tasoja käytetään myös paloasemaluokittelussa, johon vaikuttavat erityiset taitovaatimukset sekä käytettävissä oleva kalustoon. Perusosaamisen lähtökohtana on turvallinen toiminta putoamisvaarallisella alueella. PVAT-tasojen 1-3 osaamisen saavuttamisen perusteena pidetään Sisäministeriön PVAT julkaisun mukaisia vaatimuksia. Taso 1 pyritään järjestämään kaikille pelastuslaitoksen paloasemille. Tason 2 puolestaan pyritään järjestämään Jyväskylässä ja Äänekoskella.

Päätös palvelutasosta

- Korkealta pelastamisen vaativissa tehtävissä pyritään siihen, että Jyväskylässä, Jämsässä ja Äänekoskella on kyky toimia pelastusryhmänä PVAT-tasolla 2.
- Toimintaa ohjaa Keski-Suomen pelastuslaitoksen putoamissuojainsuunnitelmaa, joka päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.

Sammutusveden saamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista

Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma on päivitetty vuonna 2020. Tämän lisäksi vuonna 2022 on laadittu suunnitelma pelastusyksiköiden sijoittamisesta resurssiviisaasti. Pelastusyksiiöihin on

sijoitettu pumppu- ja letkukalustoa siten, että ne pystyvät toimimaan mahdollisimman omatoimisesti myös poikkeusoloissa. Suunnitelmassa otetaan kantaa muun muassa säiliöautojen sijoitteluun pelastuslaitoksen alueella.

Sammutusvesisuunnitelma edellyttää jatkuvaa päivittämistä ja siinä huomioidaan vesilähteet, vedenkuljetus- ja vedensiirtokalusto, sekä niiden sijoittelu tarkoituksenmukaisesti alueen riskit huomioiden. Vedenkuljetukseen tarkoitettua ajoneuvokalustoa on uusittava säännöllisesti ja uusittavat säiliöautot hankitaan mahdollisimman suurilla ja tarkoituksenmukaisilla vesisäilöillä. Palokunnat, joiden hälytysryhmien koko on pieni, pyritään varustamaan sammutusyksikön sijaan säiliösammutusyksiköillä, jotta lisävedentarve pystytään turvaamaan.

Päätös palvelutasosta

- Sammutusvesisuunnitelma päivitetään vähintään kolmen vuoden välein
- Ajoneuvokaluston sijoittelussa huomioidaan vedenkuljetustarve alueittain sekä kyseisten paloasemien henkilövahvuudet
- Kalustohankinnat huomioivat sammutusveden tarpeet alueittain

Kehittämistarve

Paloasemaluokituksen tulee ottaa kantaa alueelliseen sammutusveden tarpeeseen ja käytäntöihin vaatimustasojen täyttämiseksi. Ajoneuvokaluston sijoittelua tulee kehittää edelleen vastaamaan paloasemaluokituksen vaatimuksia.

4.2.3. Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastuslain 34 §:n mukainen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä perustuu kolmeen tasoon. Johtaminen on järjestetty siten, että pelastuslaitoksen alueella on päivystävä päällikkö (P2), jatkuvasti kaksi päivystävää palomestaria (P31, P32) sekä tilanne- ja johtokeskus (P30) johtamistoiminnan tukemista ja etäjohtamista varten. Lisäksi johtamisvalmiutta on kahden paloasemaryhmän (Viitasaari ja Jämsä) osalta päivittäin klo 08.00–20.00. Tällä järjestelyllä pelastuslaitos kykenee johtamistoiminnallaan vastaamaan erilaisiin häiriötilanteisiin ja järjestää kattavan pelastustoiminnan johtamisvalmiuden ajalle, jolloin tapahtuu n. 2/3 kaikista onnettomuuksista.

Äkilliset poissaolot ja muut vastaavat syyt aiheuttavat, ettei johtamisjärjestelmä ole aukoton. Minimissään päällystön johtamisvalmius toteutetaan kaikissa tilanteissa kahden päivystävän palomestarin (P31 ja P32), tilanne- ja johtokeskuksen (P30) ja päivystävän päällikön (P2) toimesta.

Pelastustoiminnan johtamista ohjaavana asiakirjana on Keski-Suomen pelastuslaitoksen johtamisen yleisohje. Pelastustoiminnan johtamisen yleisohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa pelastustoiminnan johtamisen käsitteitä ja menettelytapoja eri johtamistasoilla. Ohje toimii myös osana perehdytysmateriaalia Keski-Suomen pelastuslaitoksen uusille työntekijöille. Lisäksi ohje sitoo yhteen täydentävinä asiakirjoina olevat onnettomuustyyppikohtaiset asiakirjat pelastustoimen suunnitelmakokonaisuuteen.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastustoiminnan hyvä taso saavutetaan johtamisen jatkuvuuden varmistamisella kaikilla toiminnan tasoilla, ajantasaisilla suunnitelmissa, laajoilla yhteistoimintaverkostoilla sekä riittävällä pelastushenkilöstöllä ja –kalustolla. Lisäksi johtamisen ylläpito edellyttää kouluttamista ja harjoittelua.

Päätös palvelutasosta

- Pelastustoiminnan johtaminen toteutetaan kaikkina vuorokauden aikoina niin, että valmiudessa ovat tilanne- ja johtokeskuksen päivystävä palomestari (P30), päivystävät palomestarit (P31 ja P32) sekä päivystävä päällikkö (P2), joka toimii virka-ajan ulkopuolella vapaamuotoisessa varallaolossa.
- Viitasaaren (P33) ja Jämsän (P34) päivystävien palomestareiden johtamisvalmius pyritään järjestämään kaikkina viikonpäivinä klo 8–20 välisenä aikana.
- Keski-Suomen tilanne- ja johtokeskuksen ja muiden viranomaisten johtoelinten välinen yhteistoiminta on saumatonta sekä johtokeskustyöskentelystä on laadittu toimintaohjeet
- Keski-Suomen pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskus on tiloissa, joissa johtamistoiminta on mahdollista toteuttaa tehokkaasti kaikissa tilanteissa, myös sotilaallisen uhan aikana
- Pelastustoiminnan johtamisen yleisohje päivitetään säännöllisesti toiminnan ja/tai toimintaa ohjaavan lainsäädännön muuttuessa

4.2.4. Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Palvelutason nykytilan kuvaus

Keski-Suomen pelastuslaitoksella ei ole sovittu palveluiden järjestämisvastuun siirroista muille hyvinvointialueille.

4.2.5. Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille

Palvelutason nykytilan kuvaus

Virka-apupyynnöt käsitellään tapauskohtaisesti ja apua pyritään antamaan aina tarvittaessa. Kiireellisissä pyynnöissä päätöksen tekee päivystävä päällikkö P2. Kiireettömien pyyntöjen osalta päätöksen tekee se pelastuslaitoksen viranhaltija, jonka vastuualueelle asia kuuluu.

Perinteisesti virka-apua on annettu poliisille. Myös kunnan viranomaisille on tarjottu virka-apua pyydettyä. Virka-avun antaminen Keski-Suomen alueella on joustavaa.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitos tarjoaa virka-apua pelastuslain 379/2011 50 §:n mukaisesti.
- Yhteistyötä eri viranomaisten kanssa kehitetään.

4.2.6. Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitoksella on koulutettua henkilöstöä kansainvälisen pelastustoiminnan tehtäviin. Erillistä materiaalia näihin operaatioihin ei ole hankittu. Ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen suunnitelmat vaativat päivittämistä. Yhteistyötä on tarkoituksenmukaista kehittää yhteistyöalueen pelastuslaitosten kesken.

Päätös palvelutasosta

- Kansainvälistä yhteistyötä koskevat suunnitelmat pidetään ajan tasalla.
- Yhteistyötä kehitetään yhteistyöalueiden pelastuslaitosten kesken.
- Mahdollistetaan henkilöstön kouluttautumista kansainvälisiin tehtäviin.

Kehittämistarve

Kansainvälistä pelastustoimintaa tulee kehittää sekä pelastuslaitoksen sisällä että laajemmin yhteistyöalueella. Pelastuslaitoksen kansainvälisen pelastustoimintaan koulutettua resurssia tulee hyödyntää osaamisen jalkauttamisessa ja toiminnan kehittämisessä.

4.3. Pelastustoiminnan suunnitelmat

4.3.1. Hälytysohje

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitoksen hälytysohjeet ja vasteet on laadittu ERICA-tietojärjestelmään Pelastustoimen tehtävänkäsittely hätäkeskuksessa -ohjeen mukaisesti. Ohjetta sovelletaan pelastustoimen tehtävien käsittelyyn, riskinarviointiin sekä tehtävien kiireellisyyden määrittämisessä.

Pelastuslaitoksen hälytysohjeessa huomioidaan yksiköiden hyödyntäminen niin, että kohteeseen hälytetään lähin tarkoituksenmukainen yksikkö, vaikka se olisi toiselta pelastustoimen alueelta. Pelastustoiminnan johtaja hälytetään aina siltä alueelta, jossa onnettomuus on saanut alkunsa.

Päätös palvelutasosta

- Hälytysohjetta ylläpidetään ja tarkastellaan jokaisen tehtävälajin osalta sekä korjataan tarvittaessa siten, että saadaan hälytettyä tarkoituksenmukainen vaste, joka vastaa tehokkaan pelastustoiminnan vaatimuksiin.
- Yhteistyöalueiden muodostamisen myötä vuoden 2024 alusta tullaan sovittamaan yhteistyöalueen pelastuslaitosten vastesuunnittelua yhdenmukaisempaan suuntaan huomioiden myös kansalliset vaatimukset.

4.3.1.1. Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu

Palvelutason nykytilan kuvaus

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on yhteistoimintasopimukset viereisten pelastuslaitosten kanssa. Keski-Suomen pelastuslaitos tekee yhteistoimintasopimukseen perustuvaa yhteistyötä Pirkanmaan, Päijät-Hämeen, Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitosten kanssa. Yhteistoimintasopimuksissa sovitut asiat on huomioitu hälytysohjeessa.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitosten väliset yhteistoimintasuunnitelmat päivitetään ja tarkastetaan tarvittaessa vähintään kerran palvelutasopäätöskauden aikana.
- Yhteistyötä kehitetään niin, että resursseja voidaan käyttää tarkoituksenmukaisesti ja kohteeseen hälytetään aina lähin tarkoituksenmukainen yksikkö hyvinvointialueen rajoista riippumatta.

4.3.1.2. Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa

Palvelutason nykytilan kuvaus

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on laadittu yhteistyösopimukset puolustusvoimien kanssa. Yleissopimus on tehty Panssariprikaatin kanssa ja paikalliset sopimukset Keski-Suomen alueella toimivien joukko-osastojen ja toimipisteiden kanssa.

Ympäristöviranomaisten kanssa yhteistyötä tehdään ympäristövahinkojen torjunnan suunnittelussa sekä patoturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Pelastusviranomaiset antavat lausunnot patoja koskevissa asioissa ja osallistuvat patotarkastuksiin yhdessä ELY-keskuksen ja kunnan viranomaisten kanssa.

Päätös palvelutasosta

- Puolustusvoimien kanssa laaditut yhteistyösopimukset päivitetään tarvittaessa tai vähintään kerran palvelutasopäätöskauden aikana.
- Pelastuslaitos laatii ympäristövahinkojen torjuntasuunnitelman yhteistyössä ympäristöviranomaisten kanssa.

4.3.2. Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Pelastustoiminnan onnettomuusuhkien edellyttämät ja sen johtamista koskevat suunnitelmat ovat pääasiassa ajan tasalla. Suunnitelmat edellyttävät lainsäädännöllistä tarkastelua lähinnä pelastus- ja hätäkeskuslain päivityksen myötä. Pelastuslain päivitykset astuvat voimaan vuoden 2024 alussa ja sen perusteella asetettavat asetukset vastaavasti vuoden 2024 kuluessa.

Pelastustoiminnan johtamista koskeva suunnitelma tulee yhteensovittaa muodostettavan yhteistyöalueen johtamissuunnitelman kanssa. Keski-Suomen hyvinvointialueen pelastustoimi, Keski-Suomen pelastuslaitos, muodostaa yhteistyöalueen Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksien kanssa.

Keski-Suomen pelastuslaitokselle on laadittu metsäpalojen torjuntasuunnitelma, joka edellyttää päivittämistä palvelutasopäätöskauden aikana.

Päätös palvelutasosta

- Suunnitelmat päivitetään tarvittaessa tai lakimuutosten edellyttäessä palvelutasopäätöskauden aikana.
- Johtamista koskevat sopimukset päivitetään ja yhteensovitetaan yhteistyöalueen suunnitelmien kanssa.
- Metsäpalojen torjuntasuunnitelma päivitetään palvelutasopäätöskauden aikana.

4.3.3. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma

Erityistä vaaraa aiheuttavat kohteet

Pelastuslaitoksella on velvoite laatia ulkoinen pelastussuunnitelma, joka perustuu pelastuslain (379/2011) 48 §:ään. Sen perusteella pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa laatia ulkoinen pelastussuunnitelma alueista tai toiminnoista, joihin liittyy erityinen onnettomuusriski.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueella on seitsemän turvallisuusselvityslaitosta, joihin on laadittu Pelastuslain vaatimusten mukaiset ulkoiset pelastussuunnitelmat. Suunnittelu vaatii henkilöstöresurssia, koska suunnitelmat tulee päivittää vähintään kolmen vuoden väliajoin. Lisäksi tuotantolaitoksen toimintaa seurataan aktiivisesti ja tarpeen vaatiessa pelastussuunnitelmaa

korjataan ja päivitetään. Laitoksen seurannassa on lisäksi otettava huomioon mahdolliset muutokset laitoksen toiminnassa tai pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa.

Suunnitelman laadintaprosessiin liittyy alueen kuuleminen ja turvallisuustiedotteen laadinta ja sen jakaminen vaara-alueen asukkaille ja toimijoille. Turvallisuustiedote uusitaan vähintään viiden vuoden välein tai vaihtoehtoisesti tilanteissa, joissa ulkoisiin pelastussuunnitelmiin tehdään oleellisia muutoksia.

Suunnitelmien toimivuutta testataan säännöllisesti kolmen vuoden välein järjestettävässä suuronnettomuusharjoituksessa, jonka suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvat toiminnanharjoittaja, yhteistyöviranomaiset ja pelastuslaitoksen asiantuntija. Ulkoista pelastussuunnitelman laadintaa ja siihen liittyvää prosessia valvoo Aluehallintovirasto, prosessi on esitetty seuraavassa kaaviossa.

Kuva 14 Kaavio ulkoisen pelastussuunnitelman laadintaprosessista, lähde: SM:n julkaisu 21:2; Ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen

Valvonta

Turvallisuusselvityskohteiden kemikaaliturvallisuutta valvoo Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). Pelastusviranomainen puolestaan valvoo kohteissa pelastuslain 2. ja 3. luvun säädösten noudattamista pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman mukaisesti. Pelastusviranomainen osallistuu lisäksi Tukesin suorittamiin tarkastuksiin.

Ulkoinen pelastussuunnitelma

Ulkoisten pelastussuunnitelmien laatiminen on osa laajempaa riskienhallintaa. Ulkoinen pelastussuunnitelma toimii onnettomuustilanteessa pelastustoiminnan johtamisen työkaluna, koska se tukee pelastustehtävien aikaista johtamista. Ulkoinen pelastussuunnitelma lisää myös pelastuslaitoksen kohdetuntemusta ja ohjaa suuronnettomuusharjoittelua ja sitä voidaan hyödyntää myös pelastustoiminnan osaamisen kehittämisessä. Ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen on pelastuslaitoksen vastuulla. Se toteutetaan yhteistoiminnassa toiminnanharjoittajan ja eri viranomaisten sekä alueen asukkaisen ja toimijoiden kanssa.

Turvallisuustiedote

Turvallisuustiedotteella tarkoitetaan pelastuslaitoksen laatimaa ulkoista pelastussuunnitelmaa, josta tiedotetaan yleisölle pelastuslaitoksen verkkosivuilla ja lisäksi siitä toimitetaan yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa jaettava yleisötiedote. Turvallisuustiedotteen valmisteluvaiheessa tulee järjestää asukkaille ja toimijoille mahdollisuus tulla kuulluksi ulkoisen pelastussuunnitelman sisällöstä. Turvallisuustiedote perustuu sisäministeriön asetukseen ulkoisista pelastussuunnitelmista (1286/2019) 8 §.

Päätös palvelutasosta

- Ulkoiset pelastussuunnitelmat päivitetään vähintään kolmen vuoden välein
- Keski-Suomessa tehdään tiivistä yhteistyötä turvallisuusselvityslaitosten kanssa

4.3.6 Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät)

Asetuksen ulkopuolisia suunnitelmia ei ole tunnistettu Keski-Suomen pelastuslaitoksen toiminnassa.

4.4. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

4.4.1. Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

Palvelutason nykytilan kuvaus

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on voimassa oleva sopimus vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) kanssa vapaaehtoistoimijoiden käyttämiseksi pelastustoimen tehtävillä. Keski-Suomessa sopimuskumppanina on Suomen Punaisen Ristin Länsi-Suomen Piiri, joka toimii yhdysjärjestönä sekä koordinoi alueellista toimintaa. Yleissopimuksen lisäksi on laadittu erilliset sopimukset seitsemän paikallisen järvipelastusyhdistyksen kanssa. Järvipelastajien sopimukset päivitetään vuoden 2023 aikana valtakunnallisen sopimus pohjan mukaiseksi.

Hyvinvointialueiden aloitettua on perusteltua laatia yhteinen pääsopimus hyvinvointialueen ja vapaaehtoisen pelastuspalvelun kesken. Tätä yleissopimusta voidaan tarkentaa toimialakohtaisilla sopimuksilla.

Päätös palvelutasosta

- Ylläpidetään yhteistyösopimusta vapaaehtoisen pelastuspalvelun kanssa ja laaditaan tarvittavat tarkemmat toimialakohtaiset suunnitelmat.
- Ylläpidetään ja kehitetään yhteistyötä paikallisten järvipelastusyhdistysten kanssa.
- Hyödynnetään vapaaehtoistoimijoita palvelujen tuottamisessa laadittujen sopimusten mukaisesti.
- Sopimukset tarkastetaan ja päivitetään tarvittaessa vähintään kerran palvelutaso-päätöskauden aikana.

Kehittämistarve

Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä todettiin haasteelliseksi vapaaehtoisten toimijoiden osalta tunnistaa jatkossa eri toimialojen tukitehtävien vastuualueiden jakautuminen. Jatkossa on tavoitteena, että Keski-Suomen hyvinvointialue tekee pääsopimuksen Suomen Punaisen Ristin kanssa, joka selkeyttää kaikille osapuolille toimialakohtaisia tukitarpeita. Pelastustoimen yhteistyön käytännön järjestelyistä sovittaisiin edelleen toimialakohtaisessa suunnitelmassa.

4.4.2. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Keski-Suomen alueella on laadittu sopimukset yhteistyöstä vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. Yhteistyötä on pelastustoiminnan tehtävien lisäksi harjoittelussa ja toiminnan suunnittelussa. Vapaaehtoisen pelastuspalvelun osalta on sovittu korvauskäytännöistä hälytysperusteisesti. Järvipelastajien toimintaa tuetaan vuosittain maksettavalla valmiuskorvauksella sekä koulutusyhteistyöllä.

Päätös palvelutasosta

- Yhteistyötä vapaaehtoistoimijoiden kanssa lisätään yhteisillä harjoituksilla ja hälytystehtävillä laadittujen sopimusten mukaisesti.
- Järvipelastusyhdistyksille maksetaan valmiuskorvaus, jonka suuruus tarkastetaan vuosittain.

Kehittämistarve

Yhteistyötä erityisesti koulutusasioissa voidaan lisätä nykyisestä tasosta. Vapaaehtoistoimijoiden osallistaminen pelastuslaitoksen toimintaan edistää parempaa yhteistyötä ja lisää vapaaehtoistoimijoiden sitoutumista omaan toimintaan.

4.4.3. Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Palvelutason nykytilan kuvaus

Sopimushenkilöstölle järjestetään työterveyshuollon lakisääteiset palvelut. Lisäksi sopimushenkilöstö osallistuu määräaikaisiin terveystarkastuksiin kulloinkin voimassa olevat työterveyshuollon toimintasuunnitelman mukaisesti. Tieto määräaikaistarkastuksista toimitetaan paloasemaryhmästä vastaavalle aluepalomestarille.

Päätös palvelutasosta

- Vaativiin tehtäviin ja savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin nimetty sopimushenkilöstö osallistuu määräaikaistarkastuksiin vuosittain.
- Perustehtäviin ja muihin pelastustoiminnan tehtäviin nimetyt sopimushenkilöt osallistuvat määräaikaistarkastuksiin kolmen vuoden välein.
- Määräaikaistarkastusten sisältö ja tarkastusvälit käydään läpi vuosittain työterveyshuollon toimintasuunnitelman päivityksen yhteydessä.

4.4.4. Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslain (379/2011) 56 §:n mukaan pelastuslaitoksen on huolehdittava siitä, että sopimushenkilöstöllä on Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen koulutus pelastustoimintaan ja ensivastetoimintaan. Sen lisäksi pelastustoimintaan osallistuvan henkilön tulee ylläpitää tehtäviensä edellyttämiä perustaitoja ja kuntoa (Pelastuslaki 39 §). Näiden säädösten toimeenpanemiseksi Keski-Suomen pelastuslaitos hankkii ostopalveluna sopimushenkilöstön peruskoulutukseen kuuluvat kurssit Keski-Suomen Pelastusalan liitolta.

Sopimushenkilöstölle järjestetään Pelastusopiston opetussuunnitelman mukaisia kursseja joko omana toimintana tai ostopalveluna. Osaamisen ja kelpoisuuksien ylläpitämiseksi palokunnille järjestetään harjoituksia, joissa hyödynnetään pelastuslaitoksen pääkouluttajien tekemiä

harjoitusten toteuttamissuunnitelmia. Koulutustoiminnan toteutuminen dokumentoidaan yhdessä sovittuun paikkaan.

Perustaitojen ylläpito toteutetaan viikkoharjoituksilla. Viikkoharjoitusten toteuttamista varten sopimuspalokunnat laativat yhdessä paloasemaryhmän aluepalomestarin kanssa puolivuositain harjoitusten kausiohjelman kevät- ja syyskaudelle. Harjoituksissa kouluttajina toimivat palokuntien ryhmänjohtajat sekä vanhemmat sammutusmiehet sekä paloasemaryhmän päätoiminen henkilöstö. Kelpoisuuden ylläpitoharjoitukset toteutetaan pääasiassa pelastuslaitoksen pääkouluttajien laatimien harjoitusten toteuttamissuunnitelmien mukaan. Kouluttajina toimivat pääasiassa kuhunkin harjoitukseen nimetyt kouluttajat. Sopimushenkilöstön osaamisen kehittämisen suunnittelusta ja koordinoinnista vastaa oman toimensa ohella yksi aluepalomestari.

Tarpeet ja tavoitteet

Sopimushenkilöstön peruskoulutuksen tavoitteena on varmistaa, että palokunnissa on riittävä määrä kelpoisuusehdot täyttävää sopimushenkilöstöä päällystö-, miehistö- ja alipäällystätehtäviin. Harjoitusten tavoitteena on ylläpitää pelastustoimintaan määriteltyjä henkilöstön kelpoisuuksia sekä ylläpitää ja kehittää peruskoulutuksessa opittua osaamista. Lisäksi mielekkäät harjoitukset parantavat sopimuspalokuntien pito- ja vetovoimaa.

Päätös palvelutasosta

- Keski-Suomen pelastuslaitos huolehtii siitä, että sopimushenkilöstöllä on riittävä osaaminen ja kelpoisuus pelastustoimintaan ja ensivasteeseen.

Kehittämistarve

Selvitetään mikä on järkevin, tehokkain ja taloudellisin tapa järjestää palokuntien sopimushenkilöstön opetussuunnitelmien mukaiset kurssit.

Selvitetään mikä on järkevin, käyttäjäystävällisin ja taloudellisen paikka dokumentoida sopimushenkilöstön koulutussuoritteet. Laaditaan valmiita harjoitusten toteuttamissuunnitelmia erilaisten harjoitusten toteuttamiseksi ja tallennetaan ne sellaiseen paikkaan, josta ne ovat helposti saatavilla.

Kehitetään tulevaisuudessa sopimushenkilöstön kouluttajakoulutusta pedagogisen- ja substanssiosaamisen osalta.

Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen Pelastustoimen varautuminen perustuu pelastuslakiin (379/2011) ja valmiuslakiin (1552/2011). Tämä kappale käsittelee Keski-Suomen pelastuslaitoksen varautumista poikkeusolojen väestönsuojelutehtäviin.

4.4.5. Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämästä suunnittelu

Palvelutason nykytilan kuvaus

Poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien osalta tavoitteena on suojata väestöä niin hyvin kuin se on mahdollista realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin. Poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien perustan muodostavat valmiuslain ja pelastuslain vaatimukset. Keski-Suomen pelastuslaitoksen vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen sekä sotilaallisen voimankäytön riskianalyseissa on tunnistettu varautumista edellyttävät ja toimenpiteitä vaativat tilanteet. Riskianalyysit esittävät suorituskykyvaatimukset organisaatiolle myös väestönsuojelun tilanteisiin.

Alueen pelastustoimen varautumisen suunnittelun ja yhteensovittamisen kokonaisuuteen laskennallinen voimavaratarve on vuodessa 4,5 henkilötyövuotta. Valmiuspäällikön ja valmiussuunnittelijan virkojen lisäksi 2,5 henkilötyövuotta jakautuu yhteensä 17:lle päällystöviranhaltijalle. Käytännössä normaalioloissa edellä mainittujen päällystöviranhaltijoiden tehtäväkuvien sisällöstä noin 15 % liittyy toimialan varautumistehtäviin.

Tarpeet ja tavoitteet

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on ajan tasalla oleva valmiussuunnitelma, jossa on suunniteltu pelastuslaitoksen toiminta vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Väestönsuojelutehtävien osalta Keski-Suomessa on aluetasolla tunnistettu keskisimmiksi yhteistyötahoiksi hyvinvointialueen konsernipalvelut sekä sosiaali- ja terveystoimen paikallinen henkilöstö, kunnat, poliisi, ELY-keskus, puolustusvoimat, elinkeinoelämän sekä seurakuntien edustus ja vapaaehtoiset toimijat.

Päätös palvelutasosta

- Keski-Suomen pelastuslaitoksen valmiussuunnitelma liitteinen tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään vuosittain.
- Pelastuslaitos on laatinut mahdollisia evakointitilanteita varten riittävän yleissuunnitelman yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen, kuntien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Yleissuunnitelma toimii muille toimialoille suunnitteluperusteena, mutta jokainen toimiala vastaa itse omien toimialakohtaisten suunnitelmien laatimisesta.
- Väestönsuojelutehtävien suunnitteluun käytetään laskennallisesti yksi henkilötyövuosi.

Kehittämistarve

Evakuontisuunnitelma tarkastellaan ja tehdään tarvittavat päivitykset sisäministeriön päivittyvän ohjeen mukaisesti vuoden 2024 alussa. Toiminta-ajatuksen perehdytystä tehdään maakunnallisissa yhteistyöryhmissä jatkuvasti.

4.4.6. Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Keski-Suomen pelastuslaitos on yhteen sovittanut väestönsuojeluun liittyviä tehtäviään Keski-Suomen rinnakkaisten toimijoiden kanssa ja Keski-Suomea ympäröivien pelastuslaitosten kanssa. Tulevien yhteensovittamiseen liittyvien normimuutosten vaikutusten arviointi on ennalta haastavaa. Riskianalyysityön yhteydessä on tehty huomio, että laajemmat maantieteelliset alueet voivat aiheuttaa myös kompleksisuutta yhteensovittamisen tehtäviin.

Seuraavalla palvelutasokaudella Keski-Suomen pelastuslaitoksen tulee todennäköisimmin yhteensovittaa toimintaansa entistä tiiviimmin Itä-Suomen yhteistoiminta-alueen kanssa. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueen osalta yhteistyötä jatketaan, esimerkiksi osallistumalla aluehallintoviraston järjestämiin suunnittelu-, kehittämis- ja koulutustilaisuuksiin.

Tarpeet ja tavoitteet

Vaadittavat toimenpiteet suoritetaan pelastuslaitoksen näkökulmasta paikallisesti. Paikallistasolla palvelutuotanto toteutetaan yhdessä kuntien ja hyvinvointialueen toimipisteiden henkilöstö kanssa. Esimerkiksi koti- ja asumispalvelut, laaja-alainen sote-keskus ja sairaalapalvelut vastaavat osaltaan evakuointeihin liittyvistä toimenpiteistä. Edellä mainitut vastuualueet jakautuvat edelleen yli kymmeneen palvelualueeseen, jotka aiemmin kuuluivat kunnan toimialaan.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen tavoitteena on, että paikallistason toiminta saadaan yhteen sovitettua saumattomasti maakunnalliseen kokonaisuuteen. Onnistumisen edellytyksiin kuuluvat seutukunnallinen yhteinen suunnittelutyö, mutta toisaalta vastuurajojen tunnistaminen ja määrittely. Väestönsuojelu tilanteiden aikana ratkaisevassa roolissa on tehokas ja skaalautuva pelastustoimen johtamisjärjestelmä ja sen kyky johtaa resurssien koordinoitua.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmassa huomioidaan Keski-Suomen hyvinvointialuekonsernin suunnitelma-arkkitehtuuri.
- Pelastuslaitoksen vastaavat viranhaltijat osallistuvat maakunnan ja seutukunnallisen yhteisen varautumisen kehittämistoimintaan.
- Pelastuslaitos ylläpitää yhdessä Keski-Suomen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan kanssa kuntien seudullisia turvaryhmiä turvallisuus- ja varautumisasioiden kehittämiseksi.
- Pelastuslaitos osallistuu sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston että Itä-Suomen yhteistoiminta alueen väestönsuojelutehtävien yhteensovittamiseen.
- Suunnitelmien yhteensovittamiseen käytetään arviolta 1,5 henkilötyövuotta.

Kehittämistarve

Pelastustoimella on jatkossa mahdollisuus suorittaa väestönsuojelun yhteensovittamista myös sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöryhmissä. Alueellinen yhteistyö on todennäköisimmin aiempaa yhdenmukaisempaa, mutta alueellisen varautumisen kompleksisuus voi aiheuttaa ennalta arvaamattomia resurssitarpeita. Keski-Suomen pelastuslaitoksen tulee huolehtia osaltaan, että Keski-Suomen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan rooli yhteensovittavana alustana kehittyy edelleen.

4.4.7. Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio

Palvelutason nykytilan kuvaus

Keski-Suomen pelastuslaitoksen henkilövaraukset ovat ajan tasalla.

Tarpeet ja tavoitteet

Keski-Suomen pelastuslaitoksen sotilaallisen voimakäytön riskianalyysi määrittelee perusteet pelastustoimen väestönsuojeluorganisaation mitoitukselle. Keski-Suomen hyvinvointialueen pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaatio käsittää pelastustoimen toimialan ja siihen välittömästi liittyvän henkilöstön. Lisäksi pelastuslaitos huolehtii ensihoidon palvelutuotannon henkilövarauksista, oman henkilöstönsä osalta.

Päätös palvelutasosta

- Riskianalyysien suorituskykyvaatimukset muodostavat poikkeusolojen mitoituseriaatteen.
- Poikkeusolojen muodostelmien mitoittamisessa huomioidaan koko Keski-Suomen pelastuslaitoksen käytettävissä oleva henkilöstö.
- Lisäksi huomioidaan pelastustoimialueiden välisen avunannon ja viranomaisyhteistyön tarjoamat mahdollisuudet.
- Väestönsuojeluorganisaation resurssisuunnitteluun käytetään noin 0,5 henkilötyövuotta.

4.4.8. Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Varaukset on tehty säännöllisesti.

Tarpeet ja tavoitteet

Varauksissa noudatetaan toimivaltaisen viranomaisen antamia ohjeita. Puolustusvoimat ohjeistavat henkilövarausten tekemisessä ja ELY-keskus kaluston osalta. Keski-Suomen pelastuslaitos arvioi henkilöstönsä tärkeysluokituksia perustuen riskianalyysien suorituskykyvaatimukseen. Tiedot työntekijöiden palvelusuhteista saadaan konsernipalveluiden HR-yksiköltä. Henkilövarausesitykset tehdään sekä päätoimiselle että sopimushenkilöstölle.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitos tarkistaa henkilövarausrekisterinsä vuosittain ja tekee tarvittavat varaushakemukset.
- Pelastuslaitos osallistuu palvelutasopäätöskauden aikana yhteiseen kehitystyöhön vapaaehtoisten hyödyntämiseksi kaikissa viranomaistukitehtävissä.
- Henkilö-, tila- ja materiaalivarausten laadintaan käytetään noin 0,5 henkilötyövuotta.

Kehittämistarve

Tulevalla palvelutasopäätöskaudella tulee kehittää mahdollisen vapaaehtoisresurssin henkilövarausjärjestelyitä yhdessä muiden väestönsuojeluun liittyvien organisaatioiden kanssa.

4.4.9. Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve

Palvelutason nykytilan kuvaus

Henkilöstölle on laadittu varautumisesta ja väestönsuojelusta verkkokoulutusmateriaali. Väestönsuojelun osatehtäviä on harjoiteltu suuronnettomuus- ja valmiusharjoituksissa.

Tarpeet ja tavoitteet

Keski-Suomen pelastuslaitoksen varautumiskoulutus rakentaa ja vahvistaa organisaation valmiutta väestönsuojelutehtäviin. Varautumiskoulutuksen pääsääntöisenä kohderyhmänä on päätoiminen- ja sopimushenkilöstö.

Pelastuslaitoksen koulutuksen yleissuunnitelmassa huomioidaan väestönsuojelutehtävät. Varautumisen ja väestönsuojelun käytännön koulutukset huomioidaan viikkoharjoitusohjelmissa, suuronnettomuusharjoituksissa ja valmiusharjoituksissa. Pelastusopiston varautumisen – ja väestönsuojelun koulutustarjontaa hyödynnetään ali- ja päällystöviranhaltijoiden koulutuksessa.

Päätös palvelutasosta

- Laadittujen suunnitelmien osia testataan yhteisissä valmiusharjoituksissa ja pelastustoimen suuronnettomuusharjoituksissa muun toiminnan ohella.
- Väestönsuojelutehtävät huomioidaan osana koulutuksen yleissuunnitelmaa ja aiheesta on laadittu koko henkilöstölle ajantasainen peruskurssi.
- Ali- ja päällystöviranhaltijoiden osalta hyödynnetään Pelastusopiston väestönsuojeluun liittyvää koulutustarjontaa.
- Varautumiseen liittyvä käytännön koulutus huomioidaan päätoimisen ja sopimuspalokuntien harjoitusohjelmissa.
- Sortumiin liittyvän pelastustyön osaamista kehitetään yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa.
- Väestönsuojelutehtävien koulutusohjelman ylläpitoon käytetään noin 0,5 henkilötyövuotta

Kehittämistarve

Sortumiin liittyvän pelastustyön osaamista kehitetään yhteistyössä muiden pelastuslaitosten ja yhteistyötahojen kanssa.

4.4.10. Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on jatkuvasti miehitetty tilanne- ja johtokeskus. Lisäksi hallinnollisilla toimenpiteillä on varmistettu pelastustoiminnan johtamisen suunnitelmat poikkeusolojen varalle. Keski-Suomen pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä mahdollistaa johtamistoiminnan järjestelyt myös tilanteessa, jossa häiriö kohdentuu kriittiseen infraan.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitos jatkaa oman palvelutuotantonsa jatkuvuuden ja hallinnan kehittämistä, siten että kriittiset toiminnot kyetään turvaamaan kaikissa tilanteissa.

Päätös palvelutasosta

- Keski-Suomen pelastuslaitoksella on kyky johtaa pelastustoimelle kuuluvia väestönsuojelutehtäviä kaikissa tilanteissa.
- Johtamisedellytysten varmistamisen suunnitteluun käytetään noin 0,5 henkilötyövuotta.

Kehittämistarve

Johtamisen varajärjestelmien kehittämistä jatketaan, huomioiden riskianalyysin johtopäätökset.

4.4.11. Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Palvelutason nykytilan kuvaus

Hyvinvointialueella ja hyvinvointialueen pelastuslaitoksella ei ole sopimusta kuntien varautumisen tukemisesta. Pelastuslaitos osallistuu maakunnan varautumisen yhteensovittamiseen Keski-Suomen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan verkostorakenteen kautta. Keski-Suomen pelastuslaitos on ollut aloitteellinen verkoston toiminnan kehittämisessä.

Menneellä olevalla palvelutasopäätöskaudella on harjoiteltu valmiusharjoituksen yhteydessä laajan evakuointitilanteen johtamista. Lisäksi suuronnettomuusharjoitusten suunnittelussa on huomioitu kuntien tehtävät ja yhteistoiminta. Hyvinvointialueudistus on osaltaan vaikuttanut kuntien väestönsuojelun vastuualueisiin ja muutosten yhteensovittamista tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

Mahdollisten vapaaehtoisresurssien käytön osalta on tunnistettu tarve yhdenmukaistaa yhteistoimintasopimuksia niin kuntien kuin hyvinvointialueen kanssa.

Tarpeet ja tavoitteet

Keski-Suomen pelastuslaitoksen laatima evakuointisuunnitelma toimii myös kunnille suunnitteluperusteena omien lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Pelastuslaitos tulisi jakamaan omaa pelastustoimen väestönsuojelun tilannekuvaa myös kunnille mahdollisten tilanteiden aikana. Keski-Suomen pelastuslaitoksen päällystöviranhaltija osallistuvat tarvittaessa asiantuntijana kuntien valmiusharjoituksiin. Edellä mainitut tehtävät ovat kuitenkin lakisääteisten tehtävien yhteensovittamista, eikä näin ollen tulkittavissa varautumisen tukemiseksi.

Keski-Suomen hyvinvointialue päättää kuntien varautumisen tukemisesta ja laatii siitä kuntien kanssa sopimukset. Keski-Suomen pelastuslaitoksella on mahdollisuus tuottaa maakunnan turvallisuustilannekuvaan liittyviä heräte- ja häiriötilanneilmoituksia kunnille.

Päätös palvelutasosta

- Keski-Suomen pelastuslaitos tuottaa kunnille oman tilannekuvansa pohjalta muodostetut heräte- ja häiriötilanneilmoitukset.
- Keski-Suomen pelastuslaitos ylläpitää Keski-Suomen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan toimintaan liittyviä järjestelmiä yhdessä Keski-Suomen liiton kanssa.

4.5. Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)

Pelastuslaitos on tuottanut sammutinhuollon palveluita Jyväskylän, Keuruun ja Viitasaaren paloasemilla. Sammutinhuollon palvelut ovat ensisijaisesti oman toiminnan turvaamiseksi. Työtilanteen salliessa palveluita on myyty myös kansalaisille ja yrityksille. Sammutinhuollon järjestäminen oman toiminnan turvaamiseksi on perusteltua jatkossakin.

Päätös palvelutasosta

- Pelastuslaitos tuottaa sammutinhuollon palveluita Jyväskylän, Keuruun ja Viitasaaren paloasemilla oman toiminnan turvaamiseksi.
- Tarvittaessa sammutinhuollon palveluita voidaan myydä pelastuslaitoksen ulkopuolelle.

5. KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Keski-Suomen pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelma täydentää pelastustoimen palvelutasopäätöstä ja siinä esitetään palvelutason kehittämistarpeet kustannusvaikutuksineen.

5.1. kehittämistoimenpiteet

Palvelutasopäätöksessä esiin nostetut puutteet palvelutasossa pyritään palvelutasokaudella toteutettavilla kehittämistoimenpiteillä korjaamaan siten, että saavutetaan pelastuslaitoksen keskeisille toiminnoille määritetty lainsäädännössä vaadittu taso. Palvelutasokauden kehittämistoimenpiteet ovat laajoja kokonaisuuksia, joiden toteuttaminen vaatii jaksottamista vuotuisiksi osatavoitteiksi.

Palvelutasokauden keskeiset kehittämistoimenpiteet ovat seuraavat:

Pelastustoimen toimintavalmius

Koko pelastustoimen alueen toimintavalmiutta kehitetään analysoimalla aktiivisesti palvelutuotannon tasoa ja riskiruutujen tavoitettavuutta pelastuslaitoksen alueella. Havaittaessa mahdollisia puutteita toimintavalmiudessa laajennetaan pelastustoimen välitöntä valmiutta aluksi painopistepaloasemille.

Pelastustoimen kiireellisten tehtävien varmistamiseksi ja riskiruutujen tavoittamiseksi kasvatetaan 24/7-valmiudessa olevan henkilöstön määrää. Jyväskylän alueen riskiruutujen tavoittamiseksi lisätään henkilöstöä ja laajennetaan paloasemaverkostoa. Samalla jatketaan toimenpiteitä 24/7-henkilöstön riskiruutujen saavuttamiseksi. Se tapahtuu kehittämällä esimiestyötä, lisäämällä henkilöstön tietoisuutta riskiruutujen tavoittamisen merkityksellisyydestä, poistamalla esteitä, jotka hidastavat lähtönopeutta sekä pyrkimällä vaikuttamaan liikennetarkaisuihin riskialueella 1. Varallaolon korvaavaa järjestelmää on ryhdytty vähentämään ja tavoitteena on, että palvelutasopäätöskauden aikana varallaolot päättyvät.

Paloasemaverkosto

Paloasemaverkostoa kehitetään siten, että Jyväskylän pohjoiseen osaan perustetaan 24/7-paloasema, jonka avulla kyetään nykyistä paremmin tavoittamaan Mannisenmäkeen muodostuva riskialue I ja pohjoinen Jyväskylä. Mikäli sisäisin keinoin ei kyetä tavoittamaan Jyväskylässä olevia ongelmaruutuja, perustetaan toinen paloasema Nisula–Killeri-alueella Laajavuoren ja Nisulan tavoittamiseksi. Vaajakosken paloasema pyritään siirtämään Kanavuoren alueelle, jotta se kykenee nykyistä paremmin tavoittamaan Vaajakosken, Lievestuoreen sekä suuret liikenneväylät. Pelastustoimen kiireellinen palvelutuotanto turvataan kehittämällä painopistepaloasemaverkostoa tulevilla palvelutasokaudella 2024–2027 alla olevan taulukon 11 mukaisesti.

	Peruste	HTV valmius lisäys ed.vuoteen	Pelastustoiminnan vahvuus paloasemalla	Henkilöstömenot Lisäys ed.vuoteen
2024				
<i>Painopistepaloasema: Viitasaari</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	12	1 + 3 (24/7)	843 000
<i>Painopistepaloasema: Keuruu</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	6	2 (24/7) + 1 päivä	404 000
<i>Painopistepaloasema: Saarijärvi</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	4	2 (24/7) + 1 päivä	277 000
<i>Painopistepaloasema: Laukaa</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	4	2 (24/7) + 1 päivä	277 000
<i>Jyväskylän ja Äänekosken</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	8	4	1 010 000
<i>Päivystävän palotarkastajan virka</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi			64 000
	yht	34		2 875 000
2025				
<i>Uusi paloasema: Savela (Jyväskylä)</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi ¹	8	2 (24/7)	505 000
<i>Vaajakoski, vahvuuden varmistus 1+3</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	8	1+3 (24/7)	505 000
	yht	16		1 010 000
2026				
<i>Uusi paloasema: Pohjoinen Jyväskylä</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	16	1 + 3 (24/7)	1 052 000
<i>Muurame</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	4	2 (24/7) + 1 päivä	277 000
<i>Joutsa</i>	Palvelutaso vaatimusten mukaiseksi	8	2 (24/7)	505 000
		32		1 834 000
<i>Yhteensä</i>	yht	82		5 719 000

¹ Mikäli riskiruutuja ei kyetä tavoittamaan liikennejärjestelyillä, liikennevalo-ohjauksella, lähtövalmiusaikojen nopeuttamisella.

Taulukko 11 Nopean pelastustoiminnan varmistamiseksi vaadittavat kustannusvaikutukset 2024-2026

Edellä esitetyt kehittämistarpeet aiheuttavat henkilöstömenoihin seuraavat vuosittaiset korotustarpeet:

- 2023–2024 2,75 %
- 2024–2025 3,00 %
- 2025–2026 5,29 %
- 2026–2027 2,88 %

Paloasemahankkeet

Pelastuslaitos kannustaa alueensa kuntia aktiivisesti ylläpitämään ja uudistamaan paloasemakiinteistöjä. Lisäksi pelastuslaitos pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan paloasemien omistussuhteisiin, jotta kriittisimmät tilat olisivat pelastuslaitoksen hallinnassa mahdollisissa häiriö- ja poikkeusoloissa. Pelastuslaitos etsii kevyempiä vaihtoehtoja uusien paloasemien rakentamiseksi.

Sisäinen riskienhallinta

Pelastuslaitos kehittää omaa sisäistä riskienhallintaansa siten, että kyetään kehittämään varautumista palvelutuotannon jatkuvuutta erilaisissa häiriötilanteissa. Lisäksi pelastuslaitos huolehtii, että koko pelastustoimen alueella säilyy riittävän suorituskyvyn omaavat pelastusresurssit.

Valvontatoiminta

Valvontaa perustetaan turvallisuusviestintävastaavan toimi ja päivystävän palotarkastajan virka. Valvonnan henkilötyövuodet kasvatetaan valvontasuunnitelma tarpeen mukaisesti sisäisillä järjestelyillä ja henkilöstön tehtäväkuvien muutoksilla. Asiantuntijuuksiin liittyvää hiljaisen tiedon hallintaa kehitetään muodostamalla ryhmiä asiantuntijoiden kesken ja jakamalla palvelutuotannon kannalta kriittistä tietoa.

Pelastuslaitoksen varautuminen ja jatkuvuuden hallinta

Pelastuslaitos varmistaa toimintansa siten, että se kykenee hoitamaan sille asetetut tehtävänsä niin normaali-, häiriö- kuin poikkeusoloissa. Pelastuslaitos hoitaa poikkeusoloihin liittyvät varauksensa siten, että resurssit riittävät myös pitkäkestoiisiin tilanteisiin.

Maakunnallinen varautuminen

Keski-Suomen pelastuslaitos jatkaa viestinnän yhteistyötä kuntien kanssa erilaisissa häiriö- ja onnettomuustilanteissa. Keski-Suomen pelastuslaitos on ylläpitävässä roolissa maakunnallisen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (KSTURVA) toiminnan kehittämässä.

Henkilöstöhallinto ja hyvinvointi

Pelastuslaitoksen palvelutuotantoa vaivaa työvoimapula. Se on johtanut tilanteeseen, jossa pelastuslaitokset kilpailevat keskenään työvoimasta, jonka lisäksi työvoiman saanti haja-asutus alueille on vaikeutunut. Työvoiman saatavuuden lisäämiseksi tulee kiinnittää huomiota työntajamaineeseen sekä pito- ja vetovoimaan.

Palvelutasopäätös ja sen seuranta

Palvelutasopäätöksen toteutumista seurataan aktiivisesti ja sitä päivitetään, mikäli toimintaympäristön palvelutarve tai lisääntyneet riskit sitä vaativat.

Pelastustoimen tilinpäätös vuoden 2022 toimintatulot ovat 26,5 miljoonaa euroa (koko pela TA2023 sitovuus-tulot 6,025 M€) ja 2022 tilinpäätös toimintamenot 26,0 miljoonaa euroa (koko pela TA2023 sitovuus-menot 39,708 M€) sekä suunnitelman mukaiset poistot 1,33 miljoonaa euroa (koko pela TA2023 sitovuus-poistot 1,079 M€). Maakunnan asukaskohtainen kustannustavoite pelastustoimen palveluista on 90 euroa/asukas.

Pelastuslaitoksen käyttömenojen kehittymiseen palvelutasopäätöksen voimassaolokaudella vaikuttavat erityisen merkittävästi toimintavalmiuden järjestämiseen liittyvät epävarmuudet. Suurimpia epävarmuustekijöitä ovat Jyväskylän kasvusta johtuva riskialueen I tavoittamisen haasteellisuus sekä valtakunnalliset riidat, jotka aiheuttavat muutospaineita

varallaolojärjestelmään. Lisäksi onnettomuuksien ja pelastustehtävien määrän kehittyminen sekä tulevien työehtosopimusneuvotteluiden palkkojen tarkistuksen suuruus ja toimitilavuokrien kehitys vaikuttavat käyttömenoihin. Kustannuskehitykseen vaikuttavat korottavasti myös pelastustoimen valtakunnalliset tietotekniset ratkaisut, mm. operatiivisten ICT-järjestelmien uudistaminen ja tietoturvallisuuden lisääminen. Näiden hankkeiden aikataulu ja kustannusvaikutukset eivät ole vielä tiedossa. Pelastuslaitoksen taloutta uhkaa myös suunnitteilla olevien hyvinvointialueiden rahoitus: tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että jatkossa lisääntyvä palvelutarve on tuotettava nykyistä pienemmällä rahoituksella.

Keski-Suomen pelastuslaitoksella on tulevaisuudessa haasteita Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen vaatimusten mukaisen valmiuden järjestämisessä. Ensinnäkin riskialueen I tavoittamiseen liittyy epävarmuuksia Jyväskylän Kortepohjassa, Vaajakoskella, Mannisenmäessä ja Jämsän keskustassa. Riskialueen II tavoittaminen on myös osoittautunut haasteelliseksi erityisesti ilta- ja yöaikaan. Myös sopimuspalokuntien toiminnassa esiintyvät puutteet saattavat aiheuttaa lisää paineita kustannustason nousulle. Palvelutasopäätös sisältää uuden paloaseman rakentamisen pohjoiseen Jyväskylään sekä päätoimisen henkilöstön lisäämisen painopistepaloasemille. Mikäli sisäisin keinoin ja liikenneratkaisujen avulla ei kyetä tavoittamaan kaikkia riskialueen I ruutuja, tarkoittaa se toisen uuden paloaseman rakentamista myös Jyväskylän alueelle. Uudistuksen vaatimat resurssit ja toimitilavuokrat tulevat nostamaan pelastustoimen nettokustannuksia noin 0,6 miljoonaa euroa (2,2 €/asukas).

Työtuomioistuimessa on käsiteltävänä pelastuslaitosten varallaolokäytäntöjä koskeva valtakunnallinen työ- ja virkaehtosopimuksen tulkintaerimielisyys. Työtuomioistuimen nykyisten linjausten mukaan nykymuotoinen varallaolo ei ole EU:n työaikadirektiivin tai työaikalain ei voida jatkaa ja näin ollen valmiusjärjestelmässä on järjestettävä korvaava tapa ylläpitää riittävää kiireellisen pelastustoimen valmiutta. Alustavasti on arvioitu, että nykyisen palvelutason ylläpitäminen korvaavalla järjestelmällä nostaa toimintamenoja noin 2 miljoonaa euroa (7,34 €/asukas)

Pelastustoimen palveluiden toteuttaminen edellä esitetyllä tavalla aiheuttaa asukaskohtaisen prosentuaalisen kustannusten kasvun seuraavasti:

- Vuosi 2024 3,22 %
- Vuosi 2025 3,45 %
- Vuosi 2026 5,82 %
- Vuosi 2027 3,41 %

Lisäksi taloudellisia korotuspaineita aiheuttavat paloasemien rakennushankkeisiin liittyvät toimitilavuokrien korotukset. Osaan näistä, esimerkiksi paloasemien rakentamiseen, on varauduttu tulevien vuosien talousarviossa. Palvelutuotannon järjestäminen edellä esitellyillä laskelmilla

edellyttää toiminnan tehostamista, koska mm. henkilöstö- ja toimitilakustannusten kasvu voi olla huomattavasti tätä korkeampaa.

ja muihin menoeriin noin 2,17 prosenttia vuosittaisen kustannusten indeksikorotusten mukaisesti.

Vuotuiset kehittämistavoitteet sisällytetään Keski-Suomen pelastuslaitoksen vuotuisen toiminta- ja taloussuunnitelmaan, ja sen toteutumista arvioidaan tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä.

Luonnos